

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YEREL HALKIN SURİYELİLERE YÖNELİK TUTUMLARININ
SOSYAL UYUMLA İLİŞKİLENDİRİLMESİ: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İbrahim KÖLGE**

**Enstitü Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL HİZMET**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Bedrettin KESGİN

ARALIK 2020

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**YEREL HALKIN SURİYELİLERE YÖNELİK TUTUMLARININ
SOSYAL UYUMLA İLİŞKİLENDİRİLMESİ: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İbrahim KÖLGE (177203008)

Enstitü Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL HİZMET

Bu tez 20/01/2021 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

	Adı SOYADI	Kanaati			İmza
Jüri Başkanı (<i>Danışman</i>)	Prof. Dr. Bedrettin KESGİN	☒ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Fethi GÜNGÖR	☒ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. İsmail BARIŞ	☒ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	

BEYAN BELGESİ

Tez Başlığı: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutumlarının Sosyal Uyumla İlişkilendirilmesi: Şanlıurfa Örneği

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 108 sayfalık kısmına ilişkin aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve 31.12.2020 tarihinde aşağıda ismi yazılı danışmanım tarafından şahsıma iletilen Turnitin intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı % 12'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç,
2. Alıntılar dâhil,
3. 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

İmza

Adı SOYADI : İbrahim KÖLGE
Öğrenci Numarası : 177203008
Ana Bilim Dalı : Sosyal Hizmet
Programı : Sosyal Hizmet
Türü : () Proje (X) Yüksek Lisans Tezi () Doktora Tezi

Danışman

Prof. Dr. Bedrettin KESGİN

ÖNSÖZ

Uzun süren dünya savaşlarından sonra sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel anlamda düzenini sağlamış bir Avrupa'nın yanında inançlar, mezhepler ve etnik kökenlerden dolayı hayatın cehenneme çevrildiği Ortadoğu'daki iç savaşların biri de Suriye'de olmuştur. Yirminci yüz yılda büyük dünya savaşlarından sonra büyük insan hakları ihlalleri yaşanmış, milyonlarca insan en temel hakkı olan yaşam hakkından olmuştur. Milyonlarca insan savaş şartlarından dolayı mülteci konumuna düşmüş, milyonlarca Suriyeli yerinden yurdundan olup çevre ülkelere sığınmıştır. Bu çalışma evreninde sınır şehri olan Şanlıurfa'da yoğun olarak yaşayan Suriyelilerin birlikte yaşadığı yerel halkın tutumlarının bilinmesine ve beraber yaşam iklimin sağlanabilmesine yönelik bu araştırma ele alınmıştır.

Tezin oluşturulma süreci boyunca her daim moral ve motivasyon kaynağım olan, desteğini ve içtenliğini benden hiçbir zaman esirgemeyen, yol gösteren ve yönlendiren değerli hocam Prof. Dr. Bedrettin KESGİN'e özel teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Saygıdeğer tez jüri üyelerim, Prof. Dr. Fethi GÜNGÖR'e, Doç. Dr. İsmail BARIŞ'a çalışmama vermiş oldukları önerilerinden ve katkılarından dolayı teşekkür ederim. Bu uzun süreçte hiçbir zaman desteğini eksik etmeyen sevgili yol arkadaşım Ayşegül ADIN'a, başta duaları ve her türlü destekleriyle hep yanımda olduklarını hissettiren anneme, babama ve kardeşlerime sonsuz teşekkür ederim.

İbrahim KÖLGE

25.01.2021

İÇİNDEKİLER

BEYAN BELGESİ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ÖZET.....	viii
GİRİŞ.....	1
1. BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE.....	4
1.1. Tutum ve Davranış.....	4
1.1.1. Tutumların Gelişimi.....	4
1.1.2. Tutumun Öğeleri.....	5
1.1.3. Tutum ve Davranış İlişkisi.....	6
1.2. Algı Kavramı ve Algıyı Şekillendiren Unsurlar.....	6
1.3. Sosyalleşme Kavramı.....	8
1.3.1. Sosyalleşmede Etkin Rol Oynayan Kurumlar.....	8
1.3.1.1. Aile.....	8
1.3.1.2. Okul.....	9
1.3.1.3. Toplum.....	10
1.3.1.4. Kitle İletişim Araçları.....	11
1.4. Sosyal Uyum.....	11
1.4.1. Sosyal Uyum Etkileyen Faktörler.....	12
1.4.2. Göç ve Sosyal Uyum.....	14
1.5. Göç Kavramı.....	17
1.5.1. Zorunlu Göç.....	18
1.5.2. Kitleli Göç.....	18
1.6. Göç Neden Olan Faktörler.....	19
1.6.1. Sosyo- Ekonomik Nedenler.....	19
1.6.2. Sosyo- Kültürel Nedenler.....	20
1.6.3. Eğitimsel Nedenler.....	20
1.6.4. Siyasi ve Güvenlik Gerekçeler.....	21
1.7. Mülteci, Sığınmacı ve Geçici Koruma.....	21
1.7.1 Mülteciler.....	22
1.7.2. Sığınmacılar.....	22
1.7.3. Geçici Koruma	23
2. İKİNCİ BÖLÜM TÜRKİYE'YE YAŞANAN SURİYELİ GÖÇ DALGASI	
BAĞLAMINDA ETKİLER VE DEĞİŞİMLER.....	25
2.1. Türkiye'deki Suriyeliler.....	25
2.1.1. Şanlıurfa'da Suriyeli Nüfus.....	26
2.2. Türkiye'de Göç Mevzuatında Son dönem Yenilikler.....	27
2.2.1. Türkiye'de Suriyelilerden Sonra Göç Mevzuatı.....	27
2.2.2. Türkiye'de Suriyelilerin Hukuki Statüleri ve YUKK kapsamında Faydalandıkları Hizmetler.....	29
2.3. Türkiye'de Suriyelilerin Yaşadıkları Sorunlar.....	31

2.4. Suriyelilerin Türkiye Üzerindeki Etkileri.....	31
2.4.1. Siyasi Hayata Etkileri.....	33
2.4.2. Ekonomik Hayata Etkileri.....	33
2.4.3. Sosyal Hayata Etkileri.....	34
2.4.4. Eğitim Hayatına Etkileri.....	34
2.4.5 Güvenlik Sorunu Etkisi.....	35
2.5. Geçici koruma altındaki Suriyelilerin Sosyal Uyumunu Artırma Konusunda sağlanan Hizmetler.....	36
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ALAN ARAŞTIRMASININ BULGULARI VE YORUMLAR.....	38
3.1. Araştırmanın Konusu.....	42
3.2. Araştırmanın Önemi.....	43
3.3. Araştırmanın Amacı.....	43
3.4. Araştırmanın Problemi.....	44
3.5. Araştırmanın Hipotezleri.....	44
3.5.1. Alt Hipotezler.....	44
3.6. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	45
3.7. Veri Toplama Araçları.....	45
3.7.1. Suriyelilerin Türkiye'ye Etkisi Ve Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Algısı Ölçeği.....	45
3.8. Bulgular ve Yorum Verilerin Değerlendirilmesi.....	46
3.9. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Genellenebilirliği.....	46
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	76
KAYNAKÇA.....	81
EKLER.....	90
ÖZGEÇMİŞ.....	96

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
GKY	: Geçici Koruma Yönetmeliği
İŞİD	: Irak Şam İslam Devleti
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
ORSAM	: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi
SPSS	: Statistical Package For The Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı
OECD	: Ekonomik Kalkınma Teşkilatı
SUY	: Sosyal Uyum Yardımı
ŞEY	: Şartlı Eğitim Yardımı
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo1: Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	47
Tablo2: Katılımcıların Mesleki Dağılımı.....	47
Tablo3: Katılımcıların Suriyelilerle İletişim Durumları.....	48
Tablo4: Katılımcıların Mevcut Durumlara Dair Algıları.....	50
Tablo5: Katılımcıların Suriyelilerle Yakınlık ve Empati Durumları.....	52
Tablo6: Katılımcıların Yasal Düzenlemelere İlişkin Görüşleri.....	53
Tablo7: Katılımcıların Suriyelilerden Dolayı Hizmetlere Erişim ve Kaygı Durumlarının Değerlendirmeleri.....	55
Tablo8: Katılımcıların Suriyelilerden Dolayı Kira ve Kaygı Durumlarının Değerlendirmeleri.....	57
Tablo9: Katılımcıların Suriyeliler ile İlgili Kanaatleri ve Uyum Durumlarının Değerlendirmeleri.....	58
Tablo10: Yaşadıkları mahallede Suriyelilerle karşılaşma sıklığı ile yaşadıkları mahallede Suriyelilerle sorun hissetme durumu arasındaki ilişki.....	58
Tablo11: Yaşadıkları mahallede Suriyelilerle karşılaşma sıklığı ile Suriyelilerle güvenlik sorunu hissetme durumu arasındaki ilişki.....	59
Tablo12: Cinsiyet ile Suriyeli bireylerden dolayı güvenlik sorunu hissetme durumu.....	60
Tablo13: Medeni durum ile Suriyeli bireylerden dolayı güvenlik sorunu hissetme durumu.....	60
Tablo14: Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile Suriye’de yaşanan savaş ve sorunları değerlendirme durumu.....	61
Tablo15: Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile Suriyelilerin savaştan kaçarak ülkemize gelmelerini değerlendirme durumu.....	61
Tablo16: Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile Suriyelilere açık kapı politikası uygulanmasını değerlendirme durumu.....	62
Tablo17: Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile ülkemizin Suriyelilere yardım etmesini değerlendirme durumu.....	63
Tablo18: Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile Suriyelilerin ülkemizde kalmasını değerlendirme durumu.....	64
Tablo19: Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile daha önce Suriyeli bireylere yardım yapan bir dernekte gönüllü olarak çalışma durumu.....	64
Tablo20: Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile Suriyelilere ülkemizde vatandaşlık verilmesine katılma durumu.....	65
Tablo21: Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile bir Suriyeliyle evlenmek isteme durumu.....	65
Tablo22: İş yerinde Suriyelilerle karşılaşma sıklığı ile Suriyeli bireylerden dolayı iş bulmakta zorluk yaşandığını düşünme durumu.....	66
Tablo23: Sağlık hizmetlerine başvururken Suriyelilerle karşılaşma sıklığı ile Suriyeli bireylerden dolayı sağlık hizmeti almakta zorluk yaşandığını düşünme durumu.....	66
Tablo24: Eğitim hizmetlerine başvururken Suriyelilerle karşılaşma sıklığı ile Suriyeli bireylerden dolayı eğitim hizmeti almakta zorluk yaşandığını düşünme durumu.....	67
Tablo25: Katılımcıların eğitim durumu ile Suriyelilerin kültürel ve sosyal açıdan ülkemize uyum sağladıklarını düşünme durumu.....	68
Tablo26: Katılımcıların yaşı ile Suriyeli bireylerden dolayı gelecek kaygısı hissetme durumu.....	69

Tablo27: Katılımcıların yaşı ile Suriyelilerin kültürel ve sosyal açıdan ülkemize uyum sağladıklarını düşünme durumu.....	69
Tablo28: Katılımcıların yaşı ile Suriyeliler hakkındaki kanaatleri oluşurken resmi kurumların yaptığı açıklamalar.....	70
Tablo29: Katılımcıların eğitim durumu ile Suriyeliler hakkındaki kanaatleri oluşurken resmi kurumların yaptığı açıklamalar.....	70
Tablo30: Cinsiyete göre bir Suriyeli ile evlenme isteği.....	70
Tablo31: Suriyeliler İle İlgili Bilgi Kaynağına Ulaşma Durumu.....	71
Tablo32: Suriyeli Denince Aklın Gelen İlk 3 Kelime.....	71
Tablo33: Suriyeliler İlgili Haberleri Nasıl Değerlendirme Durumu.....	72
Tablo34: Suriyelilerin Yoğun Bir Şekilde Şanlıurfa'yı Tercih Etme Durumları.....	73

ÖZET

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı : Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutumlarının Sosyal Uyumla İlişkilendirilmesi: Şanlıurfa Örneği

Tezin Yazarı: İbrahim KÖLGE

Danışman: Prof. Dr. Bedrettin KESGİN

Kabul Tarihi: 20/01/2021

Sayfa Sayısı: ix (Ön Kısım) + 90 (Tez) + 6(Ekler)

Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet

Bilim Dalı: Sosyal Hizmet

Bu araştırmanın amacı Şanlıurfa il merkezinde yaşayan yerel halkın geçici koruma altındaki Suriyeli bireylere ilişkin görüş ve tutumlarının incelenmesidir. Ortaya çıkarılan tutumların öğrenilmesi; sorunları tespit edilerek, sosyal uyumla ilişkilendirilmesi, yeni bir arayış ile ürünlerini ortaya konması gerektiği anlaşılmaktadır. Suriyeli bireylerin yerel toplumla olan uyumu hedefleyen anlayış ve politikalar bütünü, sunulan hizmetlerin birlikteliği etkilemede ve olumsuz algıyı kırma açısından önemlidir. Aynı toplumda birlikte çalışan, yaşayan ve etkileşen gruplar arasında olumsuz tutum geliştiren bireylerin bu gruplar arasında çatışma kültürünü oluşturduğu görülmektedir. Bu bağlamda yerel halkın Suriyeli bireylere karşı tutumları ve bu tutumları etkileyen/etkileyebilecek değişkenlerin tespit edilmesi önemlidir.

Araştırma örneklemini Şanlıurfa'da ikamet eden ve 18 yaş üstü araştırmaya katılmaya gönüllü kişiler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan kişilerden veri elde edilmesi çerçevesinde nicel aşama kapsamında demografik bilgi formu ile Suriyelilere tutum ölçeği uygulanırken, nitel aşamada yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Anket 798 kişi ile yapılmıştır. Bu çalışma kesitsel bir çalışmadır ve veriler tarama yöntemi ile değerlendirilmiştir. Nicel veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 22.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmada elde edilen bu sonuç, yerel halkın geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik karşı olumsuz tutuma sahip olduklarını işaret etmektedir. Araştırma verilerinden elde edilen nicel bulgular sosyo demografik bilgiler ile anlamlı ilişki kurulmuştur. Nitel bulgulara ilişkin sonuçlar incelendiğinde, yerel halkın Suriyeli denince akıllarına gelen ilk üç kelime sınıflandırıldığında; (açlık, sefalet, işsizlik, savaş, çocuklar, ölüm, ayrımcılık, ahlaksızlık, hırsızlık, mağduriyet, dilencilik, çaresizlik, fakirlik, Esad rejimi) olarak saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tutum, Algı, Sosyal Uyum, Göç, Suriyeliler

SUMMARY

Yalova University Institute of Social Sciences Master Thesis Summary

Thesis Title : A Study on the Relationship of Local People's Attitudes towards Syrians to Social Cohesion Case Of Şanlıurfa	
Writer of Thesis: İbrahim KÖLGE	Advisor : Prof. Dr. Bedrettin KESGİN
Date of Acceptance: 20/01/2021	Number of Pages: ix (pre text) + 90(main body) + 6(adds)
Department : Social Work	Field of Study: Social Work
The aim of this study is to examine the views and attitudes of local people living in the city center of Şanlıurfa regarding Syrian individuals under temporary protection. Learning the attitudes revealed; It is understood that by determining the problems, in the context of social cohesion and social work, a new search should be made for its products. The understanding and policies that target Syrian individuals' harmony with the local community are important in terms of affecting the unity of the services provided and breaking the negative perception. It is seen that individuals who work together, live and interact in the same society and develop negative attitudes create a culture of conflict between these groups. In this context, it is important to identify the local people's attitudes towards Syrian individuals and the variables that may affect these attitudes. The research sample consists of individuals residing in Şanlıurfa and volunteering to participate in the study over the age of 18. Within the scope of obtaining data from the participants of the research, while the demographic information form and the attitude scale were applied to the Syrians within the scope of the quantitative phase, the semi-structured interview form was used in the qualitative phase. The survey was conducted with 798 people. This study is a cross-sectional study and the data were evaluated by scanning method. Quantitative data were analyzed using the SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 22.0 package program. This result obtained in the study indicates that the local people have a negative attitude towards Syrians under temporary protection. Quantitative findings obtained from the research data have been associated with socio-demographic information. When the results of the qualitative findings are examined, when the first three words that come to mind when the Syrian people are mentioned are classified; (hunger, misery, unemployment, war, children, death, discrimination, immorality, theft, victimization, begging, despair, poverty, Assad regime).	
Keywords: Attitude, Perception, Social Cohesion, Migration, Syrians	

GİRİŞ

Bireyler farklı sebepler dolayısıyla yaşadıkları bölgeleri terk eder ya da terk etmek mecburiyetinde kalırlar. Bu tür terk edişler genelde göç olarak tanımlanmaktadır (Güreşçi, 2016: 1058; Emin, 2019: 1). Göç kavramı toplum bilimi yönünden, bireylerin siyasal, sosyal ve ekonomik sebeplerle, yaşadıkları bölgeden sürekli veya geçici olarak bir başka bölgeye yerleşmeleri şeklinde ifade edilmektedir. Yaşadığı ülkenin sınırları içerisindeki bölgeden bir başka bölgeye gerçekleştirilen yer değiştirmeye “iç göç”, yaşadıkları ülkeden bir başka ülkeye yerleşme gayesiyle gerçekleştirilen eylem ise “dış göç” olarak ifade edilmektedir (Er, 2015: 43-44). Göç eylemi insanlığın var olduğu günden bugüne gelen bir olgu olması yanında (Dücan, 2016: 167; Tümtaş ve Ergun, 2016: 1347), uluslararası göç dalgaları tarihin her döneminde karşılaşılan bir durum olarak değerlendirilmektedir (Yüksel-Oktay ve Es. 2015: 384). 21. yüzyılda da özellikle sığınma amaçlı gerçekleştirilen göç hareketleri önemli bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Güneş-Aslan ve Güngör, 2019: 1602). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (BMMYK) 2019 Haziran ayında yayınladığı Küresel Eğilimler Raporuna göre dünyada, 70,8 milyon zorla yerinden edilmiş insan bulunmaktadır.

Bütün toplumları ve toplulukları etkisi altına alan göç, olumlu ve olumsuz boyutlarıyla bir olguyu ifade etmektedir. Hemen hemen insanlık tarihi ile bütünleşik şekilde anılan bu olgu toplumları ve toplulukları etkilemeyi sürdüren bir unsurdur (Özdemir, 2008: 1). Zira insanlar asırlardır farklı sebepler dolayısıyla yaşamlarını sürdürdükleri ortamlardan ayrılmak zorunda kalmışlardır (Akıncı ve diğerleri, 2015: 61). Kavram olarak göç ile anlatılmak istenen bu ayrılık, insan ve mekân üzerinde çok boyutlu bir etkiyi ortaya çıkarmıştır. Göç öncelikle birey olmak üzere topluma ilişkin yapı, kural, fikir ve inançların değişim ve dönüşüm yaşamasına ortam sunmuştur. Doğu-Batı arasındaki geçiş noktasında öneme sahip olan Anadolu coğrafyası bu geçiş özelliğinden dolayı yıkılan ve kurulan uygarlıklar için yapılan göç hareketleri noktasında ayrıca önem teşkil etmektedir. Göç, ülkemiz adına da üzerinde çok boyutlu derinlemesine çalışmaların yapılmasını gerektiren bir konu olmuştur (Ekici ve Tuncel, 2015: 9). Zira ülkemiz, son dönemlerde yalnızca “göç veren” ve “göç alan” bir ülke değil, beraberinde diğer ülkelere gitmek isteyen yurttaşları için geçiş yapabilecekleri bir “göç geçiş ülkesi” durumuna gelmiştir (İçduygu ve diğerleri, 2014: 14).

Sosyoloji disiplini açısından göç, yalnızca basit bir mekânsal yer değiştirmek demek değildir. Göç olgusu toplumsal ve fiziki çevre değişimiyle birlikte göçmenlerin ve yerli nüfusun karşılıklı olarak sosyo-kültürel ve ekonomik ilişkilerini dönüştüren ve onları yepyeni bir ilişkiler sarmalına alan bir süreci ihtiva etmektedir (Şahin ve Aydemir, 2018: 121). Bu noktada göçün iki temel karakteri bulunmaktadır. İlki göç edenler yönünden sonuçları, bir diğeri ise göç alan bölgede yaşayan insanlar yönünden sonuçlarıdır. Sosyal uyum bu süreçte her iki tarafı da etkilemektedir. Göç edenlerin göç ettikleri toplumla uyumu ve göç edilen yerde yaşayan toplumun kabullenme dönemi yönünden göç kavramı, önem arz eden sosyal ve siyasi ekonomik problemleri de içinde

barındırmaktadır. Bu problem bilhassa uluslararası göç hususunda ortaya çıkmaktadır (Sezgin ve Yolcu, 2016: 419).

Göçmenlerin, yeni yerleştikleri toplumun değer yargılarına kısmen veya tümüyle farklı kültürel özelliklerde olması birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Göçmenlerin yerli halkın iş olanaklarına ket vurmaları, sosyal yapıyı zarara uğratan davranışlar sergilemeleri, çeşitli etnik köken ve dini yapıda olmaları, dil problemi yaşamaları, göç edilecek toplumdaki insanlar ile göç alan bölgedeki insanların uyumsuzluk içinde olmasına neden olmaktadır. Devletin göçmenleri yerli insanlarla bütünleştirme gayretlerinin yetersizliği gibi problemler göçmenlerin uyum sorunları yaşamalarına yol açabilmektedir (Aydoğdu, 2019: 30). Bunun yanı sıra genel olarak sosyal ve ekonomik sebeplerle yapılan nüfus hareketleri göç edilmiş olan bölgeler itibariyle aile içi şiddet, kayıt dışı istihdam ve altyapı yetersizliği gibi önem arz eden problemlerin de meydana gelmesine sebebiyet vermektedir (Albayrak ve Abdioğlu, 2017: 293). Tuzcu ve Bademli'nin (2014: 56) araştırmasına göre, kişilerin farklı yerler arasında meydana getirmiş oldukları hareketliliğin sonucunda ve toplumsal bir değişim dönemi olan göç eylemi kendisiyle birlikte farklı etkenleri getirmektedir. Bu etkenlerden önem taşıyan şeylerin başında göç eylemini gerçekleştiren kişinin hayatını devam ettirmeye başladığı yeni bölgedeki insanların kültürü ve onların kültürüne uyum sağlama sürecidir. Çeşitli kültürlerden gelen bireylerin birlikte yaşamaları, farklılıklara göğüs germeleri ve karşılıklı çıkan güçlükleri birlikte aşmaları gerekmektedir. Yeni hayat tarzına uyum süreci kişinin pişmanlık, yabancılık, sosyal izolasyon, yalnızlık ve kendisini değersiz hissetme gibi hislerin ortaya çıkmasına ve bu hislerin yaşanması sonucunda stresin çok daha fazla hissedilmesine sebep olabilmektedir. Mevcut stresle etkin bir şekilde baş edememe kişilerde depresyon ve anksiyete bozukluğu gibi birtakım sağlık problemleri riski yaşatmaktadır. Bu sorunlarla baş etmede uyum önemli bir kavram haline gelmektedir.

Yukarıda bahsedilen bilgiler kapsamında göç kavramı insanlık tarihi kadar eskiye dayanmakla birlikte toplumların ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal bütün dinamiklerine etki yapan bir süreçtir. Bu sebepten dolayı göç bireylerin yalnızca fiziki olarak yer değiştirmeleri niteliğinde ele alınmaması gereken ve büyük önem arz eden bir kavramdır. Göç eden bir insan topluluğu ile göç alan bir bölgede yaşayan insan topluluğu arasında olan etkileşim toplumsal uyum olarak incelendiğinde toplumun bütün kurumlarını etkilediği görülmektedir (Sezgin ve Yolcu, 2016: 417).

Göç eylemi durağan bir olgu olarak kabul görmemektedir; sebepleri ve sonuçlarıyla beraber değerlendirilen bir dönem olarak anlaşılmaktadır. Ayrıca, geniş zamanda toplumsal politikadan, ekonomik vakaların sonuçlarının, yurttaşların hayatı üstündeki bütün etkilerine kadar kendisine konu edinmektedir. Göç eylemine sebep veren birtakım etkenler, ayrıca toplumsal politika sahasında önem arz eden bir hareketliliğe yol açarak, toplumsal politikanın şekillenmesinde önemli sonuçlara sebebiyet vermektedir. Doğru orantıda göç eylemi sonrasında meydana gelen bir takım sonuçlar, doğrudan toplumsal politikanın biçimselliği ve dönüşmesinde önem arz eden işlevler icra edebilmektedir (Taşcı, 2009: 177).

Son yıllarda Türkiye'yi de yakından ilgilendiren Suriyeli göç dalgasının temeli 2011 yılına dayanmaktadır. 15 Mart 2011 tarihinde Mısır ve Tunus'ta başlayarak "Arap Baharı" olarak tanımlanan halk hareketleri ve protestolar birden çok Arap ülkesinde görülmüştür. Suriye de bu ülkelerden bir tanesidir. Fakat Suriye'deki yansımaları diğer Arap ülkelerinden daha farklılık göstermiş olmakla birlikte rejim ile muhalifler ve aynı ülkede yaşamını devam ettiren çeşitli unsurlar arasında uluslararası bir kapsamda müdahalelerin de yaşandığı büyük bir iç savaşa sebep olmuştur. Yaşanmakta olan iç savaş ve çatışmalar sebebiyle ülkede yaşayan halkın birçoğu sefalet ve açlıkla karşı karşıya kalmış, kişinin en kutsal hakkı olan yaşama hakkını kaybetmiştir. Söz konusu durum sonucu ülkede yaşayan halkın bir kısmı ülkesini terk etmek zorunluluğunu hissederek, göç etmişlerdir.

Göç eden Suriyelilerin bir kısmı uzun bir sınır komşusu olan Türkiye'ye gelmiştir (Akınar, 2017: 17; Güçer ve diğerleri, 2013: 1). Söz konusu göç süreci ikinci dünya savaşı sonrasında görülen en büyük göç dalgası olarak karşımıza çıkmaktadır (Kartal ve Manço, 2018: 2). 29 Nisan 2011 tarihinde 252 Suriyelinin Türkiye sınırına girmesi ve yoğun kitlesel göçlerin devam etmesi ile AFAD tarafından ilk etapta barınma merkezleri yapılmıştır (AFAD, 2013, 28). Türkiye açısından göçün bir anlamı da özellikle Suriye'ye sınır illerin bu göçün etkisinde kalmasıdır.

Suriyelilerin en fazla yaşadığı ilk dört il sırasıyla İstanbul, Gaziantep, Hatay ve Şanlıurfa karşımıza çıkmaktadır (www.multeciler.org.tr). Bilindiği üzere Suriyeli göçmenler göç edilen bölgedeki yerel halkla birlikte yaşamakta, STK'lar ve devletin maddi desteğiyle yaşamlarını sürdürmektedir. Yerel halk ile birlikte yaşayan Suriyeliler barınma, ayrımcılık ve dışlanma, dil problemi, beslenme, işsizlik ve kültürel uyumsuzluk gibi birçok sorunla karşılaşmaktadır. Bu nedenle şehirlerimizde Suriyeli bireylerin yaşadıkları uyum sorununun incelenmesi gerektiği belirtilmektedir (Başarıcı, 2019: 2).

Göçmen hakları konusunda atılmış önemli adımlar ve çıkarılmış olan kanunlara rağmen göçmenlerin sosyal uyumu ve entegrasyonu bağlamında az bir gelişme kaydedilmiştir. Aradan geçen dokuz yıl süresince toplumsal olarak Suriyeli bireylere yönelik olumsuz tutum ve sosyal dışlanmışlık hissettiği için sokağa çıkmak istemeyen ya da okullaşamayan çocukların olduğu bilinmektedir (Abacı, 2019: 262).

Belirtilen gerekçelerden toplumsal çatışmanın engellenmesinin ve göçmenlerin toplumsal kabullerinin aynı zamanda birlikteliğe geçişe katkı sağlaması adına Şanlıurfa ilinde ikamet eden yerel halkın Suriyeli bireylere yönelik tutumu araştırılması amaçlamıştır. Karşılıklı olan bu tutumun tepki boyutlarını tespit etmek, güncel sorunların çözümüne yarar sağlamak, sosyal uyumun yararlarını ortaya koyarak uygun sosyal hizmet modellerinin belirlenmesi, çatışmayı önlemesi adına hizmet modellerin artırılması ve gelecekte ülkemizde ve dünyada yaşanabilecek başka göç dalgaları için izlenecek yol haritasının oluşturulması önem arz etmektedir. Yapılan bu çalışma yerel halkın beslediği tutum konusunda durum tespiti yapmayı ve bir çerçeve oluşturarak sosyal uyum sürecine katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Özellikle göç hareketleri göç eden ve göç alanlar açısından bakıldığında sosyal uyumun önemi birçok çalışma gündemine oturmuş ve kitlesel hareketlilikler ile birlikte önemi ortaya çıkmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın birinci bölümünde tutum, algı ve sosyal uyum tanımlarına açıklık getirilerek, kavramların temellerine dair kapsamlı bir değerlendirme yapılmaktadır. Bu kavramların ögeleri, gelişimleri ve davranış ile ilişkilerini gösteren süreç içinde nasıl bir gelişim gösterdiği açıklanmaktadır. Bu aşamada ortaya koyulan bilgilerin ve yapılan değerlendirmelerin hepsi, göç ve sosyalleşme kavramları üzerinden mevcut çalışma üzerine odaklanmaktadır. Göç kavramı ve göçmenlerin statülerine değinilerek, göçün siyasal, ekonomik, sosyokültürel, eğitimsel nedenlerinden bağlamında literatürde bulunan açıklama ve değerlendirmeler göçmenlere dair, bütüncül bir biçimde ele alınmıştır. Belirtilen başlıklar altında tutum, algı, sosyal uyum ve göçün yönleri ayrıntılı bir şekilde değerlendirmeler yapılmaktadır.

1.1. Tutum ve Davranış

Kavramsal açıdan tutumla ilgili yapılan tanımlarda genellikle psikolog, sosyolog ve bunun yanı sıra diğer bilim alanlarının bu konuyu kendi ilgi alanlarına göre ele aldıkları görülmektedir. Bu durumda söz konusu kavramla ilgili yer verilen tanımların sayıca artış göstermesine ve farklılık kazanmasına ortam sağlamıştır. Psikoloji açısından tutumu ele alan Alport'a göre "bireyin karşı karşıya kalacağı tüm nesnelere yönelik sergileyeceği tepki ve durumlara ilişkin yönlendirici ve aktif bir güç ortaya koyan ve denem bilgilerde organize olan, sinirsel ve ussal bir etkinlikte bulunmaya hazır bulunmuşluk durumu" şeklinde ifade etmiştir. Kavramsal açıdan tutuma daha detaylı bir nitelik kazandıran Katz'a göre "bireylerin çevresinde bulunan bir nesneyi, olayı ya da simgeyi olumlu veya olumsuz şekilde ele alma yaklaşımı"dır. Katz'ın tanımında tutum kavramı bireylerin içinde bulundukları çevreye ilişkin ortaya koydukları tavır ve sergilenen duruş olarak ilgi çekmektedir. Psikolojik ve sosyal boyutu ağır olan bir tanım geliştiren Lambert'e göre tutum "bireylerin diğer bireyler, gruplar, toplumsal durumlar ve çevreyle ilgili herhangi bir olaya ilişkin tutarlı, örgütlenmiş, tepki, duygu ve düşünce biçimi" olarak nitelendirmiştir. Dobb ise tutum kavramını "bireylerin içinde yer aldıkları toplumda önemli olarak nitelendirdikleri konulara dair sergiledikleri potansiyel ve motivasyonel (güdüsel) tepki" şeklinde ifade etmiştir (İnceoğlu, 2010: 12). Mıdık (2018: 19) ise tutum kavramını "bireyin bir sorunu ele alma biçimi, sorun karşısında bireyin aldığı durum ve gösterdiği davranış" şeklinde tanımlamıştır.

1.1.1. Tutumların Gelişimi

Tutumların gelişimini ve oluşumunu etkileyen diğer faktörler Reich-Adcock, Mc Guire & Lambert'in yapmış olduğu çalışmalar sonucu belirlenmiştir. Yapılan çalışmalara göre tutumların ortaya çıkması ve gelişim sürecine etki eden faktörler şöyledir:

- Genetik faktörler,
- Fizyolojik faktörler (uyuşturucu madde bağımlılığı, olgunlaşma, hastalık, olgunlaşma vb.),
- Tutuma ilişkin doğrudan tecrübeler,
- Karakter modeli,

- Sosyalleşme evreleri,
- Grup üyeliği,
- Sosyal sınıf nitelikleri (Karadağ, 2012: 38).

Günlük yaşamda çeşitli konu başlıklarının yanında yer alan üç kavram; inanç, tutum ve damgalama sıralaması, insanlığın gelişimi boyunca karşılaştığı kavramlardır. Özellikle inanç ve tutumların olumlu yönden gelişmesi halinde, yaşamda itici bir güç görevi varken, olumsuz olması durumunda bireyin evden dahi çıkamamasına neden olan geriletici bir güç görevi bulunmaktadır (Çam ve Bilge, 2013: 91).

Ebeveyn yaklaşımları tutumların ortaya çıkış sürecinde ve gelişiminde oldukça etkilidir. Çocuklar ebeveynlerini model aldıklarında geliştirdikleri olumlu davranışların ödüllendirilmesi durumunda çocukların olumlu davranışlar kazanmaları desteklenmiş olmaktadır. Politik, dini ve ekonomik konularda bireylerin var olan tutumlarının ciddi düzeyde ebeveyn tutumlarına benzemesi tutumların gelişiminde aile faktörünün etkisini göstermektedir (Karadağ, 2012: 37).

1.1.2. Tutumun Öğeleri

Tutumların çok boyutlu bir yapıya sahip oldukları uzun yıllardır bilinmektedir (Tekindal, 2015: 5). Bu kapsamda tutumlar davranışsal, duygusal ve zihinsel açıdan üç unsurdan meydana gelmektedir. Tutumları meydana getiren bu unsurlar birbirleriyle etkileşim içerisinde olmakla beraber, bu uyumla insanların sergiledikleri davranış, düşünce ve duygular belli bir uyum içinde hareket etmektedir (Özkan, 2011: 26). Tutumu meydana getiren unsurlar bireylerin herhangi bir konuyla ilgili bildikleri (zihinsel öge), ona hangi hislerle yaklaşacaklarını (olumlu, olumsuz ya da çekimser) ve ona nasıl davranış sergileyeceklerini (davranışsal öge) belirlemektedir. Bu bakımdan ele alındığında bireyin herhangi kişi, nesne veya duruma ilişkin ortaya koyduğu davranışsal, duygusal ya da zihinsel yaklaşımlar tutumu meydana getirmektedir. Tutumu meydana getiren faktörler arasında uyum olmadığı sürece davranışların gerçekleşmesi imkânsızdır. Dolayısıyla tutum algısı tutumu meydana getiren unsurların örgütlenmesi ve eşgüdümlü olarak çalışması durumunda gelişen bir olgu olarak nitelendirilmektedir (İnceoğlu, 2010: 20).

Bireyin karşı karşıya kaldığı bir durum ya da kavramı algılama evresi zihinsel öge şeklinde nitelendirilmektedir (Karadağ, 2012: 30). Bu bağlamda tutumun konusunu meydana getiren her çeşit faktör (olay, nesne, olgu, kişi, durum) zihinsel unsurun bir kısmını oluşturmaktadır. Zihinsel öge bireyin düşünme evreleri ile ilişkili olup, zihinsel veya düşünsel fonksiyonların sistemli şekilde çalışmasına olanak sunmaktadır. Zihinsel öge bir taraftan bireyin farklı durumlarda, bireylerle veya nesnelerle ilişkili algılarını etkilerken, öte yandan bireyin çeşitli uyaranlara ilişkin çeşitli tepkiler göstermelerine yardımcı olmaktadır (İnceoğlu, 2010: 24).

Bireylerde karşı karşıya kalınan olay veya durumlara ilişkin ortaya çıkan duygular tutumun duygusal unsurunu oluşturmaktadır (Karadağ, 2012: 30). Bu kapsamda tutumun duygusal unsuru bireylerin var olan değer algılarıyla yakından bağlantılıdır. Bireyin bir kişiye, nesneye, olaya veya duruma ilişkin sergileyeceği duygusal tepkiler var olan değer yargılarıyla alakalıdır. Bunun yanı sıra davranışsal öge ile duygusal öge arasında anlamlı

bir bağ mevcuttur. Ancak burada davranışsal öge genellikle duygusal ögenin bir sonucu olarak gelişmektedir. Bu bağlamda ortaya konulan davranış, duygusal unsurun somut bir nitelik elde etmesi durumunu ortaya çıkarmaktadır. Davranışsal öge gerçekleşmediği müddetçe bireyin var olan tutumu yalnızca duygusal öge şeklinde kalmaya devam etmektedir. Dolayısıyla duygusal öge ile davranışsal öge arasında sebep-sonuç bağlantısı olduğunu ifade etmek doğru bir yaklaşımdır (İnceoğlu, 2010: 21). Tutumun duygusal ögesi bireyin yaşam tecrübeleri ile şekillenmektedir. Bu nedenle bireyin bir uyarıcı ile küçük yaşlarda karşılaşması ileride aynı uyarıcıya vereceği tepkiyi kolaylaştırmaktadır (Barut, 2005: 299).

Tutumu meydana getiren diğer bir öge davranışsal ögedir. Bireyler herhangi bir nesneye ilişkin algılarını değer yargılarına, inançlarına, duygularına dayanarak geliştirmektedirler. Bu nesneye yönelik ortaya konulan tepkiler belirli düzeyde kalmaktadır. İnsanların nesnelerle ilgili ortaya koydukları tepkiler gelecekle ilişkili bir karar özelliğine sahip olmakla birlikte, ortaya konulan tepkiler bireyin yaklaşma veya uzaklaşma eylemlerini etkilemektedir. Bu durumun temelinde tutumların duygulara ilişkin organizasyon üzerine kurulmuş olması yer almaktadır (Üresin, 2013: 55).

1.1.3. Tutum ve Davranış İlişkisi

İnsanların geliştirdikleri davranışlar var olan tutumların etkisi sonucu olmaktadır. Dolayısıyla tutumun davranışsal faktöründen bahsederken davranışları iki ayrı şekilde değerlendirmek gerekmektedir. Bunlar; duygusal ve normatif davranışlardır. Duygusal davranışlar belli bir uyarana yönelik geliştirilen olumlu veya olumsuz tutumlardan oluşmaktadır. Normatif davranışlar ise doğru olan davranışın ne olduğuna ilişkin inançlara bağlı olarak şekillenmektedir. Bir başka deyişle normatif davranışlar tutum temeli olmayan, genel olarak akla ve mantığa dayalı olarak geliştirilen davranışlardan meydana gelmektedir (İnceoğlu, 2010: 26). Bu kapsamda tutum olgusu bir yandan insanların çevrelere uyumlarını kolaylaştıran bir unsur olarak değerlendirilmekte, diğer yandan insanların davranışlarına yön veren bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Demirci, 2006: 26 ve Uçal-Canakay, 2006: 299).

1.2. Algı ve Algıyı Şekillendiren Unsurlar

Nesnel dünyayı duyu organları sayesinde öznel bilince aktarma süreci “algılama” olarak tanımlanmaktadır. Algı sözcüğü dilimize Batı dillerinde olduğu gibi “almak” kökünden türemiştir. Batı dillerinde algı anlamına gelen “perception” terimi de Hint-Avrupa dil grubunda “almak” kökünden türemiştir. Kavramsal açıdan ele alındığı zaman algılama “bireyin o anda yaşamakta olduğu bir deneyimi, geçmiş deneyimlerinin birikimleriyle birlikte özümseyecek yeni bir bilişsel bütüne ulaşması” şeklinde tanımlanmaktadır (Özer, 2012: 148-149).

Felsefe alanında filozofların sorduğu temel soruların başında gerçeğin ne olduğu gelmektedir. Gerçeğin ne olduğuna ilişkin tek ve net bir cevap olmamakla beraber, sorunun doğru yanıtına ilişkin tartışmalar genellikle “duruma göre değişir” biçimindedir. Sosyal yapı ekseninde ele alındığı zaman sorunun doğru yanıtına inanç yapıları ve görüş birliği ile ulaşılmaktadır (Friman, 1999: 6; Akt. Bakan ve Kefe, 2012: 21). Gerçeğin ne

olduğunu anlamadan yola çıkarak algının nesneler ile nesnelerin arasında gerçekleşen bilinçli deneyimler şeklinde tanımlamak mümkündür (Coren ve diğerleri, 1993: 17; Akt. Bakan ve Kefe, 2012: 21). Bu kapsamda bir kişiye doğru gelen durum başka bir kişiye yanlış gelebilmektedir. Aynı şekilde bir kişiye doğru gelen davranış ya da tutum başka bir kişiye yanlış gelebilmektedir. Dolayısıyla insanlar doğru ve gerçek algıları yaşadıkları sosyal çevrelere göre anlamlı farklılıklar gösterebilmektedir. Bu nedenle insanların sahip oldukları algılar da birbirinden farklı özellikler göstermektedir (Friman, 1999: 6; Akt. Bakan ve Kefe, 2012: 21). İnsanların algı düzeylerini oluşturan ve şekillendiren bazı unsurlar bulunmaktadır. Söz konusu unsurlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

Sahip olunan alışkanlıklar: İnsanların alışkanlıkları yavaş ve genellikle bilinçsizce oluşmaktadır. İnsanlar sahip oldukları alışkanlıklara göre durumları, koşulları ve nesneleri algılamaya başlarlar.

Motivasyon: İnsanları motive eden faktörler bireyin geçmiş yaşam tecrübelerinden dolayı ihtiyaçlarının karşılanması olarak gördüğü uyarılara duyarlılığını arttırmaktadır. Örneğin; susuzluğunu gidermek için bireyin çeşme araması.

Öğrenme: Algılama sürecinde öğrenmenin önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu nedenle insanlar öğrenme düzeylerine ve algılama becerisine sahiptirler.

Uzmanlık: İnsanların belirli konularda uzmanlaşması bazı uyaranları seçmesine, bazı uyaranları da göz ardı etmesine zemin hazırlamaktadır. Bu nedenle bir bölüm başkanının önüne uzunca yazılmış bir rapor konulduğu zaman bölüm başkanı sadece kendisini ilgilendiren kısmı algılayacaktır.

Sosyal geçmiş/deneyim: İnsanların algı düzeyleri sosyal geçmişlerine dayanmaktadır. Sosyal gelişim düzeyi yüksek olan bireyler diğer insanlara göre daha olumlu tutuma sahiptirler (Otara, 2011: 22-23).

1.3. Sosyalleşme Kavramı

İnsanlar, yüzyıllardır her zaman bir toplum/topluluk içerisinde yaşamlarını devam ettirmişlerdir. İnsanların birlikte yaşamaları, birbirleri ile iletişim halinde olmaları ve böylelikle bazı ortak değerlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu da, zaman içinde her toplumun kendine has bir yaşam algısı ve hayat şeklinin gelişmesine zemin hazırlamıştır. Örgül kalıp ve yargılar çerçevesinde şekil alan toplum, varlığını devam ettirebilmek için, mevcut kültürel sistemi nesilden nesile ulaştırmak durumunda kalmıştır. Bu da, insanların örgütlenmiş topluluk yaşamının kabul ve onayladığı şekil ve usullere uymasıyla, bir başka deyişle kişilerin toplumsallaşması ile gerçekleşmiştir (Çoştı, 2009: 117).

Kavram olarak değerlendirildiğinde sosyalleşme süreci kişinin topluma adaptasyonu olarak da ifade edilebilir. Zira kendi dışındaki bireylerle çatışma durumunda olmak genel olarak sosyalleşmemenin ve topluma adapte olamamanın bir göstergesidir (Coşgun, 2012: 4). Sosyalleşme süreci bireylerin birbirlerinin hayatlarını etkilemesi şeklindedir. Bu durumda sosyalleşme; bireylerin hayatları süresince (doğumdan ölüme kadar) içinde yer aldıkları ve gerek bireysel, gerekse sosyal bir varlık olarak geliştikleri süreçtir (Dilmen ve Öğüt, 2010: 238). Kişinin toplumsal hayatında etkili olabilmesi adına yaşadığı toplumsal çevreye adaptasyon için sosyalleşmesi gerekmektedir (Günindi, 2011: 134).

Yukarıda mevcut verilerden de çıkarılabileceği üzere sosyalleşme, kişinin toplumda yaşamayı öğrenme süreci şeklinde değerlendirilebilir. İnsan, verili bir toplumda hayata başlar ve sosyalleşme evresiyle toplumsal düzene adapte olmayı öğrenir. Sosyalizasyon (socialization) veya toplumsallaşma, hatta sosyalleştirme veya toplumsallaştırma sözcükleriyle de nitelendirilebilen sosyalleşme olgusu, bireyin sosyal duruma ulaşma ya da sosyal olma sürecidir. Bu demektir ki sosyalleşme, yaşam süresince ideoloji, gelenek, din, değer ve normları diğer insanlara aktarma ve yayma sürecidir. Kişi, sosyalleşme sürecinde, mecburen üyesi bulunduğu toplumun hayatına dahil olmak için ihtiyaç duyulan alışkanlık, beceri, ve yetenekleri edinerek sosyal bir varlık durumuna gelmektedir (Okumuş, 2014: 430).

Bireyin sosyalleşme süreci doğumla başlamaktadır. Ancak gençlik dönemlerinde arayış içerisinde olan ergen bireyin sosyalleşme süreci hızlanmaktadır. Bu süreçte birey sürekli olarak benliğini arama peşindedir. Sosyalleşmede diğer önemli bir husus kişinin mevcut rolleridir. Sağlıklı olarak sosyalleşmenin birey üzerinde birçok pozitif etkisi mevcuttur. Sonuçta, kişinin özgüven hissinin yanında kural ve değerler sistemi gelişir. Sosyalleşme sürecinde diğer bireylere karşı hoşgörü ve anlayış geliştirmeyi de sağlar. Sosyalleşme toplumsal bütünleşmenin gerçekleşmesine katkı sağlar (Coşgun, 2012: 5).

1.3.1. Sosyalleşmenin Tutum Oluşturmada Etkisi

Bireyin toplumda sosyalleşmesinde rol oynayan birçok kurum bulunmaktadır. Bu çalışmada sosyalleşmede rol oynayan kurumlar aile, okul, toplum ve kitle iletişim araçları şeklinde gruplandırılmış olup, söz konusu kurumların tutum oluşturma sürecindeki etkileri aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

1.3.1.1. Aile

Aile unsuru bireyin kişilik ve sosyal gelişimini etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır. Literatürde farklı araştırmacılar tarafından yapılan araştırma bulguları da sosyalleşme sürecinde ailenin önemli bir etkiye sahip olduğu görüşünü desteklemektedir (Steelman ve diğerleri, 2002: 135; Kim ve diğerleri, 2011: 838). Adler de, çocukluk çağının ilk dönemlerinde ebeveyn tutumlarının kişiliğin oluşmasını etkilediğini belirtmiş, kimi anne-baba tutumlarının çocukların ilerleyen dönemlerinde kişilik problemi yaşamalarına yol açabileceğine dikkat çekmiştir. Söz gelimi; devamlı olarak koruma içgüdüğü ve özenle büyütülen çocuklarda şımarıklık duygusu gelişim göstermektedir. Çocukların şımarık bir yapıya sahip olmaları özgürlüklerine de el konulması anlamına gelmektedir. Özgürlük hissi elinden alınan bir çocuk zamanla aşağılık hislerin kapılmakta ve bir takım psikolojik problemler yaşamaktadır. Kimi durumlarda aileler çocuklarına iyilik yaptıklarını zannederek ortaya koydukları bir takım davranışlarla da çocuklarının kişilik yapılarını olumsuz açıdan etkilemektedirler. Söz gelimi; anne-babaların çocuklarının hızlı bisiklet sürmelerine engel olmaları, çocuklarını saldırgan arkadaş çevresinde uzaklaştırmaya çalışmaları, korku filmi seyretmelerinin önüne geçmeleri ilerleyen dönemlerde çocuklarda hayatın getirdiği güçlüklerle savaşıma noktasında problemler yaşamalarına ortam sunmaktadır. Çocukların kişilik gelişimlerini olumsuz açıdan etkileyen bir başka faktör de ailenin çocuklarını ihmal etmesidir. Çocukluk çağlarında anne-babaları

tarafından geri plana atılan çocuklar kuşkucu ve diğer insanlara karşı şüpheli bir kişiliğe bürünmektedirler (Burger, 2006: 153).

Çocukların sosyalleşme döneminde aile olgusunun oldukça öneme sahip olmasının altında çocukların diğer insanları gözlemleyerek örnek alma evrelerinin başında ailenin gelmesi yer almaktadır. Bu kapsamda, ortaya konulan tutumların aile tarafından ödüllendirilmesi veya cezalandırılması çocukların kişilik gelişimlerini etkilemektedir. Çocukların sergiledikleri olumlu davranışlar aile tarafından övgüyle karşılanırsa bu durum çocuğun olumlu davranışları daha fazla tekrarlanmasına, kişiliğinin de olumlu doğrultuda gelişim göstermesine katkı sağlamaktadır. Öte yandan sergilediği tutumlar karşısında cezalandırılan çocuklar olumsuz pekiştiriciler sebebiyle davranışlarını tekrar düzenleme yoluna gitmektedirler. Bu durum zaman içerisinde çocukların kişilik gelişimini olumsuz açıdan etkilemektedir (Aydın, 2014: 90).

Aile bireylerinin çocuk yetiştirme sürecinde sergiledikleri tutumlar sosyal gelişim ile kişilik gelişimini doğrudan etkileyen unsurların başında gelmekte olup literatürde yer alan birçok çalışmada da ebeveyn tutumlarının sosyalleşme süreci üzerinde önemli bir belirleyici olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Okul öncesi süreçteki çocuklar ve anneleri üzerinde yapılan benzer bir çalışmada demokratik anne tutumuna sahip çocukların yaşitlarıyla olan olumsuz ilişkilerinin, izin verici anne tutumuna sahip çocuklardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Altay ve Güre, 2012: 2699). Yapılan bir başka araştırma kapsamında otoriter ya da izin verici tutuma hâkim anneye sahip olan çocukların sosyal yeti ve okula adaptasyon seviyelerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Buna karşın yetkici tutuma hâkim anneye sahip çocukların daha yüksek sosyal beceri ve uyum seviyesine sahip oldukları sonucuna varılmıştır (Ogelman ve diğerleri, 2013: 143).

Ebeveyn tutumlarının yanında ebeveyn çocuk etkileşiminin de sosyalleşme sürecini etkileyen bir unsur olduğu belirtilmektedir. Bu konuya ilişkin yer verilen bir araştırma kapsamında okul öncesi eğitim kurumlarına giden çocukların toplumsal beceri seviyeleri ele alınmış, sosyal beceri seviyelerine göre çocukların anne-babaları ile olan ilişkileri incelenmiştir. Çalışma sonucunda ebeveyn/çocuk etkileşimi yüksek olan çocukların toplumsal beceri seviyelerinin ebeveyn/çocuk etkileşimi zayıf olan çocuklara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Özyürek ve diğerleri, 2014: 115).

1.3.1.2. Okul

Kişinin grup ya da toplumla bütünleşme sürecinin bir başka ismi olarak sosyalleşme, en kapsamlı ifadeyle eğitim ve öğrenme sürecidir (Okumuş, 2014: 429). Bu noktada sosyalleşme araçları arasında okul ortamı önemli bir yer tutmaktadır. Zira aileden sonra adım atılan sosyal ortam okuldur. Ancak bir öğrenci için ortaöğretim süreci diğer okul dönemlerine göre daha fazla öneme sahiptir. Bu dönemde artık birey pek çok değişime maruz kalmakta ve bu değişime adapte olmaya zorlanmaktadır. Sosyalleşme döneminde genç birey çevrenin beklentilerine yanıt vermek durumundadır. Her toplum içerisinde eğitimin ana fonksiyonlarından birisi, toplumun kültürel mirasının birikimi ve devamlılığını sağlamaktır. Bu kapsamda çocuğun sosyalleşmesinde aileden sonra gelen okulun öneminin oldukça fazla olduğu ifade edilebilir (Coşgun, 2012: 5).

Okul ortamı sosyalleşme sürecine etki eden ve sosyal gelişimi destekleyen dikkat çekici bir ayrıntıdır. Zira kişinin başkalarıyla nasıl etkileşim içine gireceği, nasıl bir tutum içinde bulunacağı, sosyal ve toplumsal yaşama nasıl tepki göstereceği yaşamın ilk yıllarında kazandığı öğrenme deneyimine bağlıdır. Bu imkânların iyi bir şekilde değerlendirilmesi için anne-baba önderliğinin yanı sıra öğretmenlerin de çocukların güdülenmesini artıracak bir takım tedbirler almaları önem arz etmektedir. Bu unsurlar bireylerin sosyal gelişim düzeylerine etki etmekte, sosyal yeteneklerini geliştirerek toplumda yerini belirlemektedir (Çubukçu ve Gültekin, 2006: 158).

Okullarda sunulan sosyal beceri eğitimi “Toplumsal çeşitli kesimlerinden insanların nasıl davranış sergilemeleri gerektiği noktasında, bireylerin ortaya koydukları istenmeyen tutumların kaldırılması ya da değiştirilmesi amacına dönük, toplumsal yapı kapsamında kendilerini kolaylıkla aktarabilmelerine katkı sağlamak ve aile içi ilişkilerini geliştirmek için verilen eğitim” şeklinde açıklanmaktadır (Topaloğlu, 2013: 8). Okullarda verilen eğitimin içeriği, türü ve niteliği de sosyalleşme üzerinde önemli bir belirleyici olarak nitelendirilmektedir (Dereli-İnan, 2014: 261; Merrell ve diğerleri, 2008: 210; Çetingöz ve Günhan, 2012: 54; Uysal ve Balkan, 2015: 27). Bu kapsamda örgün öğretimin her aşamasında sosyal becerilerin aşılması, geliştirilmesi ve pekiştirilmesi için gayret gösterilmesi önemli bir konu olarak dikkati çekmektedir (Çubukçu ve Gültekin, 2006: 160).

Ülkemizde göçmen çocukların sosyal uyum ihtiyaçlarını karşılayacak eğitim ve sosyal ihtiyaçlarının dar olduğu bilinmektedir. Göçmen çocukların sosyalleşme ve uyum sürecinde temel kurumlarının başında okul gelmektedir. Bu ihtiyaçları sağlayabilecek eğitim ortamı ve sosyal imkanlar sağlanması elzemdir. Çocukların sosyal uyumunu artıracak programlar hazırlanmakta yetersiz kaldığı ve çocukların yaşadıkları çevreyle, aile ve yerli çocuklarla yeteri kadar gelişemedikleri öngörülmektedir. Altıncı ve yedinci sınıfa devam eden göçmen çocuklara sosyal uyum dersleri vermenin uyumlarını artırmakla beraber gelişimlerinde de önemli bir destek sağlamaktadır (Aydoğdu, 2019: 5). Göçmen ve yerli çocuklar üzerinde sosyal uyum olumsuz tutumu önleyici rolü kaçınılmaz olacaktır.

1.3.1.3. Toplum

Toplumsal yapı içerisinde bireyin sosyalleşme sürecini etkileyen unsurların başında sosyal çevresi gelmektedir. Zira kişinin kişilik, benlik ve kimlik gelişimi yakın çevresinde yer alan yetişkinler ve akranları ile sağladığı iletişimlerden etkilenmektedir. Özellikle benlik duygusunun gelişmesinde diğer insanlarla oluşturulan sosyal ilişkiler önemli bir belirleyici unsurdur. Zira insanlar etkileşim sağladıkları diğer bireylerden aldıkları dönütlerle toplum hayatında nasıl davranmaları gerektiği noktasında bilinçlenmektedir. Küçük yaşlardaki bireylerde kişilik gelişimi anne-babaları ve öğretmenlerinden çok akran grupları ile sağladıkları etkileşim ile şekillenmektedir. Kişinin yaşlılarıyla sağladığı olumlu etkileşim sosyal yanını ve iletişim yetilerini olumlu açıdan etkilemektedir (Demir, 2010: 200). Arkadaş çevresi her ne kadar bireylerin sosyal gelişimlerine direkt olarak etki eden bir unsur olsa bile bireylerin yaşlılarıyla olan ilişkilerinde sağladıkları iletişimin özelliği önemli düzeyde aileden edinilen sosyal becerilerle alakalıdır. Dolayısıyla sosyal

gelişim niteliklerini etkileyen faktörler kapsamında aile ve yaşlılarının bir bütün olarak ele alınması son derece önemlidir (Aydın, 2014: 59).

1.3.1.4. Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişim araçlarının kullanımı da sosyalleşme süreçlerini etkilemekte ve bu kullanım bireylerin algılarının oluşmasında etkisi büyüktür. Karagülle ve Çaycı'ya (2014: 1-2) göre, içinde yaşadığımız yüzyılda sosyal ağların popülerliğinin artması her türlü iletişimin bu platformlar sayesinde gerçekleştirilmeye başlanması, yeni bir toplumsallaşma süreci şeklinde nitelendirilmektedir. Ortaya çıkan bu gelişmeler insanların çevreyle olan iletişimlerini, hayat şekillerini, toplumsallaşma süreçlerini, etkileşimlerini, tutumlarını, ilişkilerini ve algılarını etkilemektedir. Ayrıca bugün sosyal paylaşım platformları, yaşamımızın vazgeçilmez bir ögesi olarak nitelendirilmektedir. Sosyalleşme ortamları zamanla dönüşüm yaşayarak; teknolojinin de gelişmesiyle beraber, gerçek anlamda doğrudan görüşmenin önüne geçerek bir araya gelme ihtiyacına olan gereksinimin azalmasına sebep olmaktadır.

Bireylerin sosyal gelişiminde kitle iletişim araçlarının önemli bir etkisi olduğu bilinmektedir (Danış ve Şahbikan, 2014: 634). Yapılan çalışmalar da bireylerde olumlu ya da olumsuz sosyal tutumların yerleşmesinde kitle iletişim araçlarının önemli bir etkisinin olduğunu ortaya koymaktadır (Coşgun, 2012: 1). Söz gelimi; şiddet içeren televizyon programlarını seyreden bireylerin zamanla saldırgan kişiliğe sahip oldukları ifade edilmektedir (Aydın, 2005: 146). Bazı sosyal gruplara karşı olumsuz haberler izleyen bireylerde o kişilere karşı önyargılı tutumlarının artacağı ve bu bireylerin olumlu sosyal davranışlarda bulunma seviyelerini azaltacağı görülecektir.

Kitle iletişim araçları sorunların çözümünde ve tutum oluşturmada çok önemli bir işleve sahiptir. Medya burada kilit rol oynamaktadır. Medya izlenme potansiyeline göre hareket etmek yerine, yeni sosyal gruplara(göçmenlere) karşı olumsuz algıyı kırmakta böylece olumlu bir birliktelik ile sosyalleşme alanı oluşturması sağlanabilmektedir (Karasu, 2016).

1.4. Sosyal Uyum

Literatürde sosyal uyum kavramına ilişkin olarak birçok tanım yapıldığı görülmektedir. Işık (2007) toplumsal uyumu ifade ederken, toplumun beklentileri kapsamında kazanılmış bir davranışsal beceri olduğunu belirtmiştir. Sıryk ve Baker'e (1984) göre toplumsal uyum, bir başkasıyla kurulmuş olan ilişkinin tatmin edici seviyede olması, katıldığı çevrelerde herhangi bir hoşnutsuzluk yaşamaması, toplumsal etkinliklerde başarı elde etmesi ve çevre değişikliğinin ortaya koyduğu güçlüklerle başa çıkmasını ifade eder. Özgüven'e (1992) göre toplumsal uyum, kişinin dış dünya ile var olan ilişkilerinin özelliğini kapsamaktadır. Toplumsal iletişimin güçlülüğü, mutlu olmak, toplumsal çevrelerden kaçınmak dışında iletişim yeteneklerinin etkili bir biçimde kullanılmasını, çevresel niteliklere göre tutum gösterilmesi, sosyal onayın olmasıyla toplum tarafından belirlenmiş normlara dikkat edilecek bir şekilde davranış sergilemesini kapsamaktadır (Özgüven, 1992; Akt. Pehlivan, 2017: 10).

Sosyal ilişkiler çağdaş toplum yapısında oldukça önemlidir. Zira insanlar yaşamlarının önemli bir kısmını diğer insanlarla etkileşim içerisinde geçirmektedirler. Dolayısıyla sosyal beceri seviyesi yüksek olan kişilerin toplum içindeki diğer bireylerle daha kolay iletişim sağlayabildikleri ifade edilmektedir. Hayatın ilerleyen süreçlerinde diğer insanlarla iyi sosyal etkileşimler oluşturabilmenin altında çocukluk dönemlerinde kazanılan sosyal yetilerin önemli bir rolü vardır. Ayrıca çocukluk dönemlerinde edinilen sosyal beceriler kişinin erişkinlik dönemlerinde topluma adaptasyon sürecini de olumlu açıdan etkilemektedir (Kabasakal ve Çelik, 2010: 204).

Kişi dünyaya geldiği anda, toplumsal bir ortamın içerisine de girmiş bulunmaktadır. İçerisinde olduğu ortamın, çocuğa karşı davranışlar, çocuğun gereksinimlerini karşılama stilleri çocuğun toplumsal gelişimiyle birlikte kişiliğinin de ortaya çıkmasında etkilidir. Sosyal uyum, çocukların toplumsal gelişimi, uyumu ve becerileriyle ilişkilidir. Toplumsal beceriler, bir başkasıyla kurulmuş olan iletişimin seviyesini belirleyebilmektir. Bu nedenle toplumsal becerilerin yaşamımızdaki rolü oldukça önemlidir. Toplumsal becerilerin etkili bir şekilde kullanılması ile de toplumsal uyum oluşmaktadır (Avşar ve Öztürk-Kuter, 2007; Günindi, 2008; Akt. Pehlivan, 2017: 10). Sosyal uyumu güçleştiren şeylerden biri sosyal becerilerin zayıf olmasıdır. Sosyal becerileri zayıf olan bireylerin duygusal ve sosyal alanlarda ilişki ve iletişim kurmakta zorlandığı ve insanlarla barışçıl kültür oluşmasında bununla birlikte stresle ve sorunlarla baş etmede güçlük yaşadığı bilinmektedir (Kabasakal ve Çelik, 2010).

Çocuklarda sosyal uyum gelişimi okul öncesi evrede başlamaktadır. Bu dönemde, gerek kendi akranları gerekse yetişkin bireylerle bazı işler yapmaları ve aldıkları sorumlulukları başarılı olarak yerine getirmeleri beklenmektedir. Bu açıdan bir arada zaman geçirmenin önemine odaklanması, yaptığı doğru tutumların onaylanarak desteklenmesi, hatalı tutumların ise uygun bir dille uyarılarak düzeltilmesi toplumsal gelişim yönünden oldukça önemlidir (Tanrıverdi ve Erarslan, 2015: 11).

Toplumsal uyum içerisinde yaşayan bir toplumda, din, etnik ve farklı bir kimlik toplulukları arasında olan işbirliği fazladır. Sermaye ve emek pazarlarında, eğitim sistemi, etnik ve kültür farklılıkları içerisinde sınıfsal farklılıklardan dolayı oluşan ayrımcılığı önleyici ilkeler bulunmaktadır. Birlikte çalışan ve üreten, farklı toplumsal kimlik sahibi olan bireylerin aynı haklardan yararlanmaları insanların birleşmesiyle oluşan toplumlarda, ekonomik büyüme seviyesi de oldukça yüksektir (Satır, 2016: 1). Bireyin çevresi ve kendisi ile barışık olmaması, öncelikli ihtiyaçlarını karşılamakta soruna yol açabilir. Bu sorunlar ile baş etmesinde toplumla olan uyumunun yüksek olması, bu uyum aynı zamanda akademik olarak başarıya ulaşması için uygun ortam yakalaması ve gelişimine yardımcı olur. Pozitif bir sosyal uyumu yakalamasına eğitsel performansında artış olmasını sağlar (Yengimolki ve ark. 2015).

1.4.1. Sosyal Uyumu Etkileyen Faktörler

Sosyal uyumu etkileyen ve şekillendiren unsurların başında aile gelmektedir. Aile içindeki iletişim, çocukların toplumsal uyum ve yetilerini olumlu ve olumsuz açıdan etkileyebilir. Ebeveynlerin çocuklara yönelik yakınlık, sıcaklık, sevgi ve davranışlarında güven verici ve tutarlı bir yaklaşıma sahip olmaları, çocukların toplumsal adaptasyon ve

yetilerini olumlu açıdan etkilemektedir. Buna karşılık ebeveynlerin çok sert bir disiplin ve otorite uygulayarak çocuklarını fazla baskı içinde, esnek ve sevgi dolu bir iletişim sürecinden uzak büyütmeleri çocukların sosyal uyum ve becerilerini olumsuz açıdan etkilemektedir (Işık, 2007: 2). Literatürde yer alan araştırma bulguları da sosyal uyum üzerinde aile ilişkilerinin ve ebeveyn tutumlarının önemli bir yere sahip olduğu görüşünü desteklemektedir (Nokali ve diğerleri, 2010: 988; Hutt ve diğerleri, 2009: 785).

Yukarıda mevcut verilerden de çıkarılabileceği üzere birey ilk sosyal davranışlarını, aile fertleri ile etkileşimi neticesinde elde eder. Ailede ebeveynlerin ve diğer fertlerin çocukla olan iletişimi, çocuğun aile içerisindeki yerini belirler. Aile, çocuğa güven hissini verir, çocuğun toplumsal kabul görebilmesi için ihtiyaç duyulan ortamı hazırlar. Aile, okul öncesi süreçte çocuğun hayatında etkin bir sosyalleştirme kurumu olarak değerlendirilmektedir. Okul öncesi dönemdeki çocuk, kendisine gösterilen toplumsal tecrübelerin yanı sıra, rol model olarak gördüğü bireyler olarak da aile fertlerinden yararlanmaktadır. Aile, çocuğuna toplumsal yönden kabul gören davranış şekillerinin gelişmesi için rehberlik yapmaktadır (Işık, 2007: 7).

Sosyal uyumu etkileyen diğer bir unsur kardeş sayısı ya da kardeşler arasındaki ilişkilerdir. Ailenin tek çocuğu varsa bu durumda çocuk genel olarak benmerkezci, bir başkasına bağımlı olmakla birlikte değişken kişilikte olabilmektedir. Kardeş sahibi olmayan çocukların toplumsal duygusal gelişim seviyeleri, iki ya da üç kardeş olan çocuklarla dört ya da daha fazla kardeş sayısı olan çocukla göre daha yüksektir. Bir ya da iki kardeşi olan çocukların toplumsal uyumları, üç ya da daha fazla kardeşe sahip olan çocuklara göre daha yüksektir. Bu kapsamda çocuk sayısı arttığında toplumsal duygusal uyum seviyelerinin de azaldığı görülmektedir (Işık, 2007: 12). Literatürde yer alan araştırma bulguları da (Seven, 2007: 477; Yılmaz ve Tepeli, 2013: 117) kardeş sayısı değişkeninin sosyal uyum becerileri üzerinde önemli bir belirleyici olduğunu göstermektedir.

Çocukluk yıllarından itibaren arkadaş çevresi de sosyal uyumu etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır. Bilindiği gibi birey özellikle ergenlik döneminden itibaren sosyal çevresindeki akranları ile arkadaşlıklar kurmaya başlamaktadır (Çevik ve Atıcı, 2008: 35). Arkadaşlık ilişkileri bireyin psiko-sosyal yapısını bazen olumlu (Beyazkürk ve diğerleri, 2007: 13) bazen de olumsuz yönde etkilemektedir (Bayhan ve Işıtan, 2010: 33). Arkadaşlık konusunda yapılan çalışmalar kaliteli bir arkadaşlığın çocuklar üstündeki pozitif etkileri olduğunu öngörerek: özgüven ve özsaygılarını pekiştirdiğini, toplumsal uyum seviyelerini artırdığını ve strese karşı koyma yetilerini geliştirdiğini varsayar. Bunun yanı sıra toplumsal uyumun göstergeleriyle arkadaşlık kalitesinin karşılıklı olarak etkileşimi, bu düşünceyle doğru orantılıdır. Örnek vermek gerekirse, erken yaşta ergenlik dönemine giren çocuklar arasında pozitif özelliklere sahip olan bir arkadaşlık kurmanın, okula devam etmeyi artırdığı, toplumsal olarak kabullenmeyi daha kolaylaştırdığı ve genellikle de özsaygı ve özgüveni artırdığı görülmüştür. Arkadaşlık bağının niteliği, çocukların toplumsal uyumlarında gösterdikleri değişimi de olumsuz etkileyerek azaltmaktadır (Işık, 2007: 14).

Sosyal uyumu etkileyen diğerk bir faktör okul ortamıdır. Zira bir çocuğun benlik kavramının gelişimi ailenin yanı sıra okul ortamıyla da ilişkilidir. Okulda kavramsal açıdan benlik, öğretmenin çocuğa yönelik fikirlerinin çocuk tarafından nasıl algılandığına bağlı olarak şekillenmektedir. Eğitim, yeni nesillerin, toplum hayatında yerlerini almak için hazırlık yaparken, ihtiyaç duyulan beceri, bilgi, anlayış sağlamalarına ve kişilik yapılarını zenginleştirmelerine yardım etme faaliyeti şeklinde ifade edilmektedir. Eğitimin özelliğı önemli düzeyde öğretmenlerin niteliğı ile özdeşdir. Öğretmenlikte hedef kitle çocuk yani insandır. Öğretmenlikte gerçekleştirilen çalışmaların, sunulan hizmetlerin insana yönelik olması, öğretmenin bireysel nitelikleri açısından da yeterli olmasını gerektirmektedir. Öğretmenlerin olumlu sosyal tutumlara yönlendirmesi ve çocukları bu tutumlara teşvik etmesi, çocuklarda toplumsal iletişimi arttırarak sosyal tutumları azaltmaktadır. Öğretmenin toplumsal tutumları ile rol-model olması, çocukların bu tutumları sergilemedeki isteklerini arttırmaktadır (Işık, 2007: 15).

Kitle iletişim araçları içerisinde özellikle televizyon çocukların sosyal uyum düzeylerini etkileyen bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Bilindiğı gibi günümüzde çocukların büyük bir bölümü vakitlerini televizyon karşısında geçirmektedir (Kırık, 2013: 189). Televizyonun çocukların tutumlarına etkisi konusunda yapılan çalışmaların ailelerin TV seyretmeye daha fazla zaman harcadıkça, televizyon haricindeki diğerk aile etkinlikleriyle daha az ilgili oldukları sonucunu göstermektedir. Ebeveynler sık sık televizyonu çocuğı sessiz kılmak ve oyalamak için bir araç olarak kullanmaktadır (Işık, 2007: 15). Buna karşılık literatürde yer alan araştırma bulguları çocukluk yıllarından itibaren uzun süre televizyon başında kalmanın sosyal uyum ve sosyal beceri gelişimini olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymaktadır (Erdoğan, 2010: 766).

Sosyo-ekonomik nedenler de sosyal uyumu etkileyen değişkenler arasında yer almaktadır. Sosyo-ekonomik sebeplerin başında aileyi değerlendirmek gerekmektedir. Aile, kişinin en yakın olduğı ve sosyalleşme süreci içerisinde kişi üzerinde en etkili olan sosyal gruptur. Çocuk ailenin bir ferdi olarak kişiliğini ve tutumlarını aileden gördüğü eğitimle şekillendirmektedir. Bu kapsamda aile, çocuğun şekillendirmesi ve yönlendirmesinde son derece etkilidir (Işık, 2007: 18). Bu süreçte ailenin zayıf sosyo-ekonomik yapıya sahip olması sosyal uyumu olumsuz yönde etkilemekte, aile bireylerinin toplumdan dışlanmasına neden olmaktadır (Erkul ve Koca, 2016: 615; Şahin, 2009: 9).

1.4.2. Göç ve Sosyal Uyum

Son yüzyılda dünyada oluşan birçok kitlesel hareket sonucunda ortaya çokkültürcülük çıkması, farklı kültürlerin birlikte yaşaması ve etkileşimi sonucunda ortaya çıkan toplumsal etkileşimler sonucunda bazı yeni durumlar ortaya çıkmıştır. Bu yaşanan durumları açıklamak ve oluşan toplumsal sorunlara çözümci yollar bulmak amacıyla sosyal bilimciler tarafından birçok kavram ortaya çıkmıştır. Bu kavramlar karşımıza entegrasyon asimilasyon, marjinalleşme, sosyal uyum ön plana çıkmıştır.

Erdoğan (2019) çalışmasında farklı toplumların etkileşiminde entegrasyonun birçok sosyal bilimci tarafından itiraz edilen bir süreç olduğı, entegrasyon sürecindeki kuralların göç edilen yerdeki ev sahibi toplumun (devletin) gücü elinde bulundurduğunu, bu nedenle göç eden bireylerin isteklerine endişelerin yer verilen siyasi kararlarla endeksli olduğı

önceliğin yerel halkın isteklerine yer verildiği işaret edilir. Bu durumdan hareketle entegrasyonun göçle gelenin var olan yerel halka kendini uydurmasından hareketle asimilasyona giden bir süreci inşa etmesinden kaynaklı ciddi eleştirilere maruz kalmıştır. Yapılan bu eleştiriler sosyal bilimcileri daha farklı bir arayışa itmiş ve “sosyal uyum” kavramının bu süreçte daha kapsayıcı bir rol oynadığı ortaya konmuştur. Yine aynı çalışmada; Demireva da ait “Göç, Çeşitlilik ve Sosyal Uyum” başlıklı çalışmasında öncelikle bu kavram konusunda evrensel bir tanım olmadığını ve “sosyal uyum” genel olarak “dayanışma” (solidarity), “birliktelik” (togetherness), “hoşgörü” (tolerance) ve “uyum içinde bir arada yaşama” (harmonious coexistence) ve “uyumu anlamak” başlıklı önemli makalelerinde Ager&Strang Akt; Erdoğan (2019); uyumu “haklar ve uygulamalar, toplum içindeki gruplar arasındaki sosyal bağlantı süreçleri, dil, kültür ve yerel çevre ile ilgili engellerin azlığı” gibi kavramlarla ilişkilendirildiğini açıklamıştır.

Uyumun sözlük karşılığına bakıldığında “bireyin üyesi olduğu, toplumun toplumsal değer yargılarına göre hareket etmesi, çevresindeki yeniliklere uygun davranışlarda bulunması” şeklinde tanımlanmaktadır (Kızılcı ve Erjem, 1994: 432). Sosyal uyum kavramı içinde asıl hedeflenen şey göç eden kişilerin, göç alan yerde yaşayan toplum arasında oluşabilecek sorunların minimize edilmesi, dahil oldukları topluma katkılarını sağlamaktır. Sosyal uyum veya sosyal bütünleşme olarak adlandırılan kavram Uluslararası literatürde “social cohesion” olarak kullanılmaktadır (Erdoğan, 2019). Uyumla ilgili karşımıza birçok problem ortaya çıkmaktadır. Yapılan araştırmalar dikkate alındığında en büyük sorunlar sosyokültürel boyutta olduğu, bu sorunların başında “dini tutum ve davranışlar, kültürel tutum, ibadet özgürlüğü, dil sorunu, ön yargı ve yabancı düşmanlığı” olduğu anlaşılmıştır. Bu kapsamda sosyal uyum kavramının 21. yy ‘da yaşanan göç dalgasıyla son zamanlarda artış gösterdiği araştırmalarda görülmektedir (Yavuz, 2013: 622) Son yıllarda yaşanan göç hareketliliği, farklı dinsel, kültürel, etnik, sosyal grupların birlikte ortak yaşamının nasıl “en az sorunla” başarılabacağına; bu toplumsal çeşitliliğin mümkünse nasıl bir “toplumsal kazanca” dönüştürüleceğine dair pek çok kavram ve alternatif konsept geliştirilmiştir (Erdoğan, 2019).

Göç kavramı, zorunlu bir nedenden dolayı gerçekleşirse; yeni bir bölgeye giden göçmenin farklı birtakım sorunlarla yüzleşmesine ve o bölgenin düzenine uyum sağlaması açısından çok yönlü uyum problemleriyle karşı karşıya gelmesine sebep olmaktadır. Göçmenler göç ettikleri ülkenin vatandaşlarıyla karşılıklı bir şekilde kültürel, siyasal ve toplumsal konularda uyum süreci yaşamaktadır. Sığınmacı konusunun bütüncül bir biçimde incelenmesi, problemlerin çözümü konusunda "uyum" sorununa dikkat edilmesi gerekmektedir. Kamu politikasınca hizmet planı çerçevesinde hazırlanmış olan politikaların uygulanması kapsamında yerleşik yabancıların ülke yurttaşlarıyla bütünleşmesi büyük önem arz etmektedir. Bu çerçevede göçmenlerin uyum sağlayabilmesi adına, yurttaşlara sağlanan olanakların; mültecileri, göçmenleri ve sığınmacıları da kapsayacak bir biçimde sağlatılması toplumsal uyumu pozitif bir boyuta taşıyacaktır. Sosyal kabul, istihdam, barınma, eğitim ve sağlık gibi alanların ülkedeki bütün topluluklar için eşit bir şekilde sağlanması göçmenlerin hızlı bir sosyal uyum yaşamasında etkili olacaktır (Taştan ve diğerleri, 2018: 11).

Göçün en zor yanlarından biri göç eden bireylerin gittikleri ülkede karşılaşmış oldukları yabancılaşmadır. Bu yabancılaşma göç ettikleri yere uyum sağlamalarını zorlaştırmaktadır. Ülkesinden ayrılp yeni bir ülkeye göç eden birey için hayat yeni başlıyor gibidir. Göç ettikleri ülkelerde dil sorunu, dini, kültürel ve barınma sorunları ile karşılaşmaktadırlar (Sezgin ve Yolcu, 2016). Göç edilen ülke vatandaşları ve göç eden kişiler arasında çok boyutlu bir etkileşim yaşanmaktadır. Dokuz seneye aşkın birlikte yaşadığımız Suriyelilerin, Türkiye toplumuna uyum sağlayabilmesi ve ülkemiz toplumunda sosyal kabul görüp görmeyeceği birçok araştırmanın da konusu olmuştur.

Göç edilen ülkeler açısından uyum kavramının öne çıkan en önemli boyutu sosyo-kültürel boyutudur. Göçte yaşanabilecek en doğru sosyalleşme; göç eden bireylerin yaşadıkları topluma ve o kültüre kendi öz kültürlerinden ayrılmadan uyum sağlayabilmesidir. Doğru bir sosyalleşme olmadığında bireylerde toplumsal kopukluk yaşandığı gözlemlenmiştir. Ayrıca toplumsal sorun ile çatışmalara neden olabilecek boyutlar ortaya çıkabilmektedir. Bu gerekçeyle sosyalleşme sadece göçmenlerin sorumluluğunda değil, göç edilen ülkedeki yurttaşların ve kurumlarında bu sosyalleşmeye katkı sağlaması önem arz etmektedir (Yavuz, 2013: 616). Ayrıca Sosyal mesafe az olduğu zaman, yani; üyeler arası etkileşimin sıklığı ve yoğunluğu yüksek olduğu zaman grup içindeki sosyal bütünleşmenin güçlü olduğu; diğer taraftan sosyal mesafe çok olduğu zaman da sosyal bütünleşmenin zayıf olduğu söylenir (Scott 1976: 607; Akt: Yavuz, 2013: 616)

Bireyleri ve sosyal grupların yeni bir toplumla etkileşime girmesi durumunda kendisini bekleyen iki temel problem bulunmaktadır. Birincisi katılım sağladıkları toplumda kendilerine karşı gösterilen tutumlar, ikincisi ise kendilerinin dahil oldukları topluma karşı tutumları olmaktadır (Bery, 2013: 1127). Kültürlenme deneyimleri genellikle gönüllü ve belirli bir amaç hedeflenmektedir. Yeni topluma gönüllü katılım uyum daha kolay yaşanmaktadır. Bu dahil olma zorunlu sebeplere dayanırsa sosyal uyum zorlaşmakta, kültürlenme yerini ayrılma veya marjinalleşmeye bırakmaktadır (Berry ve Sam, 1997). Berry ve Sam (1997), mültecilerin geçici ve gönülsüz göç etmiş bireylerden oluştuğunu belirtmektedir. Mülteciler birçok zorunlu sebepten dolayı yaşadığı ülkeyi terk etmek zorunda kalmış ve ülkesine dönemeyecek durumda olan kişiler için kullanılan bir tanımdır. Bu gerekçeler, siyasi, can güvenliği, savaş, işkence ve kıtlık gibi nedenler olmaktadır (Akt. Aliyev-Öğülmüş, 2016: 92)

Berry; kültürlenme konusunda, grupların etkileşimi sonucunda oluşan stratejiyi belli bir kuramsal çerçeve ile yaklaşmıştır. Bu kapsamda dört kültürlenme stratejisi ortaya konmuştur (Berry, 1997).

-“Asimilasyon stratejisi: kişi ait oldukları kültürel kimliklerini devam ettirmek istememesi ve göç ettiği baskın ve çoğunlukta olan yerel grubun kültürüyle etkileşim sağlama ve arayışı içinde olma hali,

-Ayrılma stratejisi: kişi ait bulunduğu öz kültürüne iyice yerleşip devam ettirmeye önem verirken baskın ve çoğunlukta olan grubun kültürüne karşı kapalı olma durumu,

-Bütünleşme stratejisi: kişi hem kendi kültürel yaşamlarını devam ettirmek eğiliminde olup hem de göç ettiği yerdeki baskın grubun kültürüyle etkileşime girme eğiliminde olması,

-Marjinalleşme stratejisi: kişi hem kendi kültürüne hem de göç ettiği yerdeki baskın kültüre az ilgi duyuyor ve sürekliliğine ilgi ve isteklik düzeyinin düşük olması şeklinde tanımlanır.”

Bu anlamda göç eden kişilerin belirtilen kültürlenme stratejilerden hangisine sahip olduğu büyük öneme sahiptir. Ayrıca baskın olan kültürün göç eden kişilere karşı nasıl bir tutuma girdiği, bu olumlu veya olumsuz tutumların, göç eden kişilerin nasıl bir strateji izleyecekleri üzerinde büyük etkiye sahiptir. Göçmenlere karşı pozitif bir yaklaşım ve destek halinde olan toplumlarda, bu bireylerin süreç içerisinde sosyal uyumu olumlu bir şekilde sağlayarak toplumsal entegrasyonunu tamamlayıp, “bütünleşme” ancak baskın grup tam tersi bir tutum ile zorlama ve güç kullanılması halinde; bu durum katılım sağlayan bireyler için asimilasyon oluşmaktadır. Bu bireyler yine baskın kültür tarafından ötekileştirilmeye maruz kalırsa ayrılma, baskın kültür tarafından toplumda yokmuş gibi davranılıp, bir süre sonra soyutlanıp, etkileşime geçilmemesi durumunda marjinalleşme yani “dışlama” oluşur (Berry, 1997). Böylelikle baskın kültür ve göçmenlerin karşılıklı tutum ve davranışlarının nasıl bir etkiye sahip olduğu ve buna yönelik atılacak adımların ve sosyal uyum faaliyetlerin öneme sahip olduğu anlaşılmıştır.

1.5. Göç Kavramı

Göç olgusunun altında yer değiştirme fiilinin olduğu görülmektedir. Alan ile ilgili yazını değerlendirildiğinde göç konusunda farklı tanımlar görmek mümkündür. Göç olgusu pek çok sosyal bilimin içinde bulunduğundan, her araştırmacı göç olgusuna farklı bir tanım getirmiş ve araştırdığı bilim ve terimler yönünden yeni bir yaklaşım ortaya koymuştur (Özdemir, 2008: 9). Koçak ve Terzi’ye (2012: 163) göre, göç kavramı “bireylerin mevcut konumlarından kültürel, siyasal, sosyal ve ekonomik sebeplerle farklı bir yere hareket etmeleri” olarak nitelendirilmektedir.

Göç ile alakalı birden çok tanım yapılabilmekte olup söz konusu tanımların ortak noktasında yer değiştirme ve hareket etmek vardır. Sosyal anlamda göçe dair kapsayıcı ve ortak bir tanım geliştirebilmenin önem arz eden zorlukları arasında; her bir göçün, dalgasının, olgusunun kendine has sebeplerinin olması, her birinin içeriği, gerçekleşme şekli ve yaşanma biçiminin birbirinden farklılık göstermesidir. Dikkate alınması gereken bir diğer önemli faktör, göçün bir anda ortaya çıkan toplumsal bir olgudan ziyade bir süreç olduğudur (Başarıcı, 2019: 4).

Göç, insanlık tarihinde neden olduğu ekonomik, politik ve sosyal neticeler dolayısıyla çok yönlü ele alınması gereken bir olgudur. Göç hareketleri oldukça uzun seneler yalnızca göç eden kişi ve grupları değil, beraberinde göç edilen yerde bulunan yerleşik toplulukları etkilediği için dünyanın önemli ekonomik, toplumsal ve politik konusu haline gelmiştir. Neden ve sonuçlarının yanı sıra etkilediği ve etkilendiği toplumların yapısı açısından ülkelerin ön gördükleri göç politikaları ve uygulamaları da tartışılması gereken bir durum halini almıştır (Günay ve diğerleri, 2017: 37).

Göç konusunda oluşturulmak istenen anlamlandırma çalışmalarını incelediğimizde, kavramın üç tane önemli faktör üzerinde şekil aldığı görülmektedir. Birincisi "mekân" vurgusudur. Nedeni şu ki göçün temelinde mekân veya yer değişikliği yatmaktadır. İkincisi "zaman" faktörüdür. İnsanların yer değiştirme hareketi uzun, orta ve kısa zaman sürelerini kapsayabilmektedir. Üçüncü ve son faktör "göçün amacı" olarak kabul edilmektedir. Yani göç nedeninin altındaki sebeplerdir (Başarıcı, 2019: 4).

Göç eylemi insanlık tarihi boyunca var olsa da uluslararası bir problem olarak görülmesi 20. yüzyılın başlarında başlamıştır. Daha müreffeh bir hayat adına göç edilmesi yanında terör, savaş, siyasi baskılar, verimsiz topraklar, iktidar baskısı, açlık ve doğal afetler de insanların yer değiştirmesini zorunlu kılmış ve kılmaya da devam etmektedir. Her iki Dünya Savaşı nedeniyle milyonlarca insan göç etmek zorunda kalmış, soğuk savaş döneminde de bu göçler katlanarak artmıştır. Çağımızda ise iç savaşlar, savaşlar ve siyasi baskılar nedeniyle birçok insan göç etmek zorunda kalmıştır (Ergun, 2018: 1). Göç geçmişten geleceğe birçok nedeni ve sonucu içinde barındırmaktadır. Gönüllü göçünden zorunlu göçüne, sığınmacıdan mülteciye kadar birçok göç durumu oluşmaktadır.

1.5.1. Zorunlu Göç

İnsanlık tarihiyle birlikte toplumlar bazen afet, sürgün, savaşlar vb. nedenlerle “zorunlu” olarak, bazen de daha iyi hayat şartlarına kavuşmak için “gönüllü” olarak göç etmişlerdir (Yılmaz, 2014: 1685). Zorunlu göçler, bireylerin tercihi bırakılmaksızın, devlet tarafından bir takım durum ve olaylar karşısında mecburen maruz kaldıkları göçlerdir. Ülkemizde gerçekleştirilen bu göçlerle bireyler, Türkiye’nin güney ve batı bölgelerine yerleşmektedir. Zorunlu göç eylemlerine insan ticareti, nüfus mübadelesi, doğal afetler, silahlı çatışma durumu gibi durumları örnek göstermek mümkündür (Sezgin ve Yolcu, 2016: 419). Bu durum dolayısıyla göç edilen kentlerin nüfus oranı artmaktadır. İstanbul, İzmir, Kocaeli, Bursa, Mersin ve Adana kentleri göçle büyüyen kentlere örnektir. Gönüllü göçler, herhangi bir baskıya maruz kalmaksızın bireylerin kendi seçimleri paralelinde gerçekleştirdikleri göçlerdir. Bireylerin daha iyi hayat şartlarında yaşamlarını devam ettirebilmek, iyi bir eğitim alabilmek, sağlık imkânlarından faydalanabilmek ve daha çok para elde edebilmek için devlet tarafından hiçbir baskı mekanizması kullanılmaksızın gönüllü olarak gerçekleştirdikleri göçlerdir (Koçak ve Terzi, 2012: 171).

Zorunlu göçler değerlendirildiğinde Suriye’den ülkemize göç edenlerin yalnızca coğrafi yakınlık dolayısıyla değil, Türk toplumunun tarihi geleneklerinde mazlumu kucaklama ve vicdan ülkesi olması göçmenlerin ülkemize göç etmelerinde en dikkat çekici faktörlerden olmuştur. Zorunlu göç alan ülkelerde nüfus artış hızı artacaktır, çarpık kentleşme ortaya çıkacak ve göç edenlerin kayıt altına alınmadan istihdamı o ülke toplumunda işsizlik oranını artıracaktır (Günay ve diğerleri, 2017: 44).

1.5.2. Kitlesele Göç

Gerçekleşen göç eylemleri kişisel ya da kitlesele de yapılabilmektedir. Kitlesele şekilde yapılan göç hareketleri genel olarak sığınma amaçlı yapılmakla birlikte mülteci statüsü için gerçekleştirilen göç hareketleridir. Ancak sığınmacı ya da mülteci olup kişisel olarak göç edenler de bulunmaktadır (Dağdeviren, 2018: 15). Kitlesele göçler, ülkeler ve

toplumlar bakımından pek çok kültürel, sosyal, ekonomik ve önemli krizlerin yaşanmasına yol açabilmektedir. Söz gelimi; Suriye’de 2011 yılı Nisan ayında ortaya çıkan iç çatışmaların bir getirisi olarak öncelikle Türkiye olmak üzere Suriye’den çevre ülkelere doğru meydana gelen kitlesel göç eylemleri sayısal açıdan büyüklüğü ve kısa süre içinde meydana gelmesi yönünden benzeri az görülen, kaynak ülke insanları yönünden de, hedef ülke toplumu ve devleti açısından da bir sosyal travma şeklinde değerlendirilebilecek birçok sorunu kapsamında barındıran bir sosyal olaydır (Şahin ve Aydemir, 2018: 144). Dolayısıyla bu göçlerin ortaya çıkardığı sorunlar ve göçün getirdiği sonuçlar çok daha keskin olabilmektedir.

1.6. Göçe Neden Olan Faktörler

Dünyada göçün ortaya çıkmasına neden olan bir takım sebepler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları güvenlik, sosyo-kültürel, politik, sosyo-ekonomik ve doğal sebeplerdir. Bu tür nedenler dolayısıyla göç olgusu ortaya çıkar ve şekillenir (Günay ve diğerleri, 2017: 39). Göç etme sebepleri olarak çok sayıda itici ve çekici etken gösterilebilir. İtici etkenler kapsamında; siyasi baskılar, ekonomik, demografik ve çevresel sebepler ifade edilebilir. İnsanları, yaşadıkları yeri terk etmeye mecbur bırakan siyasi baskıların çeşitleri olarak; totaliter-otoriter yönetim şekilleri, sıkıyönetim, ihtilaller ve savaşların toplum üzerindeki uygulamaları gösterilebilir (Şahin ve Aydemir, 2018: 126). Kurt’a (2006: 149) göre göç kavramı sosyal, siyasal ve ekonomik sebeplerden kaynaklanabileceği gibi, göç eyleminin kendisi de ayrıca birtakım siyasal, ekonomik ve sosyal gelişmelerin sebebi veya söz konusu gelişmeleri hızlandıran bir faktör olabilir.

Göçe ortam hazırlayan faktörler, göç süreci ve daha sonrasındaki gelişmeleri de ciddi oranda etkilemiştir. Ekonomik sebepli göçler, siyasi kaynaklı göçlerden ayrı bir sürecin işleyişine sahne olabileceği üzere çeşitli siyasi, sosyal ve ekonomik sonuçların gelişmesine de yol açabilir. Politik kaynaklı göçler, keskin ve bilinçli bir siyasallaşma hissine, radikal siyasi eğilimlere, güçlü bir diasporanın gelişmesine ve sosyal bütünleşme noktasında dirençli bir grup psikolojisine sahip olmaya ortam sunmaktadır (Ekici ve Tuncel, 2015: 14). Göçe neden olan söz konusu unsurlara ilişkin bilgiler aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

1.6.1. Sosyo-Ekonomik Nedenler

Göç eylemleri çok farklı sebeplerden dolayı gerçekleşmektedir. Bu da çeşitli sonuçların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Genellikle göçler ekonomik, siyasal, kültürel, toplumsal vb. sebeplerle ortaya çıktığı gibi, bu konularda etkilere neden olabilecek biçimde de sonuçlanabilmektedir. Tarih süresince doğal afetler, savaşlar gibi sebeplerle gerçekleştirilen göç eylemleri artık çağımızda esas olarak ekonomik sebepler nedeniyle yaşanmaktadır (Şen, 2014: 231; Yüksel-Oktay ve Es, 2015: 383). Ergun’a (2018: 8) göre, kişinin inisiyatifine bağlı göç eylemleri daha çok ekonomik nedenlerden dolayı gerçekleşmektedir. Daha konforlu bir yaşam sürmek isteyen kişiler yaşadıkları bölgelerden daha iyi olanakları olan ülke ya da şehir sınırlarının dışına göç oluşturmaktadır. Türkiye’de bilhassa 1960 yıllarından itibaren ilk olarak Avrupa ülkeleri olmak üzere pek çok ülkeye ekonomik nedenlerden dolayı göç yaşanmıştır

Özellikle yoksulluk ve ekonomik yetersizlikler, siyasi yönden tatminsizlik ve politik katılım zayıflığı, dini gruplar arasındaki gerginlikler ve geçim kaynaklarındaki uzun vadeli bozulmalar (su sorunu, çölleşme, iklimsel değişimler) göçe yol açmıştır. Göç, daha iyi ücret, eğitim, siyasi ve toplumsal yönden istikrar elde etme daha iyi bir teknolojiye sahip olma ve istihdam imkânı gibi sebeplerle de yaşanmaktadır (Gimba ve Kumshe, 2011: 168). Çelik'e (2006: 154) göre, istihdam ve gelir artmasının fırsatlarının göçü çekici etkisi, söz konusu bölgenin ekonomik koşullarıyla yakın ilişkilidir. Ekonomik gelişmeyle beraber istihdam ve gelir seviyesi de artmaktadır. Devletlerin belli başlı bölgelerinde meydana gelen ekonomik gelişim, diğer bölgelerden buralara yönelik göç eylemini de meydana getirmektedir.

Dünyada göç hareketlerinin hız kazandığı dönem de sanayileşmenin başladığı, sermayenin gelişmiş şehirlere aktarıldığı dönem olarak karşımıza çıkmaktadır (Oral ve Çetinkaya, 2017: 1). Öztürk ve Altıntepe'ye (2008: 1593) göre, emek ve sermayenin hareket yönü her zaman gelişmiş yerlere doğru uzamaktadır. Gelir artış hızı söz konusu yerlerde çok daha hızlıdır. Doğrusu göç eylemlerinin esas başlangıç sebebi de ekonomik nedenlerdir. Ayrıca gelişmiş kentlerin gelişmişlik seviyeleri de göç eylemini teşvik etmektedir. Genç ve diğerlerine (2019: 483) göre göç sebepleri incelendiğinde ekonomik nedenlerin başı çektiğini ifade etmek mümkündür. Yaşanılan yerde istihdam imkânının yetersiz kalması, göç eylemi gerçekleştirilen yerlerin sanayileşmeden veya çeşitli gelişmişlik göstergelerinden dolayı daha çok istihdam olanağına sahip olması ekonomik nedenli göç eylemini ifade etmektedir.

1.6.2. Sosyo-Kültürel Nedenler

Çağımızda birçok birey sosyal, sağlık, kültür yaşatma ve eğitim imkânlarının yüksek olduğu bölgelere doğru göç eylemi gerçekleştirmektedir. Devletler arasında gerçekleştiği gibi şehirlerarası gerçekleşen toplumsal dengesizlik de göç eylemine neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Farklı kentler bireylerin yararlandıkları kültürel ve toplumsal hizmetlerin miktarı ve kalitesiyle diğer kentlerde bireylerin yararlanmış olduğu toplumsal hizmetlerin miktarı ve kalitesi birbirinden farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar bireyleri göç eylemine yönlendirmektedir (Başel, 2003: 527).

Kültürel, etnik, dini, mezhep gibi farklılıklardan dolayı ötekileştirilmeye maruz kalan kişiler, ibadet etme özgürlükleri, yaşam tarzlarını yaşanmasının kısıtlanması gibi nedenlerden bulunduğu ülkeden başka bir ülkeye göç etmesine neden olabilir. (Aksoy, 2012: 294). Göçmenler menşei bulunduğu ülkeden yaşam tarzı, kültürel özgürlükler, ibadet etme ve etnik farklılıkların özgürce yaşatıldığı bu tarz konularda kısıtlamanın yaşanmadığı ülkelere göç etmektedir (Başel, 2007: 522).

1.6.3. Eğitimsel Nedenler

Göç eylemi daha çok eğitim görme olanakların yetersizliğinden dolayı gerçekleşmektedir. Daha verimli bir şekilde eğitim görme maksadıyla göç eylemine sebebiyet veren bir etken olarak ifade edilmektedir (Genç ve diğerler, 2019: 479). Bu kapsamda eğitim imkânlarının yetersiz olması insanları göçe zorlayan nedenler arasında yer almaktadır (Aşkın ve diğerleri, 2013: 233).

Çetintaş ve diğerlerine (2002) göre, göç veren devletlerin eğitime ayrılan harcamalarının düşük olması sebebiyle yurttaşların birtakım kesimlerinde eğitim seviyesi oldukça yetersiz kalmaktadır. Bunun yanı sıra eğitim konusunda fırsat eşitliğinin olmaması, devletin ihtiyaçlarına göre planlı bir şekilde personel yetiştirilememesi, eğitim gören bireylerin yaşadıkları ülkelerde iş bulma konusunda motivasyon kaybı yaşamaları gibi itici sebeplerle çocuklara gelişmiş bir eğitim politikası ve statü elde etmek amacıyla daha iyi imkanlar, yabancı eğitim saygınlığı kazanmak gibi cazibesi yüksek sebepler de yer almaktadır (Çetintaş ve diğerleri; Akt. Bayraklı, 2007: 35).

1.6.4. Siyasi ve Güvenlik Gerekçeleri

Bireylerin ülkelerini bırakarak başka topraklara gitmelerinin sebebi yalnızca ekonomik siyasi, kültürel problemleri dolayısıyla değil ülke içerisindeki iç savaş, baskı, iç çatışma vb. konularda ekonomik sebepler kadar etkili olmuş ve bu durum göç hareketlerine ortam hazırlamıştır. Ülke de yaşanan savaş ve politik baskılar dolayısıyla ülkelerini terk eden kişiler yalnızca yoksul kesimde yaşayan bireyler değil, beraberinde eğitim almış ve çalışmakta olan bireylerde ülkelerini terk etmiştir. Toplumsal ve politik yönden ülkelerinden göç eden insanlar göç ettikleri bölgelere kendi etnik yapıları, yaşam biçimi, din, eğitim, kültür vb. götürmektedirler (Günay ve diğerleri, 2017: 40).

Toplumda meydana gelen hak ihlalleri, politik özgürlüklerin düzeyi ve politik çatışmalarda meydana gelen şiddet olayları, politik ve dini inanç, ırkçılık, milliyetçilik gibi unsurlar üzerinde sürdürülen ayrımcılık çalışmaları ve bunu izleyen şiddet olayları, insanların daha güvenli ve özgürlük elde edebilecekleri yerlere göç etmelerine yol açmaktadır (Aydoğdu, 2019: 19). Söz konusu güvenlik sebepleri ile başka bir ülkeye sığınan insanlar mevcut sorunlardan kaynaklı uluslararası korunma ihtiyacı hisseden sığınmacılardır. Vatandaş olduğu ülkenin kendisini korumayı sağlayamadığı dönemlerde birey kendisinin korunmasını uluslararası toplumdan ya da başka bir ülkeden talep etme hakkı bulunmaktadır. Bundan dolayı söz konusu kişilerin göç sırası ve sonrasında yaşadıklarını uyum döneminde ayrıca değerlendirmek gerekmektedir (Dağdeviren, 2018: 16).

Güvenlik gerekçeleri dış göçlerin yanında iç göçü de tetikleyen bir unsurdur. Türkiye'nin Doğu ile Güneydoğu Anadolu bölgesinde 1980 yıllarından sonra bölge halkı sürekli olarak şiddet ve terör olaylarıyla karşılaşmaktadır. 1984 senesi itibarıyla çok daha fazla artan terör eylemleri bölgede yaşayan halk için ani ve ümitsiz bir göçe neden olmuştur. Bölgede yaşayan halk istemsiz olarak doğup büyüdüğü bu topraklardan ayrılmak zorunda kalmıştır. Terör eylemlerinin yanı sıra namus ve töre cinayetleri ile iç savaşlar kişilerin can güvenliğini tehdit etmiş, bölge halkının korku ve halkı paniğe kapılmasına sebebiyet vermiştir (Başarıcı, 2019: 11).

1.7. Mülteciler, Sığınmacılar ve Geçici Koruma

Toplumun içerisinde ortaya çıkan iç savaş, siyasi kargaşalar, hastalık, kıtlık, doğal afet, terör, çıkar çatışmaları, uluslararası savaş o bölgede hayatını devam ettiren bireyi bir başka bölgeye göç etmeye zorlamıştır. Göç eden bireylere yönelik tanımlanan statüler

göçmen, sığınmacı ve mültecidir. Göçmen konusu genel olarak ekonomik nedenlerden dolayı yaşadığı yerden ayrılmış birey için kullanılmaktadır.

Sığınmacı ve mülteci terimleri birbirinin yerine kullanılan terimlerdir. Bu iki terim farklı sebeplerden yaşadıkları ülkeyi terk etmiş bireyler için kullanılır. Bu bireylerin öncelikli hedefi güvenilir bir ortamda yaşamını devam ettirebilmektir. Bu terimler birbirleri ile ilişkin olmalarına rağmen hukuksal açıdan farklılık gözetmektedir. Zorunlu yaşanan göçlerde meydana gelen sığınmacılık ve mültecilik terimleri mevzuatta birbirlerinden ayrılmıştır (Başarıcı, 2019: 1-5).

1.7.1. Mülteciler

1951 yılı Mültecilerin Statüsüne İlişkin BM Konvansiyonuna göre, "milliyet, din, ırk, belirli bir toplumsal topluluğun ya da siyasi görüşün üyesi olma sebebiyle takibata uğrama hususunda ciddi temellendirilmiş tedirginliğinden dolayı yaşadığı ülkenin dışında olan ve tedirginliği sebebiyle bu ülkeden barınma isteyen birey" şeklinde ifade edilmektedir (Sezgin ve Yolcu, 2016: 420). Bu anlamda mülteci terimi farklı sebeplerle yaşadığı ülkesini terk etmek zorunda kalan bireyler için kullanılmaktadır (Başarıcı, 2019: 1).

Birey mülteci statüsünü kazanabilmek adına birçok şartı karşılamak zorundadır. Bu şartlar şunlardır;

- Belirli bir sosyal topluluğa mensubiyeti yanı sıra politik görüşü ve milliyeti, dini ırkı sebebiyle,
- Vatandaşlık bağı olduğu ülkede eziyet görmekten haklı sebeplerle korku duyması nedeniyle,
- Söz konusu korku sebebiyle vatandaşlık bağı olduğu ülkenin korumasından yararlanamıyor veya söz konusu ülkenin korumasına sığınmak istememesi,
- Vatandaşlık bağıyla bağlı olduğu devletin sınırları dışında olması ve eziyet korkusu sebebiyle, ülkesine dönememesi gerekmektedir (Dağdeviren, 2018: 24).

Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden münferit yabancılar ile toplu sığınma amacıyla sınırlarımıza gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 3. Maddesine göre "mülteci; Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıya" denir (Resmi Gazete, 16.01.2006). Belirtilen yönetmelikten anlaşılacağı üzere Türkiye sadece yukarıda belirtilen şartları yerine getiren Avrupa'dan gelen sığınma talebinde bulunan kişilere mülteci statü vermektedir.

1.7.2. Sığınmacılar

Genellikle doğal afetler veya ekonomik gerekçelerden dolayı bulunduğu yerden başka bir yere ikamet eden kişilere göçmen diye adlandırılır. Bulunduğu yerden zorunlu sebepler ile göç eden ve aslı yerleşkesine güvenlik endişesi ile dönemeyen kimselere mülteci denirken, göçmenlikte gönüllülük esastır. Bu kişilerin insan haklarından dolayı bir sorunu olmamaktadır. Göçmenler gittikleri ülkenin göçmen politikasına göre değerlendirilir (Başarıcı, 2019: 8).

Her göçmen beraberinde birer sığınmacı ve mültecidir. Fakat her sığınmacı ve mülteci göçmen pozisyonunda değerlendirilemez. Göçmen kendi ülkesini daha iyi bir gelecek için geride bırakması açısından sığınmacı ve mülteciye benzese de, göçmen ve mülteci gibi zorunlu şekilde göçe sürüklenme durumuyla karşılaşmadığından onlardan ayrı şekilde değerlendirilmelidir (Aydoğdu, 2019: 8).

Göçmenler ve mülteciler çoğunlukla aynı yolları, ulaşım şekillerini ve ağlarını kullanmalarına karşın birbirlerinden çeşitli niteliklere sahiptirler. Mülteciler yaşamlarını kurtarmak ya da özgürlüğünün elinden alınmaması adına kaçmak durumunda kalırken; göçmenler, uluslararası bir hat boyunca hareket eden, yurt dışında bulunan aile fertlerine katılmak, geçimini sağlamak ve doğal bir felaketten uzaklaşmak için göç ederler. Göç ettikleri ülke sınırlarında gerçekleştirdikleri sığınma talepleri, ilgili devlet tarafından kabul edilene dek geçen süre zarfında bireyler o ülkede sığınmacı statüsünde bulunurlar (Aydoğdu, 2019: 7). Bu kapsamda sığınmacı kavramı, mülteci kavramından farklı olarak göç ettiği ülkede herhangi bir sosyal haklardan faydalanamayan kısa bir süre o ülkede barınma durumudur (Başarıcı, 2019: 6).

Sığınmacı olan kişilerin mülteci statüsü alabilmesi için Birleşmiş Milletler Mülteciler Komiserliği (BMMYK) veya o ülkenin hükümeti tarafından başvuru yapan kişi için olumlu karar verilmesi gerekmektedir. Mülteci statüsü almak için başvurusu henüz kabul görmemiş ya da başvurmamış kişiler sığınmacı olarak tanımlanmaktadır (Başarıcı, 2019: 5).

1.7.3. Geçici Koruma

Ülkesinden ayrılmaya mecbur bırakılmış, bıraktığı topraklara geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak için kitlesel şekilde Türkiye sınırlarına gelen ve ülkemiz sınırlarını geçen yabancılara sunulan koruma “geçici koruma” şeklinde ifade edilmektedir (Arap ve Çerçi, 2014: 126). Kitlesel halde yaşanan göç durumlarında uluslararası göçmen hukukunun belirlemiş olduğu koruma durumunun yapılamaması ve göçmenlerin kaydının alınmasının zor olduğu durumlarda acil ve esnek çözümler sunması adına geçici koruma statüsü büyük öneme sahiptir (Elçin, 2016: 36).

Türkiye bu noktada 2013’te çıkan YUKK ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 2014 yılında ise Geçici Koruma Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin 61. Maddesine göre:

“28/4/2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti’nde meydana gelen olaylar sebebiyle geçici koruma amacıyla Suriye Cumhuriyeti’nden kitlesel veya

bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları ile vatansızlar ve mülteciler, uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş olsalar dahi geçici koruma altına alınırlar. Geçici korumanın uygulandığı süre içinde, bireysel uluslararası koruma başvuruları işleme konulmaz.”

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91’inci maddesi kapsamında geçici koruma “ülkesinden ayrılmaya mecbur bırakılmış, bıraktığı ülkeye geri dönemeyen acil ve geçici koruma bulmak için kitlesel olarak veya bu kitlesel akın sürecinde kişisel olarak Türkiye sınırlarına gelen ve geçen yabancılardan haklarında bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılara uygulanmaktadır” (Abacı-Yıldız, 2019: 260).

Geçici koruma uygulanmayacak kişiler ise aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

- a) Ülkemiz dışında hangi saikle olursa olsun acımasızca girişimler yaptığını düşündürecek sebepleri olanlar.
- b) Ülkesinde silahlı çatışmaya katılmış olmasına rağmen bu çalışmalarını kalıcı olarak sonlandırmayanlar.
- c) Terör faaliyetlerinde yer aldığı ya da planladığı ya da bu eylemlere katıldığını belirlenenler.
- ç) Önemli bir suçtan mahkûm olarak topluma yönelik tehdit yaratabileceği düşünülenler ile milli güvenlik, kamu düzeni veya kamu güvenliği yönünden tehlike yarattığı değerlendirilenler.
- d) Ülkemizde işlenmesi durumunda hapis cezası verilmesini gerekli kılan suç veya suçları daha önce işleyen ve bu suçun cezasını çekmemek için menşe veya ikamet ülkesini terk edenler.
- e) Uluslararası mahkemeler tarafından hakkında insanlık suçu işlediğine ilişkin karar verilmiş kişiler (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014).

Böylelikle bu kapsamda 2011 yılında ülkemize gelen Suriyelilerin statüsü belirlenmiştir. Ayrıca geçici koruma statüsü, önceki kanun, uluslararası düzenleme ve yönetmeliklerin yetersiz kaldığı acil durumlarda fayda sağlayan bir araç olduğu görülmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE'YE YAŞANAN SURİYELİ GÖÇ DALGASI BAĞLAMINDA ETKİLER VE DEĞİŞİMLER

Bu bölümde 2011 yılında Suriye'deki iç savaş sonucunda oluşan kitlesel göç hareketliğinin Türkiye'de yarattığı etkiler, göçten sonra oluşturulan göç mevzuatı, Suriyelilere yönelik sosyal uyum kapsamında sağlanan hizmetler ve Suriyelilerin yaşadığı sorunlar irdelenmiştir. Bu etkiler kapsamında çalışmanın bulgularında nelerin irdeleneceği ve bu etkilerin yerel halk tarafından güncelliğini koruyup korumadığının bilinmesi açısından önemlidir. Ayrıca gelişen göç dalgasının Türkiye'de belirtilen alanlarda ne gibi etkiler yarattığı, bu etkilerin sonuçları ve yerel halkta yarattığı etkiler ve değişimler literatür ve çalışmalardan faydalanarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda ülkemizde bulunan güncel Suriyeli nüfusu ve çalışmanın özelinde konu edildiği örneklem olan Şanlıurfa'da yaşayan Suriyeli nüfusu ele alınmıştır. Türkiye'ye yapılan Suriyeli göç dalgasından önceki göç mevzuatı ve göçten sonraki mevzuat kapsamında ne gibi yenilikler yapıldığı ele alınmıştır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında geçici koruma altına alınan Suriyelerin kanun kapsamında faydalandığı hizmetler ele alınarak oluşan göç dalgasının olumsuz etkilerine karşı ne gibi koruyucu önlemler alındığı açıklanmıştır. Bölüm kapsamında ülkemizde 2011 yılından beri yerel halk ile etkileşim içerisinde bulunan Suriyelilerin ülkemiz hizmetleri kapsamında sosyal uyumlarının artırılmasına yönelik ne gibi hizmetlerden yararlandıkları bir başlık altında toplanılıp aktarılmıştır.

2.1 Türkiye'deki Suriyeliler

Haziran 2020 itibariyle Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeli sayısı 3 milyon 581 bin 636 kişi olmuştur (GİGM, 2020). Bu sayısının %46,8 0-18 yaş arası çocuklar, hem çocuk hem de kadınların sayısı 2 milyon 528 bin 459 (70,6) olmuştur (Mülteciler derneği). Kamplarda Yaşayan Suriyelilerin Sayısı, 6 Haziran 2020 tarihi itibariyle geçici barınma merkezlerinde kalan Suriyelilerin sayısı Göç İdaresi tarafından 63 bin 346 kişi olarak açıklanmıştır. Kentlerde ikamet eden Suriyelilerin sayısı Haziran 2020 tarihi itibarıyla 3 milyon 518 bin 499 kişi olmuştur. Suriyelilerin hangi şehirde ikamet edeceğine Göç İdaresi karar vermektedir. İstanbul başta olmak üzere bazı büyük şehirlerde Suriyeli alımı izne tabidir (GİGM, 2020).

Göç İdaresinin Haziran 2020 tarihine göre; en fazla Suriyeli barındıran şehir 497 bin 775 kişi ile İstanbul olurken, Suriyelilerin en az olduğu şehir ise 24 kişi ile Bayburt ilimizdir (GİGM, 2020). Suriyelilerin yerli nüfusa oranla en yoğun yaşadığı il %76,1 ile Kilis'tir. Suriyelilerin Türk nüfusuna oranla yoğunluğunun en az olduğu şehir ise %0,02 oran ile Artvin şehrimizdir. Suriyelilerin Türk nüfusa oranı geçici koruma altına alınan kayıtlı Suriyelilerin Türk nüfusuna oranı ise ülke genelinde %4,3 olmuştur. TÜİK tarafından Türkiye'nin nüfusu son olarak 83 milyon 154 bin 997 olarak açıklandı (31 Aralık 2019 tarihine; tuik.gov.tr). İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, 19 Eylül 2019 tarihinde yaptığı açıklamada, ülkemizde doğan Suriyeli sayısı 450 bin civarında olduğu öğrenilmiştir. İçişleri Bakanlığı tarafından 5 Mayıs 2020 tarihinde verilen bilgide, ülkesine dönen Suriyeli sayısının 402 bin 11 olduğunu belirtilmiştir. Çalışma izni olan Suriyeli sayısı AÇSHB tarafından 31 Mart 2019 tarihinde verilen bilgiye göre ülkemizde çalışma izni

verilen Suriyeli sayısının 31 bin 185 kişi olduğu öğrenilmiştir (<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-49150143> Erişim:5.05.2020).

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (08.06.2020), www.goc.gov.tr

2.1.1 Şanlıurfa’da Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı kentlerin başında Şanlıurfa gelmektedir. GİGM Haziran 2020 verilerine göre Suriyelilerin en çok yaşadığı 4. İl Şanlıurfa’dır. Bu durumu etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Şanlıurfa’nın sınırda yer alan Akçakale, Ceylanpınar ve Suruç Suriyelilerin geçiş noktası olarak kullandıkları ilçeler olmuştur.

Karademir ve Doğan’ın (2019: 123) yaptığı çalışmaya göre; Şanlıurfa’da eğitim gören Suriyeli öğrencilerin ilçe ve mahallelere göre dağılımları Suriyeli bireylerin il içerisindeki dağılımları hakkında fikir sahibi olmamıza olanak tanımaktadır. Yapılan veri analizine göre; Akçakale, Ceylanpınar ve Suruç ilçeleri sınırda olmasından, Haliliye ve Eyyübiye ilçeleri de iş imkânlarının olması, şehrin kültürü ve hayat tarzı ve olanakların cazip olması nedeniyle Suriyelilerin bu ilçelerde daha yoğun olduğu belirtilmiştir. Bozova, Hilvan ve Halfeti iş imkânları olmaması, Karaköprü ilçesinin de ekonomik refahın yüksek olması, konut kiralının yüksek olması Suriyelilerin diğer ilçelere göre bu ilçelerde daha az yoğunlukta yerleşim göstermiştir.

İkametin en yoğun olduğu ilçeler Haliliye ve Eyyübiye’dir; Devteşti, Bağlarbaşı, Süleymaniye, Ahmet Yesevi, Cengiz Topel, Bamyasuyu, Şehitlik, Yeşil Direk, İmam Bakır, Şair Nabi, Sancaktar, Hayatı Harrani, Eyüpkent, Direkli, Akşemsettin, Eyyüpnebi, Muradiye, Akabe, Topdağı, Haleplibahçe, Kurtuluş, Onikiler ve Hakimdede geçici koruma altındaki Suriyelilerin en fazla dağılışı gösterdiği mahallelerdir. Bu mahallelerin sosyoekonomik yapısının düşük olduğu ve kırsal göçün yoğun yaşandığı, gecekonduların

yoğun olduğu, düşük gelirli bireylerin tercih ettiği mahallelerdir (Karademir ve Doğan, 2019: 123).

Şanlıurfa'daki yerel halk ile Suriyeliler arasında sosyal uyumu zorlaştıran şeylerin başında dil sorunu gelmektedir. Nitekim Şanlıurfa'da son yıllarda işsizliğin artması, kira fiyatlarının yükselmesi, 2017 yılında yaşanan ekonomik daralmanın sorumlusu olarak Suriyeliler görülmüş, bu gerekçelerden dolayı bazı yerel halk ile Suriyeliler arasında çatışma kültürü oluşturmuştur. Bunun yansıması olarak komşuluk ilişkilerinin zayıfladığı ve dışlanma olgusunun arttığı belirtilmiştir. Ayrıca Suriyelilere verilen hizmetlerin bazılarının ücretsiz verilmesi (sağlık ve eğitim hizmetlerinin) yerel halk arasında tepkilere yol açmıştır (Karademir ve Doğan, 2019: 123).

Suriyeli bazı kadınların parayla alınıp satılabilecek bir eşya olarak görülmeleri, kuma olarak alınmaları, yaşlı insanlarla para karşılığında evlendirilmeleri özellikle Suriyeli kadınların uyumunu güçleştirmektedir (Mazlumder, 2014).

Suriyeli bireyler ülkemize göç ettiklerinden bu yana ülkemizin en önemli sorunlarından biri olup her zaman güncel yerini korumaktadır. Yapılan birçok sosyal araştırmada Şanlıurfa'daki yerel halk tarafından Suriyelilere karşı bir takım dışlayıcı, çatışma kültürünü yayacak davranışlar görüldüğüne işaret etmektedir.

Suriyelilerin Türkiye'de geçici oldukları misafir olarak kaldıkları düşüncesi ile hareket edilmiş ancak geline nokta çok farklı olmuştur. Geline noktada Suriyelilerin büyük bir kısmının Türkiye'de kalacakları yerel halk tarafından düşünülmektedir. Geçici çözümlerden çok kapsamlı ve kalıcı çözümlere odaklanılmalıdır. Suriyelilerin eğitimlerinden sağlık hizmetlerine, ekonomiden ve toplumsal uyumu kapsayan bütüncül politikalar ele alınması hayati önem taşımaktadır (Erdoğan ve Ünver, 2015).

2.2 Türkiye'de Göç Mevzuatında Son Dönem Yenilikler

Geçici koruma altındaki Suriyeliler Türkiye'ye göçe başlamadan önce yürürlükte olan göz mevzuatları 1994 ve 2006 yıllarında uygulanan mevzuatlardır. 1994 Yönetmeliği olarak bilinen "Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek İçin Türkiye'ye İkamet İzni İsteyen Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınmak İçin Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik" ismiyle çıkarılmıştır (Abacı-Yıldız, 2019: 249).

1994 Yönetmeliği'nin dağınık ve yetersiz olması nedeniyle, 16.01.2006 tarihinde, 9938 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Toplu Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik kabul edilmiştir; kısaca 2006 Yönetmeliği olarak bilinir. 2006 Yönetmeliğinde, 1994 Yönetmeliğinin eksik olduğu boyutlar tamamlanmaya çalışılmıştır. 1994 Yönetmeliğinin beş gün dâhilinde valiliklere başvurulması mecburiyeti 'gecikmeden' başvurulması şeklinde değiştirilmiştir. Mümkün olan en kısa zamanda müracaat etmeyenler gecikme sebeplerini açıklamak ve bu konuyla ilgili yetkili makamlarla işbirliği yapmak zorundadır (Abacı-Yıldız, 2019: 250).

2006 Yönetmeliği 1994 Yönetmeliğinin uygulanmasıyla karşılaşılabilecek istenmeyen sonuçları ortadan kaldırmış olmasa dahi hafifletmiştir. Geçici koruma rejimine yönelik süreçler hafifletilmiş, göçmenlerin bildirim sorumluluğu daha mantıklı bir süreye çekilmiş, hak kapsamında iyileştirmeler yapılmıştır. Ancak yine de 2006 Yönetmeliği küresel göç dinamiklerine uygun uluslararası koruma rejiminin pürüzsüz uygulandığı bir düzenleme sayılmamaktadır (Abacı-Yıldız, 2019: 251).

2.2.1. Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerden Sonra Göç Mevzuatı

Suriyeli bireylerin Türkiye’ye yerleşme oranları artmaya başladıktan sonra göç mevzuatında önemli bir değişikliğe gidilmiştir. Bu çerçevede Suriye’de yaşanan iç savaş sonrasında, bu savaştan kaçan Suriyeliler Türkiye’ye kitleler halinde gelmeleri Türkiye’nin bu gelen kişilerin hukuki statülerini belirlemek için yeni düzenlemelere gitmiştir. Türkiye zaten var olan 1994 İltica ve Sığınma Yönetmeliği bu alanda yeterli katkıları sunmasına rağmen, AB ile yapılan uyum müzakereleri ve ülkeye gelen milyonlarca Suriyeli yeni bir düzenleme yapılmasını elzem kılmıştır. Bu amaçla öncelikle, 2012 yılında “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge” çıkarılmış daha sonra bu yönergenin yetersiz olması ve Suriyelilerin durumu hem uluslararası hem de ülkenin ana gündemi olmuştur. Tüm bu gerekçelerden dolayı 4 Nisan 2013’te Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) yasalaşmıştır (Erdoğan, 2014: 17). YUKK’un yürürlüğe girmesi ile birlikte GİGM artık sahada önemli bir aktör olarak ortaya çıkmıştır.

Yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunun (YUKK) amacı; “Yabancıların Türkiye’ye girişleri, Türkiye’de kalışları ve Türkiye’den koruma talep edecek yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esas olan ve İçişleri Bakanlığı’na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir.” (YUKK, 2013: madde 1). Ayrıca bu kanun temelde bu anlamda şekillense de yönetmelik ile çalışma hakkı, eğitim, sağlık hakları öncelikli olmak üzere birçok temel insan hakkının tanımlanması ile daha kapsamlı bir iltica statüsüne dönüşmüştür (Düzkaaya, 2016a: 30-31). Ayrıca Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda Cenevre Sözleşmesi kapsamında sığınmacıları göç ettikleri ülkeye geri gönderme yasağı (non-refoulement) dikkat çekmiştir (Abacı-Yıldız, 2019: 252).

Türkiye Cumhuriyeti jeopolitik konumu sebebiyle sürekli göz yolları üstünde yer alan bir ülkedir. 6458 numaralı yasa, yabancı uyruklu bireylerin ülkeye giriş ve çıkışları, vatansız bireyleri, yabancı uyruklu bireylerin ülkeden sınır dışı edilmesini, mültecileri, sığınmacıları uluslararası koruma müessesini detaylı bir şekilde düzenlemiştir. Bu yönden kanun yabancılar yasasındaki pek çok hususu birlikte incelemiş ve hukuki düzenlemesine kavuşmuştur (Arap ve Çerçi, 2014: 127).

Ayrıca Suriyelilerin Türkiye’ye kitlesel olarak göç etmesi göç ile beraber toplum içinde yaşanacak çatışmaları en aza indirmek ve göç eden bireylerin yeni yere uyum sağlamaları amacıyla birçok uygulama devreye alınmıştır. Bu uygulamalardan en önemlilerden biri 2013 yılında çıkan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile “uyum” konusuna yer

verilmiştir. YUKK'un 96. Maddesi ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne uyum çalışmaları konusunda görevler yüklemiştir. İlgili madde;

“Genel Müdürlük, ülkenin ekonomik ve mali imkânları ölçüsünde, yabancı ile başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin ülkemizde toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak ve ülkemizde, yeniden yerleştirildikleri ülkede veya geri döndüklerinde ülkelerinde sosyal hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan bağımsız hareket edebilmelerini kolaylaştıracak bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetleri planlayabilir” ifadesine yer verilmiştir.

Ayrıca belirtilen kanun yabancıların uyumlarına yönelik belirtilen uygulamaları yürütmek amacıyla Genel Müdürlük bünyesinde Uyum ve İletişim Dairesi kurmuştur.

YUKK'un 22. maddesi kapsamında, istisnai durumlarda, yabancı bireylerin yaşadıkları ülkeye dönmelerinin mümkün ya da makul olmaması durumunda il valilikleri aracılığıyla da başvuruda bulunabilmektedirler. Bunun yanı sıra, idari ve adli makamların talepleri doğrultusunda, Türkiye Cumhuriyet'inde ikamet izni olan ebeveynlerin Türkiye Cumhuriyeti'nde dünyaya gelen çocukları için de yapılması zorunlu olan başvurular, insan ticareti mağdurları, öğrenci ikamet izinleri, uzun dönem için verilen ikamet izni, insani ikamet izinleri ve aile ikamet izninden kısa dönemlik izne geçiş başvuruları da istisnai bir şekilde valilik kanalıyla yapılabilmektedir (Abacı-Yıldız, 2019: 253). Kanunun bu maddesi Suriye uyruklu kişilerin başvuruları için oldukça büyük kolaylık sağlamıştır

2.2.2. Suriyelilerin Hukuki Statüleri ve YUKK Kapsamında Faydalandıkları Hizmetler

Suriye'de çok kısa sürede ortaya çıkan iç savaştan sonra çok sayıda Suriyeli Türkiye'ye göç etmiştir. Söz konusu kitlesel topluluk toplumumuzda mülteci olarak tanımlanırsa dahi Türk hukuk mevzuatına göre mülteci kavramına uymamaktadırlar. Hukuk sistemimizde mülteci kavramının tanımı 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda (YUKK) yer almaktadır. Bu kanuna göre mülteci tanımı şu şekildedir: “Avrupa kıtasında ortaya çıkan olaylar sebebiyle; tabiiyeti, dini, ırkı, belli bir sosyal topluluğa mensubiyeti ya da politik fikirleri nedeniyle eziyete uğrayacağından haklı nedenlerle korktuğu için vatandaşlık bağıyla bağlı olduğu ülkeden farklı bir ülkede bulunan ve söz konusu ülkenin korumasından yararlanamayan veya bu korku sebebiyle yararlanmak istemediğini ifade eden yabancıya ya da benzer vakalar sonucu daha önce ikamet ettiği ülkenin dışında olan ve yaşadığı ülkeye dönemeyen ya da bu korku sebebiyle dönmek istemeyen vatani olmayan bireye” statü belirleme işlemleri sonucunda mülteci denmektedir (YUKK, 2013: madde 61).

Hukuksal anlamda Suriyeli bireyler mülteci statüsüne sahip olamadıklarından dolayı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 91. Maddesi'nde "Yaşadığı ülkeden ayrılmaya zorlanan ve bir daha o ülkeye geri dönemeyen, geçici ve acilen bir koruma bulmak amacıyla kitlesel bir şekilde sınırlarımıza gelen ya da sınırı geçen yabancılara geçici olmak şartıyla koruma sağlanabilir. Bu bireylerin Türkiye'ye kabul edilmesi,

Türkiye'de kalışı, hakları, yükümlülükleri, Türkiye'den ayrılacakları zaman yapılacak işlemler, kitlesel bir şekilde hareket etmelerine karşı alınacak önlemlerle ulusal ve uluslararası kuruluş ve kurumlarla iş birliği ve koordinasyon, taşra ve merkezde görev alacak kuruluş ya da kurumların yetki ve görevlerinin belirlenebilmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılması beklenen yönetmelikle düzenlenmektedir" ifadesiyle söz konusu konu ile alakalı geçici bir koruma yönetmeliği hazırlanmıştır. Böylece Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki hukuki statüleri "geçici koruma altındaki bireyler" olarak belirlenmiştir (Başarıcı, 2019: 41).

Eğitim hizmetleri: Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 28. Maddesince düzenlenmiştir. Bu madde uyarınca; eğitim hizmetleri, barınma merkezleri içinde ve dışında Milli Eğitim Bakanlığı'nın kontrol ve sorumluluğundadır. Geçici koruma kapsamında ülkemizde bulunan ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki çocuklara eğitim hizmetlerinin sunulacağı, okul öncesi veya yetişkinleri kapsayan eğitim faaliyetlerinin ise imkânlar dâhilinde verileceği ilgili madde ile ifade edilmektedir (GKY, 2014: madde 28).

Bu Yönetmelik kapsamında "ülkemizde eğitim alan yabancılara, aldıkları eğitimin içeriğini ve süresini gösteren belge verilir. Farklı müfredatta eğitim alınmış ve belgelendirme yapılmış ise bu belgeler, Millî Eğitim Bakanlığı veya Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının ilgili birimleri tarafından değerlendirilir ve uygun bulunan seviyelere denklikleri yapılır (GKY Madde 28/3). Geçici korunanların yükseköğretimden yararlanmalarına ilişkin usul ve esaslar, Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı tarafından belirlenmiş ve kurallar dâhilinde sunulmaya devam etmektedir (Elçin, 2016: 62).

Sağlık hizmetleri: Geçici korunanlara sunulan sağlık hizmetleri, barınma merkezleri içinde ve dışında Sağlık Bakanlığı'nın kontrolü ve sorumluluğundadır. Bu hizmetlerin sunulması GKY'nin 27. Maddesi kapsamında temel ve acil sağlık hizmetleri, çocukların aşısı yapılmakta ve bu kapsamdaki tedavi ve ilaçlar için herhangi bir ücret alınmamaktadır. Bunlar dışında kalan sağlık hizmetlerinde genel sağlık sigortalılar için fiyat daha düşük veya yüksek olmayacağı belirtilmiştir. Ayrıca, geçici korunanlar, acil ve zorunlu haller dışında özel sağlık kuruluşlarına doğrudan başvuramamaktadır (GKY). Geçici korunanlara sağlanacak psiko-sosyal hizmetler, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından gerçekleştirilir (Elçin, 2016: 61- GKY madde 28-5).

İş piyasasına erişim hizmetleri: Geçici koruma kapsamındaki insanların iş piyasasına katılımı, YUKK ve GKY kapsamında 15 Ocak 2016 tarihli Geçici Koruma Sağlanan "Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik" ile düzenlenmiştir. Bu yönetmelik kapsamında "geçici koruma sağlanan yabancılar, çalışma izni olmaksızın Türkiye'de çalışamaz veya çalıştırılmaz." Geçici koruma sağlanan yabancılar, geçici koruma kayıt tarihinden altı ay sonra çalışma izni almak için AÇSHB'ye başvuruda bulunabilir. Başvurular e-Devlet üzerinden yapılabilir. Mevsimlik tarım ve hayvancılık işçileri dışında çalışan kişiler çalışma izni almak zorunluluğu yoktur ancak il ve kota sınırı alınabilir. (madde 5). Ayrıca sağlık meslek çalışanlarının Sağlık Bakanlığından, eğitim meslek çalışanların ise Milli Eğitim Bakanlığından veya Yükseköğretim Kurulu Başkanlığından ön izin almaları gerekmektedir. Bu başvurular için ilk olarak ön izin belgesi alınması gerekmektedir. Bu belgesi olmayan başvurular değerlendirme yapılmaksızın işlem

kaldırılır (Madde 6/3). Geçici koruma kapsamındaki yabancılar ikametine izin verilen ilde çalışma izni için başvurabilmektedir. Kamu güvenliği, kamu düzeni veya kamu sağlığı gibi sakıncalı durumlarda İçişleri Bakanlığı tarafından belirli illerde söz konusu çalışma hakları sınırlandırılabilir veya tamamen durdurulabilir (madde 7). Çalışma izni için başvuru yapılan işyerinde istihdam edilen geçici koruma kapsamındaki kişi sayısı, Türk vatandaşı sayısının yüzde onunu geçemez (madde 8/1-2).

Sosyal yardım ve hizmetler: Geçici koruma kapsamındaki bireylerden ihtiyaç sahibi olanlar, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun 3 üncü maddesinde belirtilen Aile, Çalışma ve Sosyal hizmetler Bakanlığı ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmanın belirleyeceği usul ve esaslar kapsamında sosyal yardımlardan yararlanmaktadır (GKY: madde 30)

Tercümanlık hizmetleri: Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamındaki iş ve işlemlerde, yabancıyla tercüman olmaksızın istenilen düzeyde iletişim kurulamadığında tercümanlık hizmetleri ücretsiz olarak sağlanmaktadır (Madde 31)

Gümrük işlemleri: Ülkemize gelen geçici koruma altındaki yabancıların ve varsa aile üyelerinin kendileri ile getirecekleri eşya ve taşıtlar ile ülkemizde bulundukları zaman dilimi içerisinde bu kişilere çeşitli yollarla gönderilebilecek eşyalara dair yürütülecek işlemlere ilişkin esaslar, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınarak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından belirlenmektedir (GKY: madde 32).

2.3. Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Yaşadıkları Sorunlar

Suriye uyruklu bireylerin göç etmeye devam etmesi, bütün coğrafyanın geleceği konusu da ciddi endişeler barındırmaktadır. Türkiye’de de bugüne dek milyonların üzerinde ifade edilen Suriyelinin olduğu ve büyük bir bölümünün sınırdaki kentlere ve yakın kentlere göç ettiği görülmektedir. Suriyelilerin sınırlardan ülkemize geçişi sona ermiş değildir. Göç etmeye devam eden göçmenler, bu kentlerde adaptasyon problemi yaşamakta ve kentsel değişimlere neden olmaktadır (Kaypak ve Bimay, 2016: 85). Türkiye Cumhuriyeti’ne ilk geldiklerinde Suriye vatandaşlarının yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde giyim mağazaları, lokanta, berber, bakkal gibi iş yerleri, Suriyeliler tarafından açılmıştır. Diğer taraftan yerli vatandaşların iş sahalarında ucuz iş gücüne dönüşmüşlerdir. Göç hareketinin ilk zamanlarında sığınmacılara karşılıksız bir şekilde yardımcı olmaya çalışan yerli vatandaşlar, bir zaman sonra Suriyeli kimselerin kendilerine karşı rakip olduğunu fark ederek, ilişki "misafirler" ya da "ensar-muhacir kardeşliği" tanımları yerini rekabete, karşılıklı olarak memnuniyetsizliğe, şikâyet ve yer yer çatışmalara bırakmıştır (Şahin ve Aydemir, 2018: 135).

Türkiye de Suriyelilerin karşılaştıkları temel sorunların başında eğitim sorunu gelmektedir. Toplumsal adaptasyonu sağlamak toplumsal barış için ciddi bir ihtiyaç olup özellikle çok sayıda Suriyeli göçünden sonra ülkemizin titizlikle üzerinde durduğu bir konudur. Kültür eğitimi, dini eğitim, mesleki eğitim, dil eğitimi, ilk ve orta seviyede okullarda eğitim, üniversite eğitimi gibi yaygın ve örgün eğitimin alanlarının, Suriyeli yetişkin ve çocuklara yararlı olup, onların bu ülke sınırlarında kendi yaşamlarını kurarak, halkla uyum içerisinde hayatlarını sürdürmelerini kolaylaştırması beklenmektedir. Ayrıca

Suriyelilerle uyum içerisinde bir yaşamsal alan yaratabilmek için Türk toplumunun da toplumsal adaptasyon ilişkin eğitim almalarının yararlı olacağı ifade edilmektedir (Duman, 2019: 343).

Bütün çocuklar gibi göçmen çocuklar da göç edilen bölgede yaşayan insanlarca kabul edilmeyi, arkadaşları ile sağlıklı bir bağ kurabilmeyi, göç edilen bölgede yaşayan insanlarla uyum sağlamayı umut etmektedirler. Fakat göç edilen bölgede yaşayan insanlarla karşılaştıkları kültürel, eğitim ve dil problemleri sebebiyle toplumsal uyumlarında problemler yaşamaktadırlar. Göçmen çocukların bölgedeki yerel halkın çocuklarına göre çeşitli duygusal nitelikler sergilediği, akranlarından daha farklı seyreden bir uyum dönemleri olduğu ve genel olarak ortaokul sürecinde ön ergenliğe girmeleri sebebiyle uyum problemleri çektikleri bilinmektedir (Aydoğdu, 2019: 4).

2.4. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Türkiye Üzerindeki Etkileri

Ortadoğu'da bitmek bilmeyen iç savaş Suriye'de de başlamış ve milyonlarca insan canını koruyabilmek adına ülkeden göç etmiştir. Söz konusu durumdan en çok kadınlar ve çocuklar etkilenmektedir. Bilhassa çocuklar yönünden beslenme, barınma, eğitim ve sağlık problemleri önem kazanmıştır. En büyük göç faaliyetinin yapıldığı devlet olan Türkiye açık kapı politikası uygulamış ve her türlü yardım ve hizmeti gerçekleştirerek göçmenlere yardım etmiş ve etmeye de devam etmektedir (Akpınar, 2017: 16). Buna karşılık Türkiye'ye gelen Suriyelilere siyasi, ekonomik ve sosyal alanda birçok sorunu da beraberinde getirmektedir (Başarıcı, 2019: 53; Şahin ve Aydemir, 2018: 127). Geçici koruma altındaki Suriyeliler Türkiye üzerindeki etkileri aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

2.4.1. Siyasi Hayata Etkileri

Toplumsal yapılarda köklü değişim ya da aşınmalara yol açan göç, yeni problem ve fırsat alanlarını da kapsayan sınıfsal geçişe hız kazandırmaktadır. Sahip olmama/olamama hali, sahip olma arzusuyla yer bulma gayretinin göçle gelenler bakımından yaşamsal öneme sahip olması, göçmenlerin risk alma oranını artırmaktadır. Risk alma seviyesindeki artış ekonomik alana çoğunlukla olumlu yansırken toplumsal ve politik alanda bir takım olumsuzluğu ortaya çıkarmaktadır (Ekici ve Tuncel, 2015: 12).

2011 yılında Suriye'de yaşanan iç savaştan sonra ülkemize yaşanan göç sonucunda Türkiye'nin siyaseti üstünde büyük etkileri olmuştur. Ülkemize göç eden bu kişiler yerleştikleri yerde ekonomik, siyasi ve sosyal yaşamda birçok problemi de sebebiyet vermektedir (Yıldırım vd. 2017: 111, akt: Ekici ve Tuncel, 2015: 52).

Suriyelilerin ülkemize gelmesinden sonra sosyal uyum problemleri yaşamıştır. Yaşanan bu sorunlar kültürel farklılıklar, ekonomik ve sosyal problemler yerli halkın tepkilerine neden olmuş ve bu sorunlar siyasal alana taşınmış ve ülkenin asli siyasal problemi haline gelmiştir. Suriye sorunu başlarda dış sorun olarak görünürken yaşanan kitlesel göçten sonra iç mesele halini almıştır. Türkiye yaklaşık milyon Suriyelinin olması, ülkemizi bir geçiş noktası olarak görmeleri, siyasette Suriyeliler hem iç hem dış siyasette asli konu olmuştur. Ülkemiz siyasetin her kademe ve başlığında çalışma, sosyal, ekonomik, eğitim

ve sağlık konularında siyasi düzenlemeler getirilmiş ve 2011 yılından beri siyaset gündeminde yerini korumaktadır (Ekici ve Tuncel, 2015: 12).

2.4.2. Ekonomik Hayata Etkileri

İlk etapta geçici olarak görülen Suriye göçmenleri sorunu uzun seneler sonra bile çözülememiş, aksine kalıcı olması kuvvetli muhtemeldir. Söz konusu durumda Suriyeli göçmenlerin sosyal entegrasyonu daha büyük önem kazanmıştır. Bu önem arz eden entegrasyon argümanı da emek piyasası olarak ifade edilmektedir. Nedeni şu ki Suriyeli bireyler iş sektörüne erişim sağlaması ve bu yol ile gelir elde edip, sivil toplum kuruluşları, devletin ve Türk halkının münferit yarımalarına muhtaç olmadan yaşamlarını sürdürebilmeleri birçok sosyal gerilim sebebi yok edecek ve topluma yük olmak yerine, katkı sağlama pozisyonuna geçmeleri manası taşıyacaktır. Fakat göçmenlerin emek piyasası içerisinde bütünleşmiş edilmelerinin sosyal ve ekonomik birçok faydası olabileceği gibi pek çok ciddi riskleri de olacağı ifade edilmektedir (Duruel, 2017a: 207). Sığınmacı, gittiği ülkede belli bir süre kalıp gelen durumu gözlemleyip başlangıç için de yeterli uyumu sağladığını düşünmeye başladıktan sonra çalışma hayatına dâhil olmak için harekete geçmektedir. (Erdoğan ve Ünver, 2015).

Ülkemizde Suriye göçü ve sonuçları dolayısıyla ortaya çıkan probleminden genellikle ekonomik özellikli olmakla beraber toplumsal iletişim ve değişimi barındırması bakımından toplumsal ve politik bir altyapı problemi gelişmektedir. Kuşkusuz ki Suriye göçü işsiz nüfus oranını artırması, istihdam imkânlarında ülke halkının aleyhine sonuçlar doğurması ve sosyal yardımlar konusunda ciddi bir bütçe güclüğü yaratması gibi ekonomik sorunları da ortaya çıkarmıştır (Sayın ve diğerleri, 2016: 4). Genel ekonomik bütçeye binen yük ve Suriyelilerin geçimini sağlamak adına açmış oldukları küçük çapta işletmelerin kaçak olmasından dolayı yol açtığı vergi kaybı makro seviyedeki riskler arasında yer almaktadır (Başarıcı, 2019: 59).

Sınır kentlerinde yaşanan bir başka ekonomik etki; yaşam pahalılığı şeklinde ortaya çıkmaktadır. Talep yükseldikçe öncelikle temel gıda maddeleri olmak üzere, fiyatlar genel oranı artma eğilimi göstermektedir. Dolayısıyla sınırlardaki kentlerin (Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Hatay gibi) enflasyon seviyesi Türkiye ortalamasının üzerinde çıkmaktadır. Ekonomik açıdan en çok ifade edilen bir başka konu olarak, Suriyelilerin endüstride, tarımda ve küçük çaplı işletmelerde yasal olmayan şekilde ucuz işgücü olarak çalıştırılmasıdır. Bu durum aynı zamanda sınır kentlerinde işini kaybeden kişilerin önemli bir kısmının, Suriyeliler dolayısıyla işini kaybettiğine ilişkin bir algı yaratmaktadır. Bu durum göçmenlerle yerli halk arasında iş imkânlarının ellerinden alındığı anlayışıyla ilgili bir tepkiye yol açmaktadır. Korkulan, bu durumun yukarıda ifade edilen toplumsal çatışma riskini artırabileceğidir (Sayın ve diğerleri, 2016: 9; Başarıcı, 2019: 59). Türkiye en çok Suriyeliye ev sahipliği yapan ülke konumundadır. Açık kapı politikası uygulayarak buna neden olmuştur. Yerel halkın gözünde ekonomik kaynaklar Suriyeliler için kullandığına yönelik bir algı oluşmuş ve bu politikaya tepkiler oluşmaktadır (Duruel, 2017: 216).

Ülkemizde Suriyeli göçmenlerin kira artışında etkilerinin olduğu yönünde bir algı vardır. Suriyeli göçmenlerin kira artışı ve ekonomik pahalılığa sebep olduğu, bu durumun

özellikle sınır kentlerinde yerel bir enflasyona sebep olmaktadır. Kiralık ev sahiplerinin Suriyelilere yüksek bir fiyatla evlerini kiralamaları sonucunda yerel halkın Suriyelilere olumsuz bir algı oluşturmaktadır (ORSAM, 2015).

Yerel esnaf Suriyelilerin işyeri açmasından dolayı işlerinin etkilendiği ekonomik olarak kaybettiklerini düşünmektedirler. Suriyeli esnafın vergi ödemedikleri yönündeki iddiaları nedeniyle haksız bir rekabet içerisinde olduklarını düşünen esnaf Suriyelilerin işyerlerini tahrip etmiş 2014 yılında Gaziantep, Kahramanmaraş, Adana gibi illerde toplumsal olaylar yaşanmış, insanlar kitleler halinde Suriyelilere saldırmış ve mallarına zarar vermişlerdir. Bu gibi küçük çaplı olaylar her iki toplum arasında oluşabilecek en ufak gerginliğin hangi boyutlara gelebileceğini anlamak açısından çok önemli örneklerdir (Erdoğan ve Ünver, 2015). İş imkânlarının ellerinden alındığını düşünen yerel halk Suriyelilere karşı olumsuz bir tutum içerisine girmektedir (ORSAM, 2015). Geçici koruma altındaki Suriyelilerin ülkemiz ekonomisine katkı sağladığı açıktır. Göçmenlerin açtıkları küçük çaplı firmalar ile yerel ekonomilerine olumlu katkılar sağlamaktadırlar. Suriyelilerin daha az ücretler talep etmeleri piyasada ücretlerin düşmesine yol açtığı görülmüştür (Arslan, Bozgeyik ve Alancıoğlu, 2017: 131 Akt; Dağ, 2017: 566).

Ülkemizde Suriyelilerin çalışma izni olarak sunulan politikalar hem bir çözüm sunmakta hem de toplumsal algıda bir soruna neden olmaktadır. Yapılan her politika salt ekonomik değil sosyal ve siyasal etkilerinin de iyice analiz edilip yarattığı etki planlanmalıdır. Türkiye’de yabancılar 4817 sayılı “Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun hükümleri kapsamında çalışabilirler. Fakat bu kanunda “yabancı” kavramı, geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin hiçbirini kapsamamaktadır. Yaşanan iç savaştan kaçarak 2011 yılında pasaportu ile Türkiye’ye gelen Suriyelilere birtakım kolaylıklar sunulmuştur fakat daha sonra gelen Suriyeliler bu kolaylıklardan faydalanamamışlardır (Erdoğan ve Ünver, 2015).

2.4.3. Sosyal Hayata Etkileri

Suriyeli bireylerin ülkemize göç etme durumu, göçün toplumsal doku, yapı ve ilişkiler üzerindeki etkisinin tekrar ele alınmasını gerektirmiştir. Göç edenler arasında kadın ve çocukların oranındaki fazlalık, toplumsal hayatta yeni durum ve problemlerin gelişmesine yol açmıştır. Suriyelilerin yoğun şekilde göç ettiği ve yerleştiği şehirlerde, sosyal hayatın önemli faktörlerinden olan komşuluk ve evliliklerde yeni gerilim alanları doğmuştur. Bu şehirlerde Suriyeli kadınlarla evliliklerin artmasından kaynaklanan boşanma sayısında artış olduğu dikkati çekmiştir (Ekici ve Tuncel, 2015: 18). Ayrıca Suriyeli kadınlar ülkemizde fuhuş, ucuz işgücü ve ikinci evlilik amacıyla kullanıldıkları yapılan araştırmalar sonucunda öğrenilmiştir. Suriyeli kadınlar yaşananlara itiraz etmeleri halinde baskı, tehdit ve şiddete maruz bırakılmaktadır. Öte yandan ailelere “başlık parası” adında, ortalama 2 bin ile 5 bin lira verilmekte bu kadınlar ile ikinci eş olarak evlenilmektedir (Mazlumder, 2014).

Türkiye’de yapılmış olan bir saha çalışmasına göre Türkiye vatandaşlarının %76,5 oranı Suriyelilerin Türkiye’ye yerleşmesinin birtakım sorunlara sebep olacağına inanmaktadır. Suriyelilerin sayısının artmasından dolayı endişe duyanlar, Suriyelilerin gittikleri şehirlerin ahlaki yapısını yozlaştırdığını iddia edenler, Suriyelilerin bir an önce

şehirlerden uzak yerlerde yaşam sürmesini isteyenlerin sayısı oldukça fazladır (Başarıcı, 2019: 53).

2.4.4. Eğitim Sistemine Etkileri

MEB'in 2014/21 nolu genelgesine göre, Suriyeli çocukların kendilerine verilen yabancı tanıtma belgesi ile istedikleri bir devlet okuluna kayıt yaptırması mümkündür (MEB, 2014). Suriyeli öğrenciler devlet okulunda tıpkı Türkiye vatandaşlarına sunulan eğitim haklardan her türlü eğitim hizmetinden faydalanabilmekte ve akranları ile beraber eğitim alabilmektedir (Duruel, 2016:1407)

YÖK, 3 Eylül 2012'de aldığı Genel Kurul Kararı Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri başlıklı genelgeye ayrıntılı olarak baktığımızda bu genelgenin göçmen çocuklara sunulacak eğitim hizmetlerini belirli bir standarda bağladığını ve eğitim hakkını güvence altına alındığı görülmektedir. Türkiye'ye gelen geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilere eğitimlerine "özel öğrenci" statüsü ile devam etme olanağı verilmiştir. Eğitim aldığı herhangi bir öğrenim sınıfını bitirdiğine ilişkin denklik belgesi olan sığınmacı öğrenciler, genel hükümler çerçevesinde YÖK mevzuatında yer alan dil şartını ve diğer özel şartları bulundurması halinde kendileri için ayrılan yabancı kontenjanından yükseköğretim kurumlarına yerleşebilmektedirler. Ayrıca yabancıların yükseköğretim ile ilgili tüm iş ve işlemleri Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından yürütülmektedir. Suriye uyruklular için öğrenim ücretleri alınmamaktadır(Erdönmez, 2016: 32'den; Akt. Duruel, 2016: 1406).

Okul, sığınmacı çocukların sosyalleşme ve uyum sürecinde temel kurum olarak görülmelidir. Türkiye'de sığınmacı çocukların sosyal uyum gereksinimlerini karşılayacak eğitim ortamları ve sosyal imkânların kısıtlı olduğu dikkat çekmektedir. Bu ihtiyaçları karşılayabilecek eğitim ortamı ve sosyal imkânlar sağlanmalıdır. Okullarda, sığınmacı çocukların yaşadıkları, çevreyle, aileyle ve yerli çocuklarla olan uyumlarını güçlendirme konusunda programlar hazırlanmamakta, dolayısıyla bu çocukların sosyal uyumları yeterince geliştirilememektedir. Bu nedenle, sığınmacı çocukların öğrenim gördükleri okullarda eğitim almakta olan altıncı ve yedinci sınıfa devam eden göçmen çocuklara sosyal uyum eğitimi verilerek sosyal uyumlarının geliştirileceği düşünülmektedir (Aydoğdu, 2019: 5).

Çocuk işçiliği, Suriyelilerin Türkiye'ye gelişiyle oluşan ve sosyal hizmet ile ilgili önemli bir sosyal problem olmuştur. Suriyeli aileler ekonomik kaygılardan dolayı çocuklarını çalışmaya yönlendirmektedir. Sadece eğitim ve oyun haklarından değil yeterli ve düzenli beslenme, gelişim ve güvenlik haklarından mahrum bir çocuğun çalışma hayatına dâhil olması çocuk haklarına aykırıdır (Türkmen, 2018). Suriyelilerin sosyoekonomik yönden yetersiz bir düzeyde olmalarından dolayı, Türkiye genelinde Suriyelilerin dilencilik yaptıklarına yönelik bir algı vardır (Akgül, Kaptı ve Demir, 2015: 11'den; Akt; Dağ, 2017: 566).

2.4.5. Güvenlik Sorunu Etkisi

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin neden olduğu temel problemlerden bir tanesi de güvenlikle ilişkin endişelerdir. Sınırdan gelen sığınmacılar arasında Esad yanlısı

bireylerin var olması, IŞİD militanları ve PKK'lıların olma ihtimali korkusuyla yerel halk kendilerini birtakım terör saldırılarına hedef olarak görmektedir. Gasp, hırsızlık gibi suçlar işlemiş olan sığınmacıların varlığı suç oranlarının artması konusunda endişe yerel halk tarafından tedirginlik oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra sığınmacıların adli olaylar ve terör eylemlerine karışması onlara karşı bakış açısını değiştirerek güvenlik riskini artırmaktadır (Başarıcı, 2019: 55).

Eğitime erişmekte sorun yaşayan, dil problemi olan, sosyal uyumu sağlamayan gençler, dışlanmışlık duygusu ile hareket ederek suç eğilimleri ortaya çıkmaktadır. Yerel halkta güvenlik endişesi ile Suriyelilere karşı bir suçlu algısı oluşturmaktadır.

2.6 Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Sosyal Uyumlarını Arttırma Konusunda Sunulan Hizmetler

Günümüzde gerek Suriyeli kişilere gerekse de farklı ülkelerden başka ülkelere göç etmiş olan mültecilere uygulanan bazı sosyal politikalar bulunmaktadır. Uygulanan sosyal hizmet politikaları ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir (Artan ve Arıcı, 2017: 2). Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD); göçmenlerin sosyalleşmesinin önemini vurgulamaktadır. Göçmenlerin kendi uyumunu sağlayabilmesine katkı sağlamak ve toplumdaki kabulün daha hızlı yaşanması, olumsuz durumların önüne geçilmesini sağlamak amaçlanmaktadır. Bu gerekçeyle özellikle dil kursları, istihdam, çalışmalarını sağlamak ve çeşitli kültürel sosyal uyum programları ile yerel halk ve göçmenleri buluşturmak, ayrıca uyulması gereken kanun ve haklarını detaylı anlatımını içeren sunum ve organizasyonların önemi vurgulanmıştır. Bu kapsamda özellikle genç göçmenlerin yaşadıkları ülkenin dilini öğrenerek ilgi ve becerilerine göre, yönlendirme ve rehberlik hizmeti sağlanarak, sosyal çevrelerle kültürel etkileşim kurmasının çok önemli olduğu vurgulanmıştır. Yaşadığı ülkenin dilini bilmeyen ve sosyal köprü kuramayan bireylerin iş bulmakta zorlandığı ve iş olanaklarından habersiz kalacağı, bunun sonucunda bireylerde yıkıcı etkilere sahip olduğu gözlemlenmiştir (OECD, 2009: akt. Akıncı ve diğerleri, 2015: 72).

Suriyeli göçmenlere yönelik açık kapı politikası ile beraber kitlesel olarak Türkiye'ye gelmeleri ve Türkiye'nin geçmişte göçmenlere yönelik yapılan hukuki düzenlemelerin yetersiz kalması yeni kanun ve düzenlemelerin yapılmasına neden olmuştur. Nitekim buna yönelik İçişleri Bakanlığına bağlı kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve Genel Müdürlük bünyesinde Uyum ve İletişim Dairesi kurulması göç ile ilgili işlemlerin yapılması yaşanan göçün ciddiyetini ve uyum noktasında büyük yarar sağlamıştır. Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin sayısının çok fazla olması yapılan uyum faaliyetlerin işlevselliğini azaltmıştır. Bu bağlamda 2019 yılının özellikle Suriyelilere yönelik olarak uyum yılı ilan edilmiştir.

T Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün hazırladığı uyum stratejisi ve eylem planında; Kanunda ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü çalışmalarında öngörülen “uyum; ne asimilasyon ne de entegrasyondur. Göçmenle toplumun gönüllülük temelinde birbirlerini anlamalarıyla ortaya çıkan harmonizasyondur”(goc.gov.tr/uyum-hakkında). Böylelikle Türkiye'nin Suriyelilere karşı politikalarında anlaşılmalıdır ki entegrasyon ve asimilasyondan kavramlarını değil uyumu esas almıştır. Bununla birlikte çok kültürlü ve

kültürlerarası yaklaşımlarında bu hususa önem verdiği görülmektedir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 96. Maddesi ile Genel Müdürlüğümüze uyum çalışmaları konusunda görevler yüklemiştir.

- 1- Ülkemizde, yeniden yerleştirildikleri ülkede veya geri döndüklerinde ülkelerinde sosyal hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan bağımsız hareket edebilmelerini kolaylaştıracak bilgi ve beceriler kazandırmak,
- 2- Yabancılar için; ülkenin siyasi yapısı, dili, hukuki sistemi, kültürü ve tarihi ile hak ve yükümlülüklerinin temel düzeyde anlatıldığı kurslar düzenlemek,
- 3- Kamusal ve özel mal ve hizmetlerden yararlanma, eğitime ve ekonomik faaliyetlere erişim, sosyal ve kültürel iletişim, temel sağlık hizmeti alma gibi konularda kurslar, uzaktan eğitim ve benzeri sistemlerle tanıtım ve bilgilendirme etkinlikleri yapmak,
- 4- Kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetleri planlamak,
- 5- Kendi kültürel kimliklerinden vazgeçmek zorunda kalmadan ev sahibi topluma uyum sağlamalarını desteklemek,
- 6- Toplumda uyum sürecine karşı farkındalık ve anlayış ortamı oluşturmak (goc.gov.tr/uyum-hakkında)

Türkiye’de Suriyeli sığınmacıları sosyal uyumlarını arttırmak için uygulanan sosyal hizmetler aşağıda maddeler hâkinde açıklanmıştır.

Eğitim hizmetleri: Geçici koruma statüsünde olan Suriyelilerin yaşadıkları temel sorunların başında dil eğitimi gelmektedir. Sosyal yaşamdaki birçok faaliyet (ulaşım, kamu kurumlarıyla iletişime geçme, sosyal yaşam, diğer insanlarla iletişim vb.) Suriyelilerin Türkçe bilmemeleri nedeniyle sağlıklı bir biçimde gerçekleşmemektedir. Benzer şekilde çalışma hayatına girme konusunda yaşanan sorunların da temelinde dil bilmeme gelmektedir. Bu durum Suriyelilere Türkçe öğretmeyi zorunlu hale getirmiştir. Bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığı’nın Eylül 2013 tarihli “Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri” ile Türkiye’de Suriyelilere eğitim hakkı tanınmıştır (Artan ve Arıcı, 2017: 5-10).

İstihdama katılma hakkı: Suriyelilerin sosyal uyumlarını olumsuz yönde etkileyen unsurlardan bir diğeri de maddi özgürlüktür. Bu nedenle Türkiye’de Suriyelilerin istihdama katılımlarının sağlanması için 2016 yılında “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik” çıkarılmıştır. Bu yönetmelik ile çalışma izni alındıktan sonra Suriyelilere Türkiye’de çalışma izni verilmiştir (GKSY, 2016).

Sağlık hakkı: Türkiye’de Suriyeli sığınmacılara Geçici Koruma Yönetmeliği (GKY) kapsamında sağlık hizmeti sunulmaktadır. Yönetmeliğin 20. maddesine göre, acil sağlık hizmetine başvuran yabancılara öncelikli sağlık hizmeti sunulmakta, sağlık kontrolleri yapılan hastalar hakkında gerek duyulması halinde sağlık tedbirleri alınmaktadır (GKY, 2014).

Türkiye’de yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşları da sosyal uyumun sağlanmasına yönelik bazı uygulamalara gitmektedir. Bu kapsamda yerel yönetimlerde Suriyelilere yönelik irtibat büroları oluşturulmakta, bu bürolarda Arapça bilen personel çalıştırılmaktadır. Bunun yanında bazı belediyelerin Suriyelilerin sosyal yardımlardan faydalanmaları için çeşitli uygulamalar yaptıkları görülmektedir (Woods ve Kayalı, 2017; Akt. Artan ve Arıcı, 2017: 16).

Sosyal Uyum Yardımı Programı (SUY/ESSN): Türkiye genelinde 28 Kasım 2016 tarihinde başlamış olan Sosyal Uyum Yardım Programı (SUY), yararlanıcıların yiyecek, yakacak, kira ve fatura gibi temel ihtiyaçları için kendilerine özgürce seçim imkânı sağlayan çok amaçlı bir nakit yardımıdır. Dünya Gıda Programı (WFP), Türk Kızılayı ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı arasında oluşturulan işbirliği ile uygulanmaktadır. Programın genel koordinasyonu Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD) tarafından sağlanıyor. SUY Programı Avrupa Birliği ve üye ülkelerin ilk etaptaki 348 milyon Avro katkısı ile finanse edilmiştir. Yardıma gereksinim duyan ihtiyaç sahibi kişilere ulaşmak için başvuranlardan bazı soruları cevaplaması isteniyor ve kayıtlar denetlenmektedir (wfp.org/countries/turkey). Program, toplumsal bütünleşmeyi ve yerel halk ile uyumu sağlamayı; sığınmacıların harcamaları yoluyla yerel ekonomiye katkıda bulunmaları sayesinde yerel halkı olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. SUY programının önemli bir katkısının da yoğun biçimde sığınmacı ile ev sahipliği yapan yerel halk için bir para akışı sağlaması çok önemlidir. Bu durum yerel ekonominin güçlenmesinde, ülkeye dışardan gelen para ile desteklenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin kişi başına 180 TL ödemeler dikkate alındığında Şanlıurfa’da 179 bin sığınmacı için ödenen paranın yılda 378 milyon TL gibi bir paranın iç piyasada dolaşmasını sağlamaktadır. Hem yerel halk için hem de sığınmacılar için önemli bir ekonomik destek olduğu görülmektedir. Bu da SUY desteğinin sadece doğrudan yararlanıcı sığınmacılar için değil, aynı zamanda yerel ekonomi için de değerli bir kaynak aktarımı olduğunu göstermektedir (Erdoğan, 2019: 41).

Şartı Eğitim Desteği: Suriyeli sığınmacılara yönelik bir başka mali destek programı ise zorunlu okul çağındaki sığınmacı öğrencilerin okula devamı destekleyerek, okulu bırakma oranlarını düşürmek, öğrenim hayatını sürdüren mülteci çocuk sayısını artırmaktır. Program ayrıca diğerlerine göre daha yüksek dezavantajlı bulunan çocukların okula erişiminin önündeki engellerin kaldırılmasına yönelik destek sağlanması ve gerekli durumlarda çocuk koruma hizmetlerinden faydalanabilmelerine yönelik önemli bir bileşeni de içermektedir. UNICEF ile işbirliğinde 2003’ten bu yana T.C. vatandaşları için AÇSHB tarafından uygulanan bu sistem, Suriyeli sığınmacılara da yararlanmaktadır. 2017 yılında, AÇSHB, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), MEB, Türk Kızılayı, ECHO, Norveç Hükümeti ve diğerleri arasında kurulan bir ortaklıkla Suriyeliler ve diğer sığınmacıların dahil edilme süreci hızlandırılmıştır. ŞEY ödemeleri, okula düzenli olarak devam etmeleri ayda 4 günden fazla devamsızlık yapmama şartıyla anaokulu çağından 12. sınıfa kadar (Türk Devlet Okullarında veya GEM’lerde) her çocuk için iki ayda bir yapılmaktadır (mülteciler derneği, Erdoğan, 2019: 38).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ALAN ARAŞTIRMASININ BULGULARI VE YORUMLAR

2011 yılında Türkiye'ye giriş yapan Suriyeliler ilkin kamplara yerleştirilmiştir. Gelen kitlesel göçlerin gittikçe artması nedeniyle kampların kapasitelerin gelen kitlesel göç dalgalarını kaldıramaması sonucunda, Suriyeliler sınıra yakın şehirler başta olmak üzere Türkiye'nin her bölgesi ve şehrine göç ederek toplumda yeni bir sosyal grup oluşturmuştur. Bu durum yerel halk ve göç eden Suriyeliler açısından yeni sosyokültürel birçok etkiyi beraberinde getirmiştir. Birbiri ile farklı dilleri konuşan, iletişim kuramayan ve farklı kültürlerle sahip olan bu iki halk için birçok yeni sosyal problemde oluşmasında etkili olmuştur. Özellikle sınır şehirlerinde oluşan sosyal ve ekonomik etkileri yerel halkın Suriyelere karşı olumlu veya olumsuz tutum ve algı geliştirmesinde etkili olabilmektedir. Bu nedenlerden yola çıkarak sınır kenti olan Şanlıurfa'da yoğun olarak yaşayan Suriyeliler, günlük hayatta birçok alanda karşılaşmakta ve karşı karşıya gelmektedir. Son verilere göre, Şanlıurfa nüfusu düşünüldüğünde Suriyeli sayısı 421.367 kişi olduğu ve genel yerel nüfusu sayısı 2,031 milyon, çalışmanın yürütüldüğü merkez nüfusun sayısı 788.956'dır. Suriyeli sayısının Şanlıurfa'nın genel nüfusuna oranı %22 olduğu görülmektedir (TUIK). Şehir nüfusu temel alındığında, Suriyelilerin bu denli yoğunluğu düşünüldüğünde çalışmanın ikinci bölümünde de Suriyelerin ülkeye dair sosyoekonomik ve kültürel etkilerine değinildiği gibi ekonomik ve sosyal nedenlerden kaynaklanan sosyal çatışmalar sonucu bazı gerginliklerin ortaya çıktığı birçok araştırmada görülmüştür. Ülkemizde alanyazında, yerel halkın Suriyeli sığınmacılara yönelik tutum ve algısında özelinde Şanlıurfa örneklemini konu edinen yeterli çalışma olmaması, ayrıca genel olarak göçün etkilerine yönelik yapılan çalışmalarda, Suriyelilerin odak alınması, mevcut araştırmalardan farklı olarak bu çalışmada yerel halkın tutumlarının perspektif alınması bu bağlamda araştırmanın bir nedenidir. Suriye'de yaşanan iç savaşın halen devamlılık göstermesi, Suriyelilerin ülkelerine ne zaman döneceklerinin bilinmemesi, bu krizden en çok etkilenen ülkenin Türkiye olması gibi sebeplerle, yerel halkın Suriyelilere yönelik tutumunu Şanlıurfa örnekleminde tutum ve algıların bilinmesi ve buna yönelik çözüm önerilerin belirlenmesi çalışmaya önemli bir nedenidir. "Nitekim göçmenlerin kültürel olarak uyum sağlaması kendilerinin çabası ve davranışları kadar, aynı zamanda göç ettiği toplumdaki kişilerin de kendileri hakkında tutum ve davranışları da etkili olmaktadır." (Süleymanov ve Sönmez, 2017: 27). Bu bilgiden hareketle algı ve tutumların beraber yaşayan Suriyeli ve yerel halkın uyum sağlaması adına yerel halkın tutum ve algılarının ne olduğunun bilinmesi çalışmanın önemli nedenlerinden biridir.

2.1. Araştırmanın Konusu

Suriye'de çıkan iç savaş sonrasında dünyanın çeşitli ülkelerine kitlesel bir şekilde savaştan kaçan Suriyeliler göç etmiştir. Bu kişilerin sayılarının dünyada ve Türkiye'de her geçen gün artması, göç olgusunu küresel düzlemde tüm dünya ülkelerinin gündemine taşımıştır. Dünya yeni bir göçmen krizi ile baş başa kalmıştır. Hem göç eden Suriyeliler hem de göç edilen ülke vatandaşları bu durumundan ciddi bir şekilde etkilenmiştir. Bu etkilenme her alanda ekonomik, siyasi, güvenlik ve sosyal hayatta yaşanmıştır. Avrupalı

lkeler, Suriye'ye sınır komşusu olmadığından ülkesine kontrollü bir göçmen kabul ederek göçmenlerin oluşturduğu sorunların czmne yönelik gerekli nlem ve politika uygulamalarını hayata geçirmeyi daha kolay bir şekilde başarmıştır. Ancak Türkiye gibi Suriye ile en uzun sınır komşusu olan bir ülkenin yaşanan insanlık krizi karşısında kontrollü bir kabul etme yapılmamış bu durum sonrasında bazı olumsuz olaylara sebebiyet vermiştir. Türkiye'ye yapılan kitlesel gler sonrasında Suriyelilere yönelik birçok yardım, eğitim ve toplumsal uyuma yönelik kamu ve STK'lar aracılığı ile czmler sağlanmaya calışılmaktadır. 2011'de başlayan bu göçmen krizi yerel halk ve Suriyeliler arasında uyum problemlerine yol açmaktadır. Yaşanan bu sosyal problemlere yönelik birçok sosyal hizmet modeli devreye girmesi ve yeni hizmet modellerin oluşturulması elzem olmuştur. Toplumsal catışmanın engellenmesinin ve göçmenlerin toplumsal kabullerinin ve adaptasyonlarına katkı sağlaması adına şanlıurfa ilinde ikamet eden yerel halkın Suriyeli bireylere yönelik tutumunu araştırılması amaçlamıştır. Karşılıklı olan bu tutumun tepki boyutlarını tespit etmek, güncel sorunların czmne yarar sağlamak, sosyal uyumun yararlarını ortaya koyarak uygun sosyal hizmet modellerinin belirlenmesi, catışmayı ve olumsuz algıları önlemesi adına hizmet modellerin artırılması ve gelecekte Dünyada ve ülkemizde yaşanabilecek başka g dalgaları için izlenecek yol haritasının oluşturulması önem arz etmektedir.

2011 tarihinde kitlesel olarak gelen Suriyelilerin ilk başlarda geçici ve misafir olarak görülmesi daha sonra uzun yıllar boyunca yerel halkla beraber yaşamaları toplumsal, sağlık, eğitim, ekonomik, iş hayatı ve güvenlik gibi alanlarda olumsuz bir tutum ve algıyla karşılaşılmasına neden olmuştur. Suriyelilerin bu alanlarda yer alması ile birlikte, yerel halkın Suriyeli bireylere yönelik tutum ve davranışlarındaki değişiklikleri de beraberinde getirdi. Yaşanan bu değişikliklere karşı yerel halkta bir tepki ve önyargı ve olumsuz tutum ve davranışlar olarak yansımıştır. Bu açıdan Suriyeli bireyler ve yerel halkın uyum süreci ve buna yönelik tutumları ve bu tutumları etkileyen nedenlerin belirlenmesi önemlidir.

Bu araştırma, yerel halkın geçici koruma altındaki Suriyelilere karşı tutumlarını ve bu tutumların bazı değişkenler açısından şanlıurfa ili örneğinde incelenmesini konu almıştır. Yapılan bu araştırmada, tutum ve algı kavramlarına, sosyalleşme ve sosyal uyum tiplerine, Suriyelilerden sonra yapılan yasal düzenleme ve mevzuatlara, Türkiye'de Suriyelilere yönelik sunulan sosyal hizmetler, Suriyelilere yönelik yapılan saha araştırmalarına, konularına yer verilmiş ve sosyal uyumun g alanıyla ilişkisi değerlendirilmiştir.

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin sosyal problemlerine yönelik yapılan calışmalarda yapılan literatür incelemesinde, geçici koruma altındaki Suriyelilerin sosyal uyum ve toplumsal sorun ve uyumlarına yönelik birçok araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmaların bazıları şunlardır:

Yanık (2019: 94) tarafından yapılan araştırmada İstanbul ili Sultanbeyli ilçesinde yaşamını sürdüren sığınmacıların yaşadıkları yere uyum sağlama ve ekonomik ve sosyal durumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Sultanbeyli ilçesinde yaşayan 270 sığınmacı dhil edilmiştir. Araştırma sonunda sığınmacıların kökeni, savaşta yaralanma

durumu, engelli olup olmaması ve eğitim düzeyi gibi değişkenler açısından onların yaşadıkları sorunları etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca onların yaşama uyum süresince içinde bulundukları şartlar ve yakınlarının Sultanbeyli ilçesinde olması sebebi ile burasının tercih edildiği, yaşadıkları ülke tarafından uygulanan politika çerçevesinde bazı haklara ulaşamayanların olumsuz olarak etkilendikleri tespit edilmiştir.

Özpolat (2019: 74) tarafından yapılan araştırmada Şanlıurfa'da yaşayan Suriyelilerin yaşadıkları şehre uyum sağlama süreçlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Şanlıurfa ilinde yaşayan 800 kişi dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda Suriyeli geçici korumada altındaki kişilerin, Türkiye'nin coğrafi konumu, tarihsel ve kültürel olarak benzer olması, eğitim hakları ve insani nedenler ile bu şehirde yaşamaya başladıkları sonucuna ulaşılmış, savaş sürecinin uzaması ve Suriyelilerin genel olarak yaşadıkları şehirlerdeki yerel halk ile çok fazla etkileşim içinde bulunmalarına sebebiyet vermiştir. Ayrıca Suriyelilerin yaşadıkları şehirde dinlerini ve kültürlerini daha rahat yaşadıkları fakat çalışma hayatına katılımda sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Dolaş (2019: 129) tarafından yapılan araştırmada Şanlıurfa ilinde yaşayan mültecilerin yerel toplumla kültürel olarak uyum sağlamada gerçekleşen uygulamaların incelenmesi ve araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmaya 20 mülteci aile ve Şanlıurfa ilinde yaşayan 10 aile dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda Şanlıurfa'da yaşayan yerel halk ve Suriyeli mültecilerin mecburi olarak kaynaşmak zorunda kaldıkları, mültecilerin mecburi olarak yaşadıkları ortamın kültürel özelliklerini aldıkları, fakat bu kültürün tamamını değil bir kısmını istemeden veya isteyerek aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca mültecilerin içinde bulundukları yerde öncelikle vatandaşlık almak, bu yabancı ve mülteci statüsünden kurtulmak istedikleri, medyanın yapmış olduğu haberler ve kullandıkları dil sebebiyle mültecilere karşı oluşan ön yargıdan rahatsız oldukları ve sosyal ve ekonomik olarak hayatlarını devam ettirmede de zorluk yaşadıkları tespit edilmiştir.

Başarıcı (2019: 107) tarafından yapılan araştırmada 2011-2017 tarihleri arasında Gaziantep ilinde yaşayan mültecilerin bu şehre uyum aşamasında yaşadıkları sosyal ve ekonomik sorunların araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmaya Gaziantep ili sınırları içinde yaşamına devam eden 384 mülteci dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda mültecilerin %60 oranında dil sorunu yaşadıkları ve kendilerini rahat bir şekilde ifade edemedikleri sonucuna ulaşılmış, Gaziantep şehrine uyum aşamasında mültecilerin iş bulmada problemler yaşadıkları ve iş bulan sığınmacıların kanun dışı ve belirlenen ücretlerin çok altında çalıştırıldıkları ifade edilmiştir. Ayrıca sığınmacıların yaşadıkları yerlerde genel olarak ihtiyaç malzemeleri ve ev kiralarnın çok yüksek olduğu, bu sebeple mültecilerin sağlıklı olmayan ve bakımsız evlerde kaldıkları, mültecilerin sığınma ve yasal işlem süreçlerinde sıkıntı yaşamadıkları genel olarak ekonomik sıkıntılar çektikleri, kira, ısınma ve maddi sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir.

Ergun (2018: 109) tarafından yapılan araştırmada Karaman ilinde yer alan sığınmacıların yaşadıkları şehre uyum sağlama düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Karaman ilinde yaşamını devam ettiren 334 mülteci dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda mültecilerin genel olarak genç yaş ortalamasının yüksek olduğu, sığınmacıların karşılaştıkları sorunların çözümünde Türkiye'nin kültürel olarak daha yakın olduğu,

kültürel bağların geçmişten beri birbirine benzer olması sebebiyle Türkiye'ye geldikleri tespit edilmiştir. Ayrıca sığınmacıların Türkiye'de çalışma izni prosedürlerinin zor olması ve zaman alması sebebi ile yasa dışı çalışma yollarını seçtikleri, sağlık hizmetlerinden faydalanırken kendilerini ifade etmede dil bilmemekten kaynaklanan sorunlar yaşadıkları, Türkçe dil kurslarını az olması ve sığınmacıların geri dönme düşüncesinden dolayı da bu sorunun aşılmasını zorlaştırdığı tespit edilmiştir.

Göksen-Korkmaz (2018: 38) tarafından yapılan araştırmada İstanbul il Eyüp Sultan ilçesinde yaşayan Suriyeli sığınmacıların karşılaştıkları sorunlar, onların beklentileri ve uyum ve sosyal profil üzerine incelenmesinin yapılması amaçlanmıştır. Araştırmaya İstanbul ili Eyüp Sultan ilçesinde yaşamını sürdüren 109 sığınmacı dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda sığınmacıların yaşadıkları yerde genel olarak iş sektörü alanında problem yaşadıkları, Çalışma sektöründe işsizlik ve ücretlerin düşük olmasının önemli bir problem olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sığınmacıların güncelik ihtiyaçlarını karşılarken dil problemi yaşadıkları ve mültecilerin kaldıkları evlerde, ev kirası gibi giderlerin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Dağdeviren (2018: 3) tarafından yapılan araştırmada Elazığ ilinde yaşayan Suriyelilerin yaşadıkları şehre uyum sürecinin ve karşılaştıkları sorunların incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Elazığ il merkezinin yedi mahallesinde yaşamına devam eden 60 sığınmacı dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda Elazığ ilinde yaşayan mültecilerin şehre uyum sürecinde yaşadıkları problemlerin en başında geçim sıkıntısının geldiği bunun yanında iş bulma ve çalışma şartlarının problemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sığınmacıların yaşantılarına uyum sürecinde her zaman karşılaştıkları probleminde sığınmacıların dil yetersizliği olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Duğan ve Gürbüz (2018: 543) tarafından yapılan araştırmada Suriyeli mültecilerin yaşadıkları ortama sosyal olarak uyumlarına yönelik incelemenin yapılması amaçlanmıştır. Araştırmaya bu alanda yapılan araştırmalar ve çalışmayı desteklemek amaçlı Konya ilinde yaşamını sürdüren 10 Suriyeli kadın dâhil edilmiştir. Araştırma sonun da belediye tarafından sunulan hizmetlerin yerinde olduğu, sığınmacıların kendilerini ifade etmede zorluk çektikleri bu aşamada belediyeler tarafından verilen Türkçe öğrenme kurslarının sığınmacılar için faydalı olduğu, ama sığınmacılar ile yerel halk arasındaki ilişkinin istenilen seviyede olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Konya'da yerel halkın Suriyeli sığınmacılar ile kısıtlı bir şekilde iletişim kurduğu ve bu düzeyde komşuluk ilişkilerinin gerektiği gibi olmadığı görüşünde oldukları tespit edilmiştir.

Yıldırım alp ve diğerleri (2017) tarafından yapılan araştırmada Suriyeli sığınmacıların yaşadıkları topluma kabul edilmesi ve uyum sağlama aşamasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya İstanbul'da yaşayan 30 sığınmacı dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda Suriyeli sığınmacıların topluma kabulü ve uyum sağlama sürecinde olumsuz bir durumun olduğu, toplum içinde yaşayan sığınmacıların Türkçeyi bilmemeleri ve toplumdan izole bir şekilde hayatlarına devam ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bulundukları yerde yaşamına devam eden sığınmacıların kültürlerini korumaya çalıştıkları ve Türk kültürü ile kaynaşmadıkları rapor edilmiştir.

İlbay (2017: 93-96) tarafından yapılan araştırmada Hatay'da yaşayan sığınmacıların yaşadıkları yere alışmaları ve karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunların çözümleri hakkında bir araştırmanın yapılması amaçlanmıştır. Araştırmaya Hatay'da yaşamını sürdüren 56 mülteci dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda Hatay'da yaşayan sığınmacıların iş bulma ve çalışma süresince problemlerinin olduğu, çalıştıkları yerlerde hak ettikleri ücreti alamadıkları ve ücretin çok düşük olduğu, yönetsel olarak devlet işlerinde ise gereğinden fazla prosedürün olduğu ve devlet memurlarının sığınmacılara karşı sert bir tavır içinde ve aşağılayıcı bir yaklaşım içinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sığınmacıların iletişimsel olarak yaşadıkları yerde Arap dilinin bilinir olması ve Suriye'de akrabalarının olması sebebi ile Hatay ilinin tercih edilmesi, bulundukları bölgenin Hatay iline yakın olması sebebi ile Hatay'da yaşamayı tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Akpınar (217: 27) tarafından yapılan araştırmada Türkiye'ye savaş ve benzeri sebepler ile gelen Suriyeli ailelerin çocukları ve onların annelerinin sosyal politika açısından karşılaştıkları problemlerin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmaya Türkiye'ye gelen ve kamplarda hayatını devam ettiren Suriyeli göçmenler ve onların sorunları ile ilgili yapılan araştırmalar dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda savaş sebebi ile Türkiye'deki kamp ve farklı yerleşimlerde hayatını devam ettiren mültecilerin çocuklarının bir kısmı eğitim alabilmektedir ve bu kısım literatürde savaş mağduru oldukları için kayıp nesil adı verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca mültecilerin annelerinin yarısından fazlasının okuma yazma bilmemesi ve Türkiye'de kaldıkları yerlerde eğitim, sosyal ve ekonomik alanlarda problem yaşadıkları, ekonomik alanda çalışma ihtiyacı duyan mültecilerin zor şartlarda ve insani kurallar dışında çalıştırıldığı, çocuk işçi probleminin ortaya çıktığı, mültecilerin yaşadıkları ortamlarda sosyal ve politik problemler yaşadığı tespit edilmiştir.

Duruel (2017b: 77) tarafından yapılan araştırmada Hatay ilinde yaşayan mültecilerin yaşantılarındaki karşılaştıkları genel sorunlar ve onların bu yaşantılarına karşı beklenti ve algılarının araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmaya Hatay ili ve ilçelerinde yaşamını sürdüren ve 15 yaşından büyük farklı eğitim ve çalışma gruplarına dâhil 948 sığınmacı dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda Türkiye'ye gelen mültecilerin çok çeşitli mesleklere sahip oldukları ama Türkiye'de sadece inşaat ve tarım alanlarında çalıştıkları, küçük bir oranın kendi mesleğini icra ettiğini sonucuna ulaşılmış, Sığınmacıların Türkiye'ye geldikleri ilk zamanlarda güvenlik problemlerinin olduğu ama bu sorunun büyük oranda ortadan kaldırıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca sağlık sorunları alanında herhangi bir problemin yaşanmadığı, Sığınmacıların sosyal uyum aşamasında öncelikle problem yaşadığı fakat içinde bulundukları yerel halkın yapısı ve sığınmacıların çoğunluğunun Arap olması ile iletişim sorunları en aza indirilmiş, Mültecilerin mülk edinme, iş yeri açma ve çeşitli teşviklerden yararlanma gibi konularda sığınmacıların düşüncelerin olumsuz olduğu tespit edilmiştir.

Avacı (2016: 211) tarafından yapılan araştırmada İstanbul kartal ilçesinde yaşamını sürdüren ve Türkiye'de geçici koruma altında olan Suriyeli mültecilerin uyum ve sosyo - ekonomik olarak beklentilerinin incelenmesi ve araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmaya İstanbul ili sınırlarında bulunan Kartal ilçesinde yaşamına devam eden 211 mülteci dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda araştırmaya katılan sığınmacıların genç erkek nüfus olduğu

ve savaşmak istemedikleri, genel olarak lisans mezunu oldukları ama kaçak yollarla Türkiye'ye geldikleri ve Türkçeyi öğrenme oranlarının da yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca göçmenlerin zemin kat ve evlerin bahçe katı denilen kısımlarında ve kalabalık bir şekilde hayatlarına devam ettikleri, evlerinde bulunan televizyonlarında kendi ülke kanallarını izlediklerini ve Türkiye'de yaşamalarına rağmen kendi ülke ve kültürlerinden haberdar olma isteklerinin olduğu tespit edilmiştir.

Kariman (2015: 72) tarafından yapılan araştırmada Isparta ilinde yaşayan sığınmacıların yaşadıkları şehre uyum sağlama süreçlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Isparta ilinde 2014-2015 çalışma döneminde Isparta'da yaşamını sürdüren 200 mülteci dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda Isparta'da yaşayan sığınmacıların yarısının evli olduğu, sığınmacıların çocuklarının yarısından fazlasının ilkokula gidiyor olması ve Isparta'ya yerleşme sebeplerinin öncelikle birleşmiş milletler yerleştirme oranı daha sonra Isparta'nın yaşanabilir şartlarının iyi olması sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Isparta'da çalışanların yarısının kayıtlı olması ve yaşanan problemlerin genel olarak aynı olması, dil olarak iletişim eksikliği, kira ücretlerinin yüksek olması ve sığınmacılara karşı olumsuz bir ön yargının olduğu bu durumun sığınmacılar tarafından ifade edildiği tespit edilmiştir.

Önal (2015: 4) tarafından yapılan araştırmada Isparta hayatını sürdüren sığınmacıların sağlık hizmetlerinde karşılaştıkları problemlerin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmaya Isparta ilinde yaşamını sürdüren ve sağlık hizmetlerinden faydalanan 276 mülteci dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda Isparta'da yaşamını sürdüren mültecilerin onları tedavi eden doktorların olumsuz tutumlarının olduğu, sağlık hizmetlerindeki çalışan personellerin olumsuz davranışlar sergilediği, dilsel olarak kendilerini ifade edememeleri ile ilgili sorunların yaşadıkları ve maddi yetersizlikler içinde oldukları tespit edilmiştir.

Şahin (2015: 2) tarafından yapılan araştırmada Kahramanmaraş sığınmacı kampında yaşayanların hayat şartları ve onların uyum problemleri arasındaki çalışmanın yapılması amaçlanmıştır. Araştırmaya Kahramanmaraş çadır kentinde yaşayan 298 sığınmacı dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda çadır kente gelen mültecilerin Türkiye'ye komşu olan yerleşim yerlerinden geldikleri, çadır şartlarının iyi olmadığı ve savaş bitince ülkelerine dönecekleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sığınmacıların çadır kente geldikleri zaman yaşadıkları sorunların daha sonra azaldığı ve Türkiye'de yaşama isteklerinin olduğu ve hala uyum sürecinde oldukları tespit edilmiştir.

2.2. Araştırmanın Önemi

Literatür taramasında Suriyeli bireylere yönelik algı ve tutumlara yönelik yapılan araştırmalarda 2011 yılından günümüze Suriyelilerin ülkemize gelmeye başladığından beri farklı boyutları ile halkın algı ve tutumlarını inceleyen pek çok araştırma yapılmıştır. Araştırmalardan bazılarında; katılımcıların çoğunluğunun Suriyeli bireylere dair tutumun olumsuz yönde olduğu görülmüştür. Suriyelilerin, sosyal yaşamı, ekonomiyi, sağlık ve eğitim hizmetlerini ve toplumsal güvenilirliğini tehdit ettiği, suç işleme konusunda Suriyelilere yönelik algının yüksek olduğu gibi konularda tutumların olduğu görülmüştür. Suriyeli sığınmacıların en fazla yaşadığı ilk üç il sırasıyla İstanbul, Gaziantep ve Hatay olmakla beraber, en fazla sığınmacının dördüncü il Şanlıurfa (420.993) olarak karşımıza

çıkmaktadır. Bu kadar yoğun olarak Şanlıurfa’da ikamet eden Suriyelilerin yeni bir sosyal grup olarak günlük hayatta birçok alanda yerel halk ile sürekli bir etkileşim halinde olmaktadır. Hem sınıra yakın olmasından dolayı tercih edilmesi hem de iç savaş öncesi akrabalık bağlarından dolayı birçok Suriyeli Şanlıurfa’yı tercih etmektedir. Bundan dolayı Suriyeli bireylerin yerel halk ile sosyal uyumları hem de yerel halkın Suriyelilere yönelik algı ve tutumu çalışmanın özel kılmaştır. Yerel halkın hangi alanlarda ne tür tutumlarının olduğu, sosyo demografik değişkenler ile yapılan analizler ile tespit edilip, tutumlar arasında bağın olup olmadığı araştırmada ele alınmıştır. Yapılan bu araştırmanın, Türkiye’de yaşayan Suriyeli sayısının aşırı artışın sonucu olarak ortaya çıkan ekonomik, sosyal, kültürel ve mekânsal etkileri en aza indirebilmek için Suriyelilere yönelik tutumun bilinmesi, karşılaşılabilecek riskleri azaltması, uyum çalışmalarının yapılabilmesi ve doğru politikaların belirlenebilmesi açısından önemlidir. Sosyal uyum ve politika konularında ulusal ve yerel politikanın şekillenmesine ve göç alanına akademik bir katkısının olacağı düşünülmektedir.

2.3. Araştırmanın Amacı

2011’den bu yana devam eden Suriyeli sığınmacı bireylerin etkileri ve toplumsal etkilerin devam etmesi, iç savaşın Suriye’de halen yaşanıyor olmasından dolayı ülkelerine geri dönüş yapılmamaktadır. Bu durumdan en çok etkilenen ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Ülkemizde yaşayan Suriyeli sığınmacı nüfusun yoğun olmasından dolayı, ortaya çıkan sorunların minimum düzeye indirgene bilmesi için, Suriyeli sığınmacılara yönelik tutumların bilinmesi ve buna yönelik doğru politikaların inşa edilmesi, sosyal uyuma yönelik faaliyetlerin yapılması önemli bir yere sahiptir. Yerel halkın tutumu yeni bir sosyal grup olan Suriyeli sığınmacıların uyumu noktasında önemli bir yere sahiptir. 2011’den bu yana Suriye’den gelen sığınmacıların hızla artmasıyla birlikte sosyal alanlarda sorunların meydana gelmiştir. Bu sorunlar, Suriyeli sığınmacıların toplumsal bir sorun olarak algılanmasına sebep olmaktadır.

İlkin misafir olarak adlandırılmaları, daha sonra geçici bir süreliğine kalacaklarına dair inanç ülkemiz vatandaşlarında artık kalıcı olarak kalma fikrine doğru yerini almıştır. Yerel toplum içinde çözüme kavuşturulamayan Suriyeliler ile ilgili sorunlar, Suriyeli sığınmacı ve yerel halkın uyum ve birliktelik kalitesini artırmayı hedefleyen hizmetlerin sistemli bir şekilde bir bütün olarak ele alınmasını, bu sosyal grup ile ilgili hizmetlerinin yeniden düzenlenmesini ve yeni arayışları gündeme getirmiştir. Bu alanda sosyal uyum ve sosyal hizmet; sorunları tespit ederek, yeni bir arayışın ile ürünlerini ortaya koyması gerektiği anlaşılmaktadır. Suriyeli sığınmacıların yerel toplumla olan uyumu hedefleyen anlayış ve politikalar bütünü, sunulan hizmetlerin birlikteliği etkilemede ve olumsuz algıyı kırma açısından önemlidir. Aynı toplumda birlikte çalışan, yaşayan ve etkileşen gruplar arasında olumsuz tutum geliştiren bireylerin bu gruplar arasında çatışma kültürünü tetikleyeceği birçok araştırmaya tespit edilmiştir. Bu bağlamda yerel halkın Suriyeli sığınmacılara karşı tutumları ve bu tutumları etkileyen/etkileyebilecek değişkenlerin tespit edilmesi önemlidir. Bu noktadan hareketle bu araştırma, Şanlıurfa İli örneğinde yerel halkın Suriyeli sığınmacılara yönelik karşı tutumlarının bazı değişkenler açısından incelemek amacıyla yapılmıştır.

Bu araştırmada, yerel halkın psiko-sosyo-demografik değişkenlere bağlı olarak geçici koruma altındaki Suriyelilere bakış açısına ilişkin görüşlerinin, Suriyeli sığınmacılara yönelik tutumlar üzerindeki etkileri araştırılacaktır. Bu bağlamda araştırmanın ana hipotezi, yerel halkın; 2011 yılından beri Suriye'den Türkiye'ye göç eden Suriyeli sığınmacılara karşı tutumunun olumsuz olduğu yönündedir. Bu olumsuz algı ve yaklaşım hem geçici koruma altındaki Suriyeliler açısından hem de yerel halk açısından sosyal uyum problemleri yaratmakta ve sosyal adaptasyonu güçleştirmektedir.

2.4. Araştırmanın Problemi

Suriye'den Türkiye'ye göç eden Suriyeli sığınmacılara yönelik Türk vatandaşlarının tutumları ve Suriyeliler ile ilişkileri hangi boyutta etkilemektedir, bu tutumlar Suriyeli sığınmacılar ve yerel halk açısından sosyal uyum problemleri yaratmakta ve sosyal adaptasyonu güçleştirmekte midir?

2.5. Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırmada, yerel halkın sosyo-demografik değişkenlere bağlı olarak geçici koruma altındaki Suriyelilere bakış açısına ilişkin görüşlerinin, Suriyeli bireylere yönelik tutumlar üzerindeki etkileri araştırılacaktır. Bu bağlamda araştırmanın ana hipotezi, yerel halkın; 2011 yılından beri Suriye'den Türkiye'ye göç eden Suriyeli sığınmacılara karşı tutumunun olumsuz olduğu yönündedir. Bu olumsuz algı ve yaklaşım hem Suriyeli sığınmacılar açısından hem de yerel halk açısından sosyal uyum problemleri yaratmakta ve sosyal adaptasyonu güçleştirmektedir.

Araştırmanın alt hipotezleri ise şunlardır:

- Yerel halk Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de uzun vadede kalma durumuna karşı olumsuz bir yaklaşıma sahiptirler.
- Türkiye’nin Suriye krizinde uygulamış olduğu açık kapı politikası yerel halk tarafından olumsuz eleştirilere tabi tutulmuştur.
- Yerel halktaki algının Suriyeli sığınmacıların istihdamlarının ve iş ortamlarını olumsuz etkilemektedir.
- Yerel halk Suriyelilerin iş yeri açma ve kiralık ev tutma durumları tasvip etmediği bir durumdur.
- Yerel halk Suriyeli sığınmacılara Türk vatandaşlığı statüsü verilmesine karşıt bir tavır sergilemektedir.
- Yerel halka göre; Suriyeli sığınmacıların toplumsal güvensizlik ortamı oluşurmaktadır.
- Suriyeli sığınmacılarla evlilik konusuna erkeklere kıyasla kadınlar tarafından sıcak bakılmamaktadır.
- Yerel halkta Suriyelilere akrabalık bağı olanlar mevcut tutumları olmayanlara göre daha olumludur.
- Yerel halkta Suriyelerin gelecek kaygısına neden oldukları algısı genç yaştakilerde daha ileri yaştakilere oranla daha fazladır.
- Suriyeli sığınmacılardan dolayı yerel halk sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimde aksama sorunları yaşamaktadır.

- Yerel halkta içinde Suriyeli sığınmacıların ülkelerine veya üçüncü bir ülkeye gitmeleri gerektiği düşüncesi yaygındır.
- Yerel halk Suriyelilerin uzun vadede Türkiye’de kalmalarının kendilerine gelecek kaygısı yaşattığını düşünmektedir.
- Suriyelilerin iş gücü piyasasında aktif olmaları; yerel halk tarafından kendilerinin işsizlik yaşayacağına sahip olduğunu düşüncesi olarak yorumlanmaktadır.
- Yerel halkta Suriyeli sığınmacılarla karşılaşmama durumu arttıkça sorunların azaldığı algısı ve düşüncesi yaygındır.

2.6. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Yapılan bu araştırmanın yöntemi, nicel araştırma yöntemidir. Bu araştırma, Şanlıurfa İl merkezi (Karaköprü, Eyyübiye, Haliliye) örneğinde yerel halkın Suriyelilere yönelik tutumları ve bu tutumların ne olduğunu belirlemek ve bazı değişkenler açısından anlamlı ilişkisini incelemek amacıyla genel tarama modeli kullanılarak yapılmıştır. Bu çalışmada nicel bir araştırma olarak araştırma çeşitlerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modeli çok sayıda kişiden oluşan bir evrende, bu evren hakkında genel bir yargıya varmak maksadıyla, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek veya örneklem üzerinde yapılan taramadır (Karasar, 2014: 79) Örneklem olarak 798 kişiye anket uygulanmıştır. Çalışma grubu, yerel halkın Suriyelilere yönelik tutumunu ölçmeyi amaçladığı için hemen her meslek ve yaş grubu ile farklı eğitim seviyesinden 792 kişi ile yürütülmüştür. Çalışma grubunun hemen hemen kadın ve erkek eşit oranda katılımı sağlatılmıştır. Yaş aralığı 18-25, 26-35, 36-60, 61 ve üzeri olarak belirlenmiştir. Katılımcıların eğitim seviyeleri okuryazar olmayandan lisansüstü arasında değişmektedir. Çalışma grubu belirlenirken katılımcıların, konu olan Suriyeliler ile temas hâlinde olan yardım kuruluşu çalışanları ile kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan personel, Suriyeliler ile az bir şekilde temas hâlinde olan gruplar ve temas hâlinde olup sorun yaşaması muhtemel olan gruplar arasında yapılmaya çalışılmıştır. Anket formu, resmî ve özel sektör çalışanları, ev hanımları, öğrenciler, iş gücüne dâhil olmayanlar, tarım sektöründe çalışanlar gibi geniş bir kesime ulaştırılmıştır. Veri toplama süreci yaklaşık bir ay sürmüş olup bu süre zarfında 792 kişiye ulaşılmıştır. 2019 yılı Şanlıurfa Suriyeli sayısı 421.367 kişi Türkiye’ye oranı 20,3 ve Yerel merkez nüfusu yaklaşık 788.956 (TÜİK)

2.7. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler, Anket Formu (Ek 2) ile toplanmıştır. Anket formu daha önce (S. Gök, 2019) çalışmasında kullanılmış olup, anket kullanım izni alınmıştır.

2.7.1. Suriyelilerin Türkiye’ye Etkisi Ve Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Algısı Anketi

Etik kurulu onayı 2020/12 protokol numaralı ve 22.12.2020 tarihli karar ile Yalova Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan onay alınmıştır.

2.8. Bulgular ve Yorum

Verilerin analizi, SPSS (Statistical Package For Social Science) 22.0 paket programı ile yapıldı. Ankete katılan kişilerin sosyodemografik analizi yapılmıştır. Verilerin

değerlendirilmesinde; Tanımlayıcı İstatistiki Analizler, Demografik Bilgiler, Demografik Bilgiler Dağılım İstatistikleri, Yorumlayıcı analiz kullanılmıştır.

2.9. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Genellenebilirliği

1. Araştırma, Şanlıurfa ili merkezinde yapıldığı için sadece merkez ve merkez ilçeleri ile genellenebilir. Araştırmanın bulguları, Şanlıurfa ili merkez ilçelerinde yapılmış olması elde edilen verilerle sınırlıdır.
2. Araştırma bulguları, ankete katılan katılımcıların anket sorularını ve Suriyelilere yönelik Tutum Ölçeğini algılama ve yorumlama becerileri ile sınırlıdır.
3. Araştırma 18 yaş altı hiç kimse ile yapılmaması bu yaş altı kimselerinin tutum ve görüşünün alınmaması araştırma adına bir sınırlılıktır.
4. Araştırma sürecinin Covid 19 salgın süreci döneminde yapılması daha fazla katılımcıya ulaşılabilmesi üzerinde etkili olmuştur.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

		N	%
Yaş	18-25	242	30,4
	26-35	377	47,4
	36-60	168	21,1
	61 ve üzeri	9	1,1
	Total	796	100,0
Cinsiyet	Kadın	414	51,9
	Erkek	383	48,1
Eğitim durumu	Okuryazar	17	2,1
	İlköğretim	108	13,6
	Lise	206	25,9
	Üniversite	415	52,3
	Lisansüstü	48	6,0
Medeni durum	Evli	409	51,5
	Bekâr	385	48,5

Tablo 1'e göre; Cinsiyet ve medeni durum açısından dengeli dağılım gösteren katılımcıların yaklaşık olarak yarısı (%47,4) 26-35 yaş grubunda, %30,4'ü de 18-25 yaş grubundadır. Katılımcıların yaklaşık olarak %60'ının eğitim durumu lisans ve üzeriyken, %25,9'u lise mezunudur.

Tablo 2: Katılımcıların Mesleki Dağılımı

MESLEKLERİN DAĞILIMI	SAYI	Yüzde%
Beyaz Yakalı Çalışan	316	40%
Mavi Yakalı Çalışan	271	34%
Öğrenci	91	11%
Çalışmayan	118	15%
Toplam	796	100%

Tablo 2'ye göre; Katılımcıların meslekleri gruplandırıldığında beyaz yakalı çalışanların oranı %40, mavi yakalı çalışanların oranı %34, öğrencilerin oranı %11, çalışmayanların oranı ise %15 olarak belirlenmiştir. Beyaz yakalı(Shu, psikolog, mimar, doktor, bankacı, moda, işletmecisi, akademisyen memur, eczacı, imam avukat, sağlık çalışanı, mühendis, pdr, sosyolog vb.), Mavi yakalı(Esnaf, şoför, çiftçi, inşaat işçisi, güvenlik görevlisi, işçi vb.), çalışmayan(Ev hanımı, işsiz, emekli vb.) çalışmaya meslek grupları katılım sağlamıştır.

Tablo 3: Katılımcıların Suriyelilerle İletişim Durumları

	N	%
Mahallede Suriyelilerle karşılaşma sıklığı		
Çok fazla	219	27,5
Çok	192	24,2
Bazen	224	28,2
Az	122	15,3
Hiç	38	4,8
Gündelik hayatta Suriyelilerle karşılaşma sıklığı		
Çok fazla	278	34,9
Çok	299	37,6
Bazen	162	20,4
Az	50	6,3
Hiç	7	0,9
Eğitim hizmetlerine başvururken Suriyelilerle karşılaşma sıklığı		
Çok fazla	105	13,3
Çok	201	25,4
Bazen	283	35,7
Az	138	17,4
Hiç	65	8,2
Sağlık hizmetlerine başvururken Suriyelilerle karşılaşma sıklığı		
Çok fazla	346	43,5
Çok	291	36,6
Bazen	107	13,4
Bazen	41	5,2
Hiç	11	1,4
Kamu hizmetlerine başvururken Suriyelilerle karşılaşma sıklığı		
Çok fazla	192	24,3
Çok	252	31,9
Bazen	225	28,5
Az	87	11,0
Hiç	34	4,3
İş yerinde Suriyelilerle karşılaşma sıklığı		
Çok fazla	183	23,7
Çok	170	22,0
Bazen	181	23,5
Az	111	14,4
Hiç	126	16,3
Trafikte Suriyelilerle karşılaşma sıklığı		
Çok fazla	243	30,6
Çok	301	38,0
Bazen	170	21,4
Az	68	8,6
Hiç	11	1,4

Tablo 3 göre; katılımcıların yaklaşık yarısı (%51,7) Suriyelilerle mahallelerinde sıklıkla karşılaştıklarını ifade ederken, diğer yandan %4,8'i ise hiç karşılaşmadıklarını belirtmiştir. Katılımcıların %72,5'i gündelik hayatında Suriyelilerle çokça karşılaştığını, % 1,6'sı ise hiç karşılaşmadıklarını ifade etmiştir. Katılımcıların Suriyelilerle eğitim hizmetleri esnasında karşılaşma sıklığına bakıldığında genellikle ortalama bir cevap verdikleri görülmüştür. Çalışmaya dâhil edilen yerel halkın büyük çoğunluğu (%80,1) sağlık hizmetleri aldıkları sırada Suriyelilerle çokça karşılaştıklarını ifade etmiştir. Katılımcıların %56,2'si kamu hizmeti aldıkları sırada Suriyelilerle çokça karşılaştıklarını belirtmiştir. Katılımcıların 45,7'si iş yerlerinde Suriyelilerle çokça karşılaştıklarını, %23,5'i de bazen karşılaştıklarını belirtmiştir. Katılımcıların %68,6'sı trafikte Suriyelilerle çokça karşılaştıklarını ifade etmiştir.

Türkiye'nin tarihsel geçmişi ve bulunduğu kıtalar arası geçiş coğrafyasından kaynaklı birçok farklı milleti barındıran bir ülke olması çok kültürlü bir toplum yapısının oluşmasında etkili olmuştur. Yabancı kültürlerin birlikte yaşaması çatışmayı getireceği gibi gelişmiş ve hoşgörülü bir toplum anlayışı oluşmasına katkı sağlaması muhtemeldir. 2011 yılından Suriye iç savaşının başlaması ile birlikte ülkemize kitlesel şekilde gelen Suriyeli göçmenler ilkin sınır bölgelerinde kurulan kamplarda yaşamaya başlamışlardır ancak savaş süresinin uzaması ülkelerinde savaşın son bulmaması sebebiyle sayıları her geçen gün artmıştır. Kampların insani koşullara uymaması gerekçe gösterilerek kamplar tedrici şekilde boşaltılmaya göçmenler şehir merkezlerinde yaşamaya başlamışlardır. Bununla beraber şehirlerde yerel halk ile yaşama tecrübesi edinmeye başlamışlardır. İki farklı milletin birlikte yaşaması iki millet içinde yeni tecrübeler ortaya koymuştur. Sosyal hayat içerisinde artık yerel halkın Suriyeli göçmenler ile karşılaşma sıklığı gittikçe artmıştır. İşte, mahallede, okulda, hastanede, trafikte birçok alanda karşılaşma ve etkileşim içine girme durumunda kalmışlardır. Bu karşılaşma sıklığı artması yerel halk ve Suriyeliler arasında çatışma, olumsuz tutumu körüklediği gibi iki millet arasında sosyal uyumunda artırmasını sağlayabilmektedir. Çünkü sosyal hayat içerisinde olan bireyin toplumdaki tüm bireyler ile ilişki ağı kurması muhtemeldir.

Suriyeli göçmenler ile ilgili sık etkileşiminin etkilerini ortaya koyan bir çalışmada; Ankaralı, Pasin, Karacan, Tokar, Künüroğlu, Çaça, Özislam ve Şahingöz (2017) Düzce Üniversitesinde bulunan öğrencilerin tutum ve algılarının, cinsiyet, yaş, bölüm ve geldikleri bölgelere göre coğrafi bölgeye göre değişkenler esas alınarak araştırma yapılmıştır. Araştırmada, bölgesel değişkenler incelendiğinde Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden gelen öğrencilerin göçmenlerle daha sık etkileşime girdiği ve buna yönelik diğer bölgelerden gelen öğrencilere kıyasla olumlu tutum içerisinde olduğunu bulgusuna ulaşılmıştır. Yapılan başka araştırmalarda karşılaşma durumu iletişimi artıracığı gibi maruz kalma durumu, normalleşme, kabul etme sürecine de katkı sağlayabilmektedir. Öte yandan olumsuz durumlar ve yer yer çatışmada oluşabilmektedir. Suriyeli sığınmacıların yerel halk ile karşılaşma sıklığının yoğun olduğu yerlerden, en çok ihtiyaç duydukları alanın sağlık hizmeti olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Suriyeli sığınmacıların kamu hizmetlerinin verildiği yerlerde yoğun bir şekilde bulunmaları bu hizmetlerden faydalandırıldıklarının göstergesidir. Bu gösterge yerel halk tarafından olumsuz tutuma da neden olabilmektedir. Bu karşılaşma sıklığı

artması yerel halk ve Suriyeliler arasında çatışma, olumsuz tutumu körüklediği gibi iki millet arasında sosyal uyumunda katkı sağlayabilir.

Tablo 4: Katılımcıların Mevcut Durumlara Dair Algıları

	n	%
Suriye’de yaşanan savaş ve sorunları nasıl değerlendiriyorsunuz?		
Çok doğru buluyorum	28	3,5
Doğru buluyorum	41	5,2
Kararsızım	158	19,9
Yanlış buluyorum	209	26,3
Çok yanlış buluyorum	359	45,2
Suriyelilerin savaştan kaçarak ülkemize gelmelerini nasıl değerlendiriyorsunuz?		
Çok doğru buluyorum	71	8,9
Doğru buluyorum	215	27,0
Kararsızım	197	24,7
Yanlış buluyorum	169	21,2
Çok yanlış buluyorum	145	18,2
Suriyelilere açık kapı politikası uygulanmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?		
Çok doğru buluyorum	79	10,0
Doğru buluyorum	201	25,3
Kararsızım	170	21,4
Yanlış buluyorum	204	25,7
Çok yanlış buluyorum	139	17,5
Ülkemizin Suriyelilere yardım etmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?		
Çok doğru buluyorum	119	14,9
Doğru buluyorum	329	41,3
Kararsızım	139	17,4
Yanlış buluyorum	125	15,7
Çok yanlış buluyorum	85	10,7
Sizce Suriyelilerin ülkemizde kalmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?		
Çok doğru buluyorum	33	4,1
Doğru buluyorum	156	19,6
Kararsızım	169	21,2
Yanlış buluyorum	229	28,7
Çok yanlış buluyorum	210	26,3
Suriyelilerin başka ülkelere gitmelerin, nasıl değerlendiriyorsunuz?		
Çok doğru buluyorum	251	31,5
Doğru buluyorum	343	43,1
Kararsızım	126	15,8
Yanlış buluyorum	56	7,0
Çok yanlış buluyorum	20	2,5
Sizce Suriyelilerin ülkemiz vatandaşları ile evlilik yapmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?		
Çok doğru buluyorum	18	2,3
Doğru buluyorum	118	14,8
Kararsızım	188	23,6
Yanlış buluyorum	206	25,9
Çok yanlış buluyorum	265	33,3

Sizce ülkemiz vatandaşlarının Suriyelilerle evlilik yapmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?		
Çok doğru buluyorum	16	2,0
Doğru buluyorum	114	14,3
Kararsızım	170	21,3
Yanlış buluyorum	218	27,4
Çok yanlış buluyorum	279	35,0

Tablo 4 göre; katılımcıların %71,5 gibi büyük bir çoğunluğu Suriye’de yaşanan iç savaşı yanlış veya çok yanlış bulduğunu ifade etmiştir. Diğer yandan, %8,7’lik bir kesim doğru veya çok doğru bulduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun Suriye’de yaşanan iç savaşı yanlış bulmasına rağmen Suriyelilerin Türkiye’ye gelişlerini de %39,4’lük bir kesim yanlış veya çok yanlış bulmaktadır. Buna karşılık %35,9’luk bir kesim Suriyelilerin Türkiye’ye gelişlerini doğru veya çok doğru bulmaktadır.

Katılımcıların çoğunluğu (%55) Suriyelilerin Türkiye’de kalmalarından memnuniyetsizlik duysa da, %56,2’lik bir kesim Türkiye’nin Suriyelilere yardım etmesini doğru veya çok doğru bulmaktadır. Katılımcılara Suriyelilerin Türkiye’de kalmalarını nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda yalnızca %23,7’lik bir kesim bunu doğru veya çok doğru bulduklarını dile getirmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%74,6) Suriyelilerin Türkiye’de kalmaları konusundaki memnuniyetsizlikleriyle uyumlu olarak, başka bir ülkeye gitmelerini doğru veya çok doğru olarak değerlendirmiştir. Ancak %9,5’lik bir kesim de başka bir ülkeye gitmelerinin yanlış veya çok yanlış olduğunu belirtmiştir. Katılımcılara Türkler ile Suriyeliler arasında gerçekleşen evlilikler hakkındaki düşünceleri sorulduğunda %59,2’lik bir kesim bunu yanlış veya çok yanlış olarak değerlendirmiştir. Diğer yandan, %23,6’lık önemli bir kesim de bu duruma karşı kararsız olduklarını ifade etmiştir.

Suriye’den Türkiye’ye yaşanan göç dalgası sonucunda ilkin kamplara daha sonrasında bu kitleler şehirlere dağılmıştır. Göçmenler yerleştikleri şehirlerde yapay bir enflasyona neden olmuştur. Talep yükseldikçe öncelikle temel gıda maddeleri olmak üzere, fiyatlar genel oranı artma eğilimi göstermektedir. Dolayısıyla sınırlardaki kentlerin (Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Hatay gibi) enflasyon seviyesi Türkiye ortalamasının üzerinde çıkmıştır. Ayrıca Suriyelilerin endüstride, tarımda ve küçük çaplı işletmelerde yasal olmayan şekilde ucuz işgücü olarak çalıştırılmaktadır. Bu durum aynı zamanda sınır kentlerinde işini kaybeden kişilerin önemli bir kısmının, Suriyeliler dolayısıyla işini kaybettiğine ilişkin bir algı yaratmaktadır. Bu durum göçmenlerle yerli halk arasında iş imkânlarının ellerinden alındığıyla ilgili bir tepkiye yol açmaktadır (Sayın ve diğerleri, 2016: 9; Başarıcı, 2019: 59). Suriyelilerin Türkiye’ye gelişlerinde ve kalmalarında tepki oluşmasında yukarıda belirtilen durumların yaşanmasından halkta tepki ve olumsuz tutumlara sebebiyet vermektedir. Halkın büyük bir bölümün yaşanan savaşı yanlış bulmasına rağmen Suriyeli göçmenlerin ülkelerine dönmeleri veya başka ülkelere gitmeleri ekonomik, iş kaybı, yerleştikleri bölgelerde yaşanan yaşam pahalılığı, kira artışı vb. durumlara sebebiyet verdikleri düşünülmektedir.

Katılımcıların %43,2'si Türkiye'nin uyguladığı açık kapı politikasını yanlış veya çok yanlış bulduklarını ifade etmiştir. Ancak, %35,3'lük kesim de bu politikayı doğru veya çok doğru bulduklarını belirtmiştir.

Türkiye en fazla Suriyeliye ev sahipliği yapan ülke konumundadır. Hem sınır komşusu olması hem de açık kapı politikası ile bu durum ortaya çıkmıştır. Yerel halkın gözünde ekonomik kaynaklar Suriyeliler için kullandığına yönelik bir algı oluşmuş ve bu politikaya tepkiler oluşmaktadır (Duruel, 2017: 216). Ayrıca Suriyelilerin yerleştikleri şehirlerde altyapı, gecekondulaşma, suç, dilencilik vb. sorunları oluşmuştur. Kentlerde yaşayan insanlarda bu durumlara ilişkin bir algı yaratmaktadır.

Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılara yönelik yardımlar yapması yapılan çalışma boyutunda katılımcılarının doğru bulduğu görülmektedir. Ancak yapılan yardımların Suriyelilerin üretici vasfını ortadan kaldırmaya yönelik yapılmaması gerekmektedir. Bu yardımların Suriyeli sığınmacıları bağımlı hale getirdiği gibi yerel halk tarafından zamanla bir tepki getirmesi muhtemeldir.

Yerel halkın savaş karşıtı bir tutum içerisinde olduğu ve Suriyelilerin yaşamış oldukları savaş mağduriyetinin farkında oldukları ancak ülkemize göç etmeleri ve göçün etkilerine karşı olumsuz bir tutumda oldukları görülmektedir. Suriyelilerin ekonomik ve toplumsal bir takım problemlere yol açtıklarını düşünmelerinden kaynaklı memnuniyetsizlik ortaya çıktığı, sosyal olarak evlilik ve bağ kurmalara karşı özellikle kuma, parçalanmış aile, boşanma vb. durumlardan dolayı sıcak bakılmamaktadır.

Tablo 5: Katılımcıların Suriyelilerle Yakınlık ve Empati Durumları

	Evet		Kararsızım Emin Değilim		Hayır	
	N	%	N	%	N	%
Savaştan kaçarak ülkemize gelen Suriyeli akrabanız var mı?	88	11,0	25	3,1	684	85,8
Daha önce Suriyeli bireylere yardım yapan bir dernekte gönüllü olarak çalıştınız mı?	101	12,7	31	3,9	665	83,4
Daha önce Suriyeli bireylere yardım yapan bir derneğe yardımda bulundunuz mu?	198	24,8	56	7,0	543	68,1
Daha önce Suriyeli bireylere gönüllü olarak kendi imkânlarınızla yardım yaptınız mı?	486	61,1	45	5,7	265	33,3
Bir Suriyeliyle evlenmek ister miydiniz?	41	5,2	109	13,7	645	81,1

Tablo 5'e bakıldığında, katılımcıların %11'inin savaştan kaçarak Türkiye'ye gelen Suriyeli akrabası olduğu görülmektedir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu Suriyelilere yardım yapan bir dernekte çalışmadıklarını ve böyle bir derneğe yardımda bulunmadıklarını ifade etseler de %61,1'lik bir kısmı kendi imkânlarıyla Suriyelilere yardım ettiklerini ifade etmiştir. Katılımcılara kendilerinin bir Suriyeliyle evlenmek

isteyip istemedikleri sorulduğunda ise %81,1'inin bunu istemedikleri görülmektedir. Ancak katılımcıların % 5,2'si evlenmek istediklerini belirtmiştir.

Suriyelilerin göç ile geldikleri yerlerdeki mağduriyetlerinin giderilebilmesi adına kamu kurumları, STK'lar ve çeşitli dernekler vasıtasıyla sosyal yardımlar yapılmaktadır. Yerel halkın bu yardımlar ile ilgili tutumları büyük önem arz etmektedir. Yardım yapan derneklerde bizzat kendileri aktif olarak bulunmasa da bireysel olarak yardımda bulundukları görülmektedir.

Suriyeliler arasında yaygın olarak görülen, çok eşlilik ve kız çocuklarında erken yaşta evlilik yaptırıldığı görülmektedir. Özellikle kuma olarak ikinci eş veya daha çok evliliklerin Suriyeli göçünün artmasıyla beraber sınır şehirlerinde daha yaygın görülmesiyle beraber birçok araştırmanın konusu olmuştur. Erdoğan (2014), Suriyelilerin sosyal ve ahlaki düzeni bozacakları endişesinin toplumda yaygın bir düşünce olduğu ve Suriye'den göç eden nüfusun çoğunluğunun çocuklar, genç yaştaki bekâr ve dul kadınlardan oluşması, toplumda çok eşliliğin yaygınlaşabileceği ve boşanma oranlarının artabileceği endişelerini ortaya çıkartarak, toplumda bu yönde bir endişeye sebep olmuştur. Bakioğlu, Artar ve İzmir (2018) çalışmalarında; Suriyeli kadınlarla evlenmenin savaş sonrasında yaşanan mağduriyetin giderilmesi şeklinde bir algının hâkim olduğu söylenmektedir. Bu yaklaşıma karşın Türk kadınların, Suriyeli kadınlarla evlenilmesine karşı olumsuz bir tutum sergilendiği ve Suriyeli kadınlarla evlenmesine yönelik bakış açısına bakıldığında; “düşük başlık parası”, “kandırma”, “süslenerek erkekleri kandırma” gibi geri dönüşlerin yapıldığı belirtilmiştir.

Tablo 6: Katılımcıların Yasal Düzenlemelere Dair Algıları

	Evet		Kararsızım Emin Değilim		Hayır	
	N	%	N	%	N	%
Sizce Suriyelilere ülkemizde vatandaşlık verilmeli midir?	36	4,5	140	17,6	619	77,9
Sizce Suriyelilerin ülkemizde çalışma izinleri olmalı mıdır?	241	30,2	176	22,1	380	47,7
Sizce Suriyelilerin iş yeri açmalarına izin verilmeli midir?	183	23,0	159	20,0	453	57,0

Tablo 6'ya göre; katılımcıların %77,9 gibi büyük bir çoğunluğu Suriyelilere Türk vatandaşlığı verilmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcıların yaklaşık olarak yarısı (%47,7) Suriyelilere çalışma izni verilmemesi gerektiğini, %30,2'si ise çalışma izni verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Suriyelilerin iş yeri açmalarına izin verilmesi hakkında ise katılımcıların %57'si buna karşı olduklarını, diğer yandan %23'ü bu durumu kabul ettiklerini ifade etmiştir.

Araştırmaya katılım sağlayanların büyük bir çoğunluğu vatandaşlık verilmesine karşı çıkmıştır. Özellikle vatandaşlık verilmesi tepkisinin odağında sığınmacılara Türk

vatandaşlığı verildiği takdirde kaynak dağılımına eşit bir şekilde ortak olacakları kaygısı, eşit siyasi, ekonomik haklarına sahip olacakları algısının oluşması bu duruma olumsuz bir tutum sergilemeleri ve tepki göstermelerine sebep olmuştur (Güney ve Konak, 2016).

Suriyelilerin ülkemizde hemen hemen her alanda olmaları sebebiyle 2011 yılından bu yana hem hukuki düzenlemeler hem de yaşanan sorunlara çözüm sağlaması amacıyla birçok uyum politikalarını daha uygun hale getirmek amacıyla birçok adım atılmış ve atılmaya devam etmektedir. Yapılan bu düzenlemeler ve iyileştirmeler toplumda yaşanabilecek çatışmaları önlemek adına çok önemlidir. Yerel halkın gözünde artık bir fazlası vatandaşlık vermektir gibi bir algıya bürünmüştür. Ancak bu düzenlemeler ülkemize yaşanan göçlerin her geçen gün sayısının artmasından dolayı zorunlu olarak Suriyeli göçmenlerin kontrol altında tutulması ve ulusal halk ile daha uyumlu hale gelerek sorunların minimum düzeyde tutulmasına yönelik olduğu görülmektedir (Yazıcı ve Düzkaya, 2017).

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin artması nedeni ile sınır bölgelerde çalışan çoğu kişi işinden olmuş, bunun sebebi ise işverenlerin Suriyelileri ucuz iş gücü olarak kullanmasıdır. İşlerinden ayrılan kişilerin çoğu iş kaybetmelerinin nedenini Suriyelilerin olduğunu algısı ortaya çıkmaktadır. Bu durumda Suriyelilerin çalışma izni olmadan, sigortasız bir şekilde ucuz iş gücü ile çalışmaları yerel halkı önemli derecede etkilerken, günümüz piyasasında işveren açısından olumlu, devlet ve yerel halk açısından olumsuz yanları mevcuttur.

Suriyeli sığınmacıların yaşadıkları şehre uyum sağlama sürecindeki başlangıçtaki en önemli iki adım olan barınma ve iş ihtiyacının gereği gibi karşılanmaması Suriyeli sığınmacıların Şanlıurfa ile uyumunu zorlaştıracak ve toplumla sağlıklı bir ilişki kurmasını engelleyecektir. Sağlıklı bir konutta oturmayan, yaşadığı bölgenin iş alanlarına dahil olamayan bir Suriyeli sığınmacının bir süre sonra kent yaşamından uzaklaştığı, izole oldukları bilenen bir gerçektir. Bundan hareketle Suriyelilerin iş yaşamına katılımı ve Suriyelilerin üretken hale getirilmesi yerel ve ulusal ekonomiye katkı sağlayacağı gibi hem de Suriyelilerin birey olarak ayakta kalması için sosyal uyumun sağlanması için en büyük adımdır (Karasu, 2016: 1005).

Suriyelilerin çalışma hayatına girmeleri sosyal uyumlarını artıracak gibi kişisel gelişimleri, aile hayatları ve yaşadıkları kentte etkileşime girmelerine çok büyük katkı sağlayacaktır. Öte yandan yerel halktan işsiz kalan kişiler, bunun sorumlusu olarak Suriyelileri bilmekte ve böyle bir algı şekline bürünebilmektedir (Budak ve diğerleri, 2017: 549). Çalışmak bireyin kendine olan özsaygısını ve toplumsal saygınlığı için önemli bir etkiye sahiptir. Ayrıca çalışmak belirli bir iş sahibi olmak, toplumla uyum açısından son derece önemli bir araçtır. Çalışmak sadece ailesini ve kendisini idame etmek açısından değil aynı zamanda sosyal ağ içerisinde kültür, dil ve toplum içerisinde uyumu sağlama açısından önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle yerel halkın bu konudaki endişe ve kaygılarının devlet tarafından giderilmesi amacıyla yasal düzenlemeler yapılmalı ve çalışma alanların sık bir şekilde denetlenip bu durumda yerel halk ve Suriyeliler açısından oluşması muhtemel çatışmalara zemin hazırlanmamalıdır.

Tablo 7: Katılımcıların Suriyelilerden Dolayı Hizmetlere Erişim Ve Kaygı Durumlarını Değerlendirmeleri

	Evet		Kararsızım Emin Değilim		Hayır	
	N	%	N	%	N	%
Yaşadığınız mahallede Suriyelilerle sorun hissediyor musunuz?	267	33,6	135	17,0	392	49,4
İş yerinizde sizinle birlikte çalışan Suriyeli var mı?	182	23,9	26	3,4	552	72,6
Suriyeli bireylerden dolayı güvenlik sorunu hissediyor musunuz?	398	50,4	164	20,8	228	28,9
Suriyeli bireylerden dolayı gelecek kaygısı hissediyor musunuz?	499	62,8	116	14,6	180	22,6
Suriyeli bireylerden dolayı iş bulmakta zorluk yaşadığını hissediyor musunuz?	505	63,7	88	11,1	200	25,2
Suriyeli bireylerden dolayı işlerinizin kötü gittiğini düşünüyor musunuz?	361	45,9	144	18,3	282	35,8
Suriyeli bireylerden dolayı işlerinizin iyi gittiğini düşünüyor musunuz?	50	6,4	164	20,9	571	72,7
Suriyeli bireylerden dolayı eğitim hizmeti almakta zorluk yaşadığınızı hissediyor musunuz?	258	32,5	138	17,4	399	50,2
Suriyeli bireylerden dolayı sağlık hizmeti almakta zorluk yaşadığınızı hissediyor musunuz?	483	60,8	97	12,2	215	27,0
Suriyeli bireylerden dolayı konut kiralamakta sorun yaşıyor mu?	514	64,9	93	11,7	185	23,4

Tablo 7'ye göre; katılımcıların % 33,6'sı mahallelerinde Suriyelilerle sorun yaşadıklarını belirtirken %49,4'ü herhangi bir sorun yaşamadıklarını ifade etmiştir. Katılımcıların yarısı (%50,4) Suriyelilerden dolayı güvenlik sorunu hissettiğini ifade etmiştir. Katılımcıların %62,8'i Suriyelilerden dolayı gelecek kaygısı yaşadığını ifade etmiştir. Katılımcıların %63,7'si Suriyelilerden dolayı iş bulmakta zorlandıklarını ifade etmiştir. Katılımcıların Suriyelilerden dolayı eğitim hizmeti almakta zorluk yaşıyıp yaşamadıkları sorusuna katılımcıların yarısı (%50,2) hayır cevabını verirken, %32,5'i evet cevabını vermiştir. Sağlık hizmeti almakta zorluk yaşıyıp yaşamadıkları sorusuna %60,8 gibi büyük bir çoğunluk Suriyelilerden dolayı sağlık hizmeti almakta zorluk yaşadığını ifade etmiştir. Katılımcıların %64,9'u Suriyelilerden dolayı konut kiralamakta zorluk yaşadığını düşünmektedir.

Suriyeli göçmenler geldikleri ilk zamandan bu yana bütün kentlerde kiralara artmasına neden olmuştur. Bu durum yerel halkın ekonomik sıkıntıya girmesine yol açmaktadır. Özellikle sınır illerinde kiralara artışı, kiralık ev bulamayı zorlaştırmıştır. Bu durumu bazı ev sahipleri fırsat bilerek kirada oturan yerel halkı kiradan çıkartıp evlerini gelen Suriyelilere vermek istemişlerdir (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016: 9). Suriyelilerin

kalış sürelerinin uzaması ile ilk baştaki misafirlik algısı yerini eleştirici ve tepkisel bir tutum ve algıya dönüşmesine neden olmuştur. Bu algı yerel halk ile Suriyeliler arasında ekonomik durumlarda bir gerilime yol açmıştır. Ayrıca kampların kapatılıp Suriyeli sığınmacıların şehirlere gelmesi ile barınma problemleri ve kira artışları gibi sorunların da oluşmasına yol açmıştır. Bu durum Suriyelere karşı halkın algısının olumsuzluğuna ve biran önce ülkeden gitmelerinin daha iyi olacağı algısına neden olmaktadır.

Eğitim ve sağlık hakkı en temel insani haklar arasındadır. Türkiye'ye gelen Suriyeli geçici koruma altındaki bireylerin eğitim ve sağlık haklarından faydalanması ile ilgili bir kısıtlama yoktur. Ancak özellikle tabloda belirtildiği gibi Suriyelilerden dolayı sağlık hizmeti almakta zorluk hissettiğini düşünenlerin sayısı oldukça fazladır. Bu algının oluşmasında yerel halkın verimli hizmet alamadığını düşünme, hastane yer ve kapasitesinin Suriyeliler yüzünden azaldığını düşünmektedirler. Ancak sağlık hizmetlerinden faydalanmayan bireylerin hem ruh sağlığı gibi sorunlara hem de bazı hastalıkların yayılmasına neden olabileceği unutulmamalıdır. Ülkede bu hizmetlerden faydalanmasına yönelik ayrımcılığa maruz kalması birçok sorunu da beraberinde getirecektir. Eğitim hizmetlerin alınmasına yönelik aynı tutumun olduğu görülmektedir. Buna yönelik eğitimin hem uyum hem çeşitli sosyal problemlerin önlenmesinde çok önemli bir yere sahiptir. Eğitim hizmetlerinden faydalanmayan Suriyeli çocuklarda, çocuk işçiliği, dil problemi, dilencilik gibi sosyal problemlerin ortaya çıktığı birçok araştırmada görülmektedir. Yerel halkta olumsuz bir tutum oluşmasında eğitim alan Suriyeli sığınmacıların, Türk vatandaşlarına rakip olduğu, bunların ileride kendilerine rakip olacağı gibi düşünceler yaygındır.

Suriyelilerin neden olduğu temel problemlerden bir tanesi de güvenlikle ilişkin endişelerdir. Sınırdan gelen sığınmacılar arasında Esad yanlısı bireylerin var olması, IŞİD militanları ve PKK'lıların olma ihtimali korkusuyla yerel halk kendilerini birtakım terör saldırılarına hedef olarak görmektedir. Bunun yanı sıra sığınmacıların adli olaylar ve terör eylemlerine karışması sığınmacılara karşı bakış açısını değiştirerek güvenlik riskini artırmaktadır (Başarıcı, 2019: 55). Suriyelilerin sosyoekonomik yönden yetersiz bir düzeyde olmalarından dolayı, Türkiye genelinde Suriyelilerin dilencilik, suç olaylarına karışma, güvenlik tehdidi oluşturduklarına yönelik bir algı vardır (Akgül, Kaptı ve Demir, 2015: 11; Akt; Dağ, 2017: 566). Eğitime erişmekte sorun yaşayan, dil problemi olan, sosyal uyumu sağlamayan gençlerin, dışlanmışlık duygusu ile hareket ederek suç eğilimleri ortaya çıkmaktadır. Ayrıca eğitim Suriyelilerin adaptasyon sürecini hızlandırması açısından son derece büyük bir etkiye sahiptir.

Suriyeliler yerleştikleri şehirlerde yapay bir enflasyona neden olmuştur. Özellikle sınırlardaki kentlerde (Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Hatay gibi) insan sayısının artmasıyla beraber kira, gıda gibi zaruri ihtiyaçlara talep oldukça artmıştır. Bu durum da enflasyon seviyesi Türkiye ortalamasının üzerinde çıkarmıştır. Nitekim Suriyelilerin küçük çaplı işletmelerde yasal olmayan şekilde ucuz işgücü olarak çalıştırılması, sınır kentlerinde işini kaybeden kişilerin önemli bir kısmının, Suriyeliler dolayısıyla işini kaybettiğine ilişkin bir algı yaratmıştır. Bu durum göçmenlerle yerli halk arasında iş imkânlarının ellerinden alındığıyla ilgili bir tepkiye yol açmıştır (Sayın ve diğerleri, 2016: 9; Başarıcı,

2019: 59). Ekonomik açıdan bakıldığında; Şanlıurfa’da yaşayan Suriyelilerin sosyoekonomik olarak yetersiz durumda oldukları, ucuz iş gücü olarak kullanılmaları sebebiyle yerel halkın işlerini elinden aldıkları ve aynı sektörlerde dükkânlar açıp rekabete neden oldukları için yerel halkın olumsuz tutumlarına neden olmuşlardır.

Yaşam alanı dışında mevcut sağlanan kamu hizmetlerinde karşılaşma sıklığı birçok kişinin kamu kaynakların Suriyeli bireylere ücretsiz sağlandığı gibi bir düşünceye sevk etmektedir. Bu konuda yerel halkın, Suriyeli bireylere yönelik sağlanan hizmetlerin hangi kriterlere, ne amaçlandığı, uluslararası hukukun ve insan hakları çerçevesinde haklarının ne olduğu yerel halka aktararak bilgi eksikliği giderilmelidir. Böylelikle çok kültürlü gelişmiş, hoş görüşü bir toplum yapısı oluşması anlamında katkı sağlanacaktır.

Tablo 8: Katılımcıların Suriyelilerden Dolayı Kira Ve Kaygı Durumlarını Değerlendirmeleri

	Evet		Kararsızım Emin Değilim		Hayır	
	N	%	N	%	N	%
Kiralık konut/işyeriniz var mı?	132	20,6	16	2,5	493	76,9
Konut/işyerinizi bir Suriyeliye kiralamak ister miydiniz?	48	13,6	54	15,3	252	71,2
Konut/işyerinizi daha önce bir Suriyeliye kiraladınız mı?	44	13,0	12	3,6	282	83,4
Suriyeli kiracınızla sorun yaşadınız mı?	34	10,9	32	10,3	246	78,8

Tablo 8’e göre; çalışmaya katılanların büyük çoğunluğu (%71,2) Suriyelileri kiracı olarak istemeyeceklerini ifade etmiştir. Ancak, bu katılımcıların yalnızca %20,6’sı kiralık konut/iş yeri sahibidir (n=132). Katılımcıların yalnızca %13’ü konut/iş yerini daha önce bir Suriyeliye kiraladığını belirtmiştir. Katılımcıların %10,9’u daha önce Suriyeli bir kiracıyla sorun yaşadığını ifade etmiştir. Bakioğlu, Artar ve İzmir (2018) çalışmalarında, Suriyeliler ile ekonomik ilişki içerine giren esnaf, emlakçı ve ev sahiplerin ekonomik ilişki içerine girmeyenlere oranla daha olumlu bir tutum içerine girdiğini ancak ilişki içerisinde ise Türkçe bilmeme nedeniyle çatışma ve tepkinin olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 9: Katılımcıların Suriyeliler ile İlgili Kanaatleri ve Uyum Durumlarını Değerlendirmeleri

	Evet		Kararsızım		Hayır	
	N	%	N	%	N	%
Suriyeliler hakkındaki kanaatleriniz oluşurken resmi kurumların yaptığı açıklamalar düşüncenizi olumlu yönde etkiliyor mu?	148	18,7	321	40,6	321	40,6
Suriyelilerin kültürel ve sosyal açıdan ülkemize uyum sağladıklarını düşünüyor musunuz?	92	11,6	257	32,4	443	55,9

Tablo 9'a göre; katılımcıların yalnızca %18,7'sinin kanaatinin resmî kurumların yaptığı açıklamalardan olumlu olarak etkilendiği görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğu (%55,9) Suriyelilerin kültürel ve sosyal açıdan ülkemize uyum sağlayamadığını düşünürken, yalnızca %11,6'lık bir kesim uyum sağladığını düşünmektedir.

Yerel halkın Suriyeli konusunda resmi kurumların yaptığı açıklamalara karşı bir güvensizlik duygusu oluştuğu, Suriyelilere karşı tepkisel bir tutumun oluşmasından kaynaklı resmi açıklamaların yerel halk üzerinde olumlu bir etki sağlamadığı çıkarımı yapılmaktadır.

Suriyelilere özellikle göç ettikleri yerlerde güvende olduklarını hissetme ve sosyoekonomik durumlarından kaynaklı kentlerin belli bölgelere toplanmaları toplumla ve kentin kent kültürüne uyum sağlamadığı düşünülmektedir. Ayrıca Karasu'nun (2016) yılında Şanlıurfa özelinde yaptığı çalışmada; yüz yüze görüşmelerde de Suriyeli kanaat önderleri, Urfalılar ile iletişime geçtiklerinde "bir şey isteyecekleri beklentisiyle" karşılaştıklarını, bu durumun kendilerini üzdüğünü ifade etmişlerdir. Kültürel olarak farklı davranış kalıplarının olması, dil sorunun vb. durumlardan karşılıklı bir uyumsuzluk bu durumda etkili olmaktadır. Özellikle Suriyeli gençler yalnızca Suriyeli gençlerle vakit geçirmektedir. Araştırmada yapılan gözlemlerde, Urfa'da belli parklarda Suriyeli gençlerin birlikte gezdikleri, Urfalı gençlerin ise bu parkları tercih etmediği anlaşılmıştır. Aynı yerlerde vakit geçirme ve içe kapanıklık kentle uyum sürecini sekteye uğratmaktadır.

Tablo 10: Yaşadıkları mahallede Suriyelilerle karşılaşma sıklığı ile yaşadıkları mahallede Suriyelilerle sorun hissetme durumu arasındaki ilişki

		Yaşadığınız mahallede Suriyelilerle ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz?					Toplam
		Çok fazla	Çok	Bazen	Az	Hiç	
Yaşadığınız mahallede Suriyelilerle sorun hissediyor musunuz?	Evet	N 124	72	53	12	5	266
		% 56,9	37,5	23,7	9,9	13,5	33,6
	Kararsızım/Emin	N 34	49	37	13	2	135
		% 15,6	25,5	16,5	10,7	5,4	17,0
	Değilim	N 60	71	134	96	30	391
		% 27,5	37,0	59,8	79,3	81,1	49,4
Hayır	N 218	192	224	121	37	792	
	% 100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

Tablo 10'a göre; katılımcıların yaşadıkları mahallede Suriyelilerle karşılaşma sıklığı ile yaşadıkları mahallede Suriyelilerle sorun hissetme durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,001$). Çok fazla karşılaşanlarda sorun hissetme durumu oluşurken, karşılaşmayanlarda sorun hissetme durumu gözlenmemektedir.

Yapılan benzer bir çalışmada halkın Suriyelilerle karşılaşma sıklığı arttıkça onlara karşı daha olumsuz tutum içerisinde olduğu görülmüştür. Ancak aynı çalışmanın başka bir bulgusundan hareketle daha yakın ilişki içerisinde olan (arkadaşlık, komşuluk gibi) halkın Suriyelilere yönelik daha olumlu tutum içerisinde olduğunu göstermektedir (Yiğit

Özüdoğru ve Kan, 2020: 251). Yerel halkın Suriyelilerle temassız bir şekilde karşılaşma sıklığı arttıkça, daha olumsuz tutum içerisinde olduğunu göstermektedir. Yerel halk ile Suriyeli bireyler arasında kurulan bağ ve etkileşim sonucunda algıda oluşan olumsuz tutumlar değişeceği mevcut sonuçların herhangi bir temas oluşmadan önyargı üzerinden bir algı oluştuğu gibi bir sonuca varmak mümkündür. Sosyal mesafenin olması durumunda herhangi bir iletişim kurulmadan, sadece Suriyelilerin yoğun olarak arttığı ve birçok soruna sebep olduğu algısını beraberinde getirmektedir ancak temasın, iletişim gibi durumların oluşması olumsuz yargıların yerini empati duygusuna bırakabilmektedir (tablo 10, 11).

Tablo 11: Yaşadıkları mahallede Suriyelilerle karşılaşma sıklığı ile Suriyelilerle güvenlik sorunu hissetme durumu arasındaki ilişki

		Yaşadığınız mahallede Suriyelilerle ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz?					Toplam	
		Çok fazla	Çok	Bazen	Az	Hiç		
Suriyeli bireylerden dolayı güvenlik sorunu hissediyor musunuz?	Evet	N	138	97	109	38	15	397
		%	63,6	51,1	48,9	31,4	40,5	50,4
	Kararsızım/Emin Değilim	N	37	45	44	28	10	164
		%	17,1	23,7	19,7	23,1	27,0	20,8
	Hayır	N	42	48	70	55	12	227
		%	19,4	25,3	31,4	45,5	32,4	28,8
Toplam	N	217	190	223	121	37	788	
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

Tablo 11'e göre; katılımcıların yaşadıkları mahallede Suriyelilerle karşılaşma sıklığı ile Suriyeli bireylerden dolayı güvenlik sorunu hissetme durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,001$). Katılımcıların yaklaşık %50'si güvenlik sorunu hissettiğini bildirmiştir.

Tablo 12: Cinsiyet ile Suriyeli bireylerden dolayı güvenlik sorunu hissetme durumu

		Cinsiyet		Toplam	
		Kadın	Erkek		
Suriyeli bireylerden dolayı güvenlik sorunu hissediyor musunuz?	Evet	n	207	191	398
		%	50,5	50,3	50,4
	Kararsızım/Emin Değilim	n	87	77	164
		%	21,2	20,3	20,8
	Hayır	n	116	112	228
		%	28,3	29,5	28,9
Toplam	n	410	380	790	
	%	100,0	100,0	100,0	

Tablo 12'ye göre; Cinsiyet ile Suriyeli bireylerden dolayı güvenlik sorunu hissetme durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p=0,912$).

Tablo 13: Medeni durum ile Suriyeli bireylerden dolayı güvenlik sorunu hissetme durumu

		Medeni durum		Toplam	
		Evli	Bekar		
Suriyeli bireylerden dolayı güvenlik sorunu hissediyor musunuz?	Evet	N	200	197	397
		%	49,4	51,6	50,4
	Kararsızım/Emin Değilim	N	79	84	163
		%	19,5	22,0	20,7
	Hayır	N	126	101	227
		%	31,1	26,4	28,8
Toplam	N	405	382	787	
	%	100,0	100,0	100,0	

Tablo 13'e göre; medeni durum ile Suriyeli bireylerden dolayı güvenlik sorunu hissetme durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p=0,323$).

Yerel halkın Suriyeli sığınmacılara karşı hissettikleri güvenlik kaygısının cinsiyet ve medeni durum bağlamında olmadığı, Suriyeli göçmenlere karşı genel olarak bir tutum sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Şanlıurfa İl Emniyet Müdürlüğü'nün özelde Suriyeliler üzerinden bir veri paylaşmadığı ancak güvenlik kaygısının Suriyelilerin gelişi ile birlikte suç oranının arttığı gibi bir düşüncenin yerel halk tarafından ortaya konulduğu düşünülmektedir. Başka araştırmalarda da görüldüğü gibi, hırsızlık, fuhuş, gasp, dilencilik ve kamu malına zarar verme suçlarını Suriyelilerin yaygın olarak işledikleri yönünde toplumda genel bir tutum oluşmuş durumdadır (Koyuncu, 2014/ Erdoğan, 2014, Akt. Karasu, 2016).

Tablo 14: Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile Suriye'de yaşanan savaş ve sorunları değerlendirme durumu

				Savaştan kaçarak ülkemize gelen Suriyeli akrabanız var mı?			Toplam
				Evet	Kararsızım/Emin Değilim	Hayır	
Suriye’de yaşanan savaş ve sorunları nasıl değerlendiriyorsunuz?	Çok doğru	N	7	0		21	28
		%	8,0	0,0		3,1	3,5
	Doğru buluyorum	N	2	1		38	41
		%	2,3	4,0		5,6	5,2
	Kararsızım	N	16	5		137	158
		%	18,2	20,0		20,1	19,9
	Yanlış buluyorum	N	18	6		185	209
		%	20,5	24,0		27,1	26,3
Çok yanlış	N	45	13		301	359	
	%	51,1	52,0		44,1	45,2	
Toplam			N	88	25	682	795
			%	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 14'e göre; ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile Suriye'de yaşanan savaş ve sorunları değerlendirme durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p=0,231$). Savaş ve sonrasında yaşanan durumu bir bağ olmadan eleştirdikleri ve yanlış

buldukları ve genel olarak yerel halkın büyük çoğunluğunun tepkili olduğu, yaşanan savaş ve sonrası durumu yanlış buldukları bu duruma karşı tepki oluşturdıkları görülmüştür.

Tablo 15: Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile Suriyelilerin savaştan kaçarak ülkemize gelmelerini değerlendirme durumu

		Savaştan kaçarak ülkemize gelen Suriyeli akrabanız var mı?			Toplam
		Evet	Kararsızım/Emin Değilim	Hayır	
Suriyelilerin savaştan kaçarak ülkemize gelmelerini nasıl değerlendiriyorsunuz?	Çok doğru buluyorum	N 20 % 22,7	4 16,0	47 6,9	71 8,9
	Doğru buluyorum	N 23 % 26,1	5 20,0	187 27,3	215 27,0
	Kararsızım	N 21 % 23,9	6 24,0	170 24,9	197 24,7
	Yanlış buluyorum	N 14 % 15,9	7 28,0	148 21,6	169 21,2
	Çok yanlış buluyorum	N 10 % 11,4	3 12,0	132 19,3	145 18,2
		N 88 % 100,0	25 100,0	684 100,0	797 100,0
	Toplam				

Tablo 15'e göre; Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile Suriyelilerin savaştan kaçarak ülkemize gelmelerini değerlendirme durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,001$). Akrabası olanların Suriyelilerin ülkemize gelme durumlarını çok doğru ve doğru bulma oranları daha yüksek gözlenmektedir.

Yapılan bir araştırmasında; sosyal ağlar içinde aileden sonra sırasıyla arkadaşlar ve akrabalar yer almaktadır. Ortak fayda anlayışı olgusundan hareketle işsizlik ve hastalık durumunda akraba ve yakınlarının kendilerine destek ve yardımcı olabileceği ifade edenlerin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Türkiye'de sosyal uyumun en güçlü ögesinin birincil sosyal ağın olduğu yani farklı kimlikler arası değil, daha çok, benzer kimlikler (aile, akraba) içinde olduğu ortaya çıkmıştır. Toplumdaki bireyler sadece kendilerine benzeyen kişilerle güçlü dayanışmaya sahipken, farklı kimliklerle kurulan bağlantıların zayıf olduğu görülmüştür (Ataseven ve Bakış, 2018).

Suriyeli bireylerin, göç ettikleri ülkenin ekonomik ve kültürel uyumuna hızlı adapte olması karşılaşılabilecek risk etkenlerini o kadar azaltacaktır (Tunç, 2015: 36-37). Bu gerekçe ile aralarında akrabalık bağı olanlar hem akrabalarının yanına yerleşmek istemeleri aynı zamanda karşılaşılabilecekleri risklerinin minimum düzeye indirgenmesi adına büyük bir işlev sağlamaktadır. Bu sosyal ağ ve bağ içinde göçmenler için sosyal uyumu kolaylaştırıcı bir etkene sahiptir. Özellikle sınır şehirleri bu anlamda Suriye ile akrabalık bağının olmasından kaynaklı yoğun bir şekilde göç almış ve tercih edilmiştir.

Savaş, afet, işsizlik ve hastalık gibi durumlarda sosyal ağlar içerisinde bulunan akrabalık ilişkisi dayanışma güdüsüyle hareket ederek bağı olan kişilere hem destek hem de güven içinde olacağı anlayışı içerisinde hareket etmektedir. Diğer sosyal ağlar içinde bulunan

kişilere yönelik yapılacak sosyal uyum faaliyetlerin artmasıyla olumsuz algı ve tutumların ortadan kaldırılması, sadece benzer kimlikler için değil toplumun tüm farklılıkların geliştirilmesi açısından önemli olacaktır. Benzer kimlikler arası sosyal uyum ilişkisinden hareketle Tablo 15, 16, 19, 20 ve 21 de akraba olma durumu ile araştırma bulguları arasında anlamlı ilişkilendirilmeler yapılmıştır.

Tablo 16: Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile Suriyelilere açık kapı politikası uygulanmasını değerlendirme durumu

		Savaşta kaçarak ülkemize gelen Suriyeli akrabanız var mı?		Toplam	
		Evet		Hayır	
		Kararsızım/Emin Değilim			
Suriyelilere açık kapı politikası uygulanmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?	Çok doğru buluyorum	n 17	7	55	79
		% 19,5	28,0	8,1	10,0
	Doğru buluyorum	n 29	2	170	201
		% 33,3	8,0	25,0	25,3
	Kararsızım	n 13	6	151	170
		% 14,9	24,0	22,2	21,4
	Yanlış buluyorum	n 18	5	181	204
		% 20,7	20,0	26,6	25,7
	Çok yanlış buluyorum	n 10	5	124	139
		% 11,5	20,0	18,2	17,5
Toplam		n 87	25	681	793
		% 100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 16'ya; Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile Suriyelilere açık kapı politikası uygulanmasını değerlendirme durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,001$). Akrabası olanların açık kapı politikası durumlarını doğru bulma oranları daha yüksek iken, akrabası olmayanların yanlış bulma oranları daha yüksek gözlenmektedir.

Açık kapı politikası, Suriye'de yaşanan iç savaştan sonra binlerce insanın Türkiye sınırına akın etmesi sonucunda, bireysel olarak insanların geçişinin ve kontrollerin sağlanamaması sebebiyle göçmenlerin can güvenliği adına bu politika devreye konularak kitlesel olarak geçişine izin verilmiştir. Ancak bunun yanı sıra sonrasında ortaya çıkan göçmenlerin mali, siyasi, sosyal ve ekonomik sorumlulukları ülkemizde kalmıştır (Erdoğan, 2019). Akrabası olmayanların belirtilen gerekçelerden ekonomik ve sosyal olarak getirdiği yükümlülükler açısından politikayı değerlendirirken, yaşanan iç savaştan dolayı sosyal ağlar içerisinde bulunan akrabalık ilişkisi dayanışma güdüsüyle hareket ederek akrabası olanlar güvenli olan bölgelere biran önce gelmelerini doğru bulmuştur.

Tablo 17: Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile ülkemizin Suriyelilere yardım etmesini değerlendirme durumu

		Savaştan kaçarak ülkemize gelen Suriyeli akrabanız var mı?		Toplam
		Evet	Kararsızım/Emin Değilim	
Ülkemizin Suriyelilere yardım etmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?	Çok doğru buluyorum	n 20	7	92 119
		% 22,7	28,0	13,5 14,9
	Doğru buluyorum	n 36	7	286 329
		% 40,9	28,0	41,8 41,3
	Kararsızım	n 11	3	125 139
		% 12,5	12,0	18,3 17,4
	Yanlış buluyorum	n 13	5	107 125
		% 14,8	20,0	15,6 15,7
	Çok yanlış buluyorum	n 8	3	74 85
		% 9,1	12,0	10,8 10,7
Toplam		n 88	25	684 797
		% 100,0	100,0	100,0 100,0

Tablo 17'e göre; Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile ülkemizin Suriyelilere yardım etmesini değerlendirme durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir (p=0,196).

Tablo 18: Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile Suriyelilerin ülkemizde kalmasını değerlendirme durumu

		Savaştan kaçarak ülkemize gelen Suriyeli akrabanız var mı?		Toplam
		Evet	Kararsızım/Emin Değilim	
Sizce Suriyelilerin ülkemizde kalmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?	Çok doğru buluyorum	N 6	1	26 33
		% 6,8	4,0	3,8 4,1
	Doğru buluyorum	N 17	7	132 156
		% 19,3	28,0	19,3 19,6
	Kararsızım	N 18	3	148 169
		% 20,5	12,0	21,6 21,2
	Yanlış buluyorum	N 20	7	202 229
		% 22,7	28,0	29,5 28,7
	Çok yanlış buluyorum	N 27	7	176 210
		% 30,7	28,0	25,7 26,3
Toplam		N 88	25	684 797
		% 100,0	100,0	100,0 100,0

Tablo 18'e göre; Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile Suriyelilerin ülkemizde kalmasını değerlendirme durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir (p=0,675).

Tablo 19: Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile daha önce Suriyeli bireylere yardım yapan bir dernekte gönüllü olarak çalışma durumu

		Savaştan kaçarak ülkemize gelen Suriyeli akrabanız var mı?			Toplam	
		Evet	Kararsızım/Emin Değilim	Hayır		
Daha önce Suriyeli bireylere yardım yapan bir dernekte gönüllü olarak çalıştınız mı?	Evet	n	26	7	68	101
		%	29,5	28,0	9,9	12,7
	Kararsızım/Emin	n	6	1	24	31
		%	6,8	4,0	3,5	3,9
	Değilim	n	56	17	592	665
		%	63,6	68,0	86,5	83,4
Hayır	n	88	25	684	797	
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	

Tablo 19'e göre; ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile daha önce Suriyeli bireylere yardım yapan bir dernekte gönüllü olarak çalışma durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0,001$). Akrabası olanların çalışma oranları daha yüksek iken, akrabası olmayanlarda çalışmama oranları daha yüksek gözlenmektedir.

Tablo 20: Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile Suriyelilere ülkemizde vatandaşlık verilmesine katılma durumu

		Savaştan kaçarak ülkemize gelen Suriyeli akrabanız var mı?			Toplam
		Evet	Kararsızım/Emin Değilim	Hayır	
Sizce Suriyelilere ülkemizde vatandaşlık verilmeli midir?	Evet	N 9	1	26	36
		% 10,2	4,0	3,8	4,5
	Kararsızım/Emin Değilim	N 9	7	124	140
		% 10,2	28,0	18,2	17,6
	Hayır	N 70	17	532	619
		% 79,5	68,0	78,0	77,9
Toplam	N 88	25	682	795	
	% 100,0	100,0	100,0	100,0	

Tablo 20'e göre; ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile Suriyelilere ülkemizde vatandaşlık verilmesine katılma durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p = 0,019$). Akrabası olmayanlarda vatandaşlık verilmesini isteme durumu daha düşük gözlenmektedir.

Tablo 21: Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile bir Suriyeliyle evlenmek isteme durumu

		Savaştan kaçarak ülkemize gelen Suriyeli akrabanız var mı?			Toplam
		Evet	Kararsızım/Emin Değilim	Hayır	
Bir Suriyeliyle evlenmek ister miydiniz?	Evet	N 8	2	31	41
		% 9,2	8,0	4,	5,2
	Kararsızım/Emin Değilim	N 22	6	81	109
		% 25,3	24,0	11,9	13,7
	Hayır	N 57	17	571	645
		% 65,5	68,0	83,6	81,1
Toplam	N 87	25	683	795	
	% 100,0	100,0	100,0	100,0	

Tablo 21'e göre; Ülkemize gelen Suriyeli akrabası olma durumu ile bir Suriyeliyle evlenmek isteme durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p=0,001$). Akrabası olmayanlarda evlenmek istememe durumu daha yüksek gözlenmektedir.

Karasu (2016) yaptığı çalışmada; Şanlıurfa'lı akrabalarıyla görüşen Suriyeli sığınmacıların hem görüşme sıklığı hem de birlikte vakit geçirme süresi Urfa'da kalma süresi artıkcı azaldığı ayrıca Şanlıurfa'lı akrabalar uzayan misafirlikten dolayı Suriyeli akrabalarına karşı giderek daha mesafeli hale geldiği sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgudan hareketle akrabası olan yerel halkın Suriyelilere karşı görüşme ve bağ kurma isteği yerini bir sosyal mesafeye bırakmıştır.

Tablo 22: İş yerinde Suriyelilerle karşılaşma sıklığı ile Suriyeli bireylerden dolayı iş bulmakta zorluk yaşandığını düşünme durumu

		İş yerinizde Suriyelilerle ne sıklıkla karşılaşılıyorsunuz					Toplam	
		Çok fazla	Çok	Bazen	Az	Hiç		
Suriyeli bireylerden dolayı iş bulmakta zorluk yaşandığını hissediyor musunuz?	Evet	n	126	117	114	61	68	486
		%	68,9	69,2	63,3	55,0	54,8	63,4
	Kararsızım/Emin Değilim	n	18	13	22	16	17	86
		%	9,8	7,7	12,2	14,4	13,7	11,2
	Hayır	n	39	39	44	34	39	195
		%	21,3	23,1	24,4	30,6	31,5	25,4
Toplam	n	183	169	180	111	124	767	
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

Tablo 22'e göre; İş yerinde Suriyelilerle karşılaşma sıklığı ile Suriyeli bireylerden dolayı iş bulmakta zorluk yaşandığını düşünme durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p=0,108$).

Tablo 23: Sağlık hizmetlerine başvururken Suriyelilerle karşılaşma sıklığı ile Suriyeli bireylerden dolayı sağlık hizmeti almakta zorluk yaşandığını düşünme durumu

		Sağlık hizmetlerine başvururken Suriyelilerle ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz?					Toplam
		Çok fazla	Çok	Bazen	Az	Hiç	
Suriyeli bireylerden dolayı sağlık hizmeti almakta zorluk yaşadığınızı hissediyor musunuz?	Evet	n 273	167	32	7	4	483
		% 79,1	57,4	29,9	17,5	36,4	60,8
	Kararsızım/Emin	N 26	43	23	3	1	96
	Değilim	% 7,5	14,8	21,5	7,5	9,1	12,1
	Hayır	N 46	81	52	30	6	215
		% 13,3	27,8	48,6	75,0	54,5	27,1
Toplam		N 345	291	107	40	11	794
		% 100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 23'e göre; sağlık hizmetlerine başvururken Suriyelilerle karşılaşma sıklığı ile Suriyeli bireylerden dolayı sağlık hizmeti almakta zorluk yaşandığını düşünme durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,001$). Karşılaşma durumu arttıkça sorun yaşandığını düşünme durumu da artmaktadır.

Orsam (2015) raporuna göre; ülkemiz genelinde kamplardan hastanelere 500.000 hasta nakledilmiş, Türkiye'de ameliyat edilen hasta sayısı 200.000'nin üzerinde ve 35.000 Suriyeli doğumu gerçekleşmiştir. Sınır illerindeki devlet hastanelerinde toplam hizmetin % 30 ile % 40'ı Suriyelilere verildiği ifade edilmiştir.

Suriyelilerin gelişinin Şanlıurfa'daki kamu hizmetlerinde bir yavaşlamaya neden olduğunu söylemektedir. Şanlıurfa'da kamu kurumlarının yoğun olması, bu sayıya Suriyelilerinde eklenmesi ile beraber ile beraber yoğunluğun artış göstermesi ve buna bağlı olarak hizmete erişimin daha zor hale gelmesi yerel halkta bir tepkiye neden olmaktadır. Sağlık hizmetleri verilmesi ile ilgili yerel halkın genel olarak tepkisi, sağlık hizmetlerine erişiminin Suriyeliler geldikten sonra geç alınması, mevcut hastane kapasitelerinin hem kendilerine hem de Suriyeli sığınmacılara ayrıldığı için sağlık hizmetlerinde veriminin azaldığı yönünde eleştiriler bulunmaktadır. İnsan sağlığı kişisel olarak algılansa bile, salgın, aşı, coğrafi özelliklerden gelen hastalıklar toplum sağlığını etkileyen hususlar olması yerel halkta endişeler uyarmaktadır.

Tablo 24: Eğitim hizmetlerine başvururken Suriyelilerle karşılaşma sıklığı ile Suriyeli bireylerden dolayı eğitim hizmeti almakta zorluk yaşandığını düşünme durumu

		Eğitim hizmetlerine başvururken Suriyelilerle ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz?					Toplam
		Çok fazla	Çok	Bazen	Az	Hiç	
Suriyeli bireylerden dolayı eğitim hizmeti almakta zorluk yaşıdığınızı hissediyor musunuz?	Evet	N 73	78	75	22	10	258
		% 69,5	38,8	26,5	15,9	15,9	32,7
	Kararsızım/Emin	N 5	50	57	16	8	136
	Değilim	% 4,8	24,9	20,1	11,6	12,7	17,2
	Hayır	N 27	73	151	100	45	396
		% 25,7	36,3	53,4	72,5	71,4	50,1
Toplam		N 105	201	283	138	63	790
		% 100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 24'e göre; eğitim hizmetlerine başvururken Suriyelilerle karşılaşma sıklığı ile Suriyeli bireylerden dolayı eğitim hizmeti almakta zorluk yaşandığını düşünme durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,001$). Karşılaşma durumu arttıkça zorluk yaşadığını düşünme durumu da artmaktadır.

Son yıllarda kampların kapatılıp Suriyelilerin şehirlere yerleşmesi ile beraber Suriyelilerin devlet okullarında eğitime entegre edilmesi eğitim kurumlarında Suriyeli bireyle karşılaşma sıklığını artırmıştır. Bu durum yerel halkta aynı sağlık hizmetlerinde olduğu gibi bir tepkiye neden olmuştur. Eğitim ve sağlık hizmetleri en başlı hizmetler arasında gelmektedir. Bu nedenle yerel halkın en çok bu alanda aldıkları hizmetlerin yaşanan yoğunluktan daralmadığını düşünmeleri, okullarda sınıf mevcutlarının artması tepkilere neden olmuştur. Suriyelilere ülkemizde eğitim alanlarında hizmetler sunulmaktadır. Ülkemizdeki üniversitelerde eğitim görme imkânı, okul yurtları, burs imkânları sunulmaktadır. Türk vatandaşına sunulan bütün hizmetlerden ayırıcı kriterler koyulmadan faydalandırılması toplumda pozitif ayrımcılığa neden olduğu düşüncesini neden olmuştur. Ayrıca eğitim almaları kalıcı olacakları gibi bir düşüncenin oluşmasına neden olmuştur.

Suriyelilerin yaşam koşullarının zorluğu ile beraber eğitim imkânından faydalanmaması uzun vadede suç oranlarındaki artışa ve sosyal sorunlara uygun zemin hazırlayacaktır. Eğitimin birçok yönden yerel halk ve Suriyeliler arasındaki uyum kapasitesini artırıcı rolü bulunmaktadır. Eğitim sosyal problemler(güvenlik, suç, suça yönelme, dilencilik, sokak işçiliği) dışlanmışlık ve benzeri konuların önlenmesi anlamında en önemli yere sahiptir. Türk öğrenciler ile karma eğitim alan öğrencilerin Türkçe dilini öğrenip sosyal uyumu kapasiteleri artırmaktadır. Eğitimin belirtilen durumda en önemli korucu ve önleyici role sahiptir.

Tablo 25: Katılımcıların eğitim durumu ile Suriyelilerin kültürel ve sosyal açıdan ülkemize uyum sağladıklarını düşünme durumu

		Eğitim durumu					Toplam
		Okuryazar	İlköğretim	Lise	Üniversite	Lisansüstü	
Suriyelilerin kültürel ve sosyal açıdan ülkemize uyum sağladıklarını düşünüyor musunuz?	Evet	N 2	17	19	47	7	92
		% 11,8	15,9	9,3	11,4	14,9	11,7
	Kararsızım	N 5	28	43	166	14	256
		% 29,4	26,2	21,0	40,2	29,8	32,4
	Hayır	N 10	62	143	200	26	441
		% 58,8	57,9	69,8	48,4	55,3	55,9
Toplam		N 17	107	205	413	47	789
		% 100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 25'e göre; katılımcıların eğitim durumu ile Suriyelilerin kültürel ve sosyal açıdan ülkemize uyum sağladıklarını düşünme durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,001$). Üniversite ve lise eğitimine sahip katılımcıların Suriyelilerin uyum sağladığını düşünme oranları daha düşük gözlenmiştir.

Düzce üniversitesi öğrencileriyle yapılan bir araştırmada, Suriyelilerin kültürel olarak ülkemize uyum sağlamadığı, yaşam biçimlerinin farklı olduğu gerekçesiyle ülkemizde kültürel bir tehdit oldukları ve kamplarda yaşamaları gerektiği yönünde bir görüş ortaya koymuşlardır (Ankaralı ve ark., 2017). Aynı şekilde Taşdemir (2018), Eskişehir'de yaşayan üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada, Suriyelileri sosyal, kültürel, dil, yaşam tarzı gibi konularda kendilerinden farklı gördüklerini ve bu farklılıkların tehdit olarak algıladıklarını belirtmiştir.

Lise ve üniversite düzeyindeki öğrencilerin sosyal ve kültürel olarak uyum sağlamadıkları tutumundan hareketle aynı dili konuşmamaları, farklı yaşam tarzlarına sahip olmalarından dolayı etkileşim içine girmedikleri bunun sonucu olarak kültürel kaynaşma yaşamamalarının etkili olduğu öngörülmektedir. Ayrıca lise ve üniversite düzeyindeki Türk gençlerin Suriyelileri gelecek kaygısı ile rekabet oluşturma, işsizlik gibi durumlara neden olması ile ilişkilendirmeleri ve bu algı üzerinden Suriyelilerin ülkede kalıcı olarak kalmalarının geleceklerine tehdit oluşturduğu algısı ile kültürel uyuma tepkili olmalarına neden olan bir düşünceye yol açtığı öngörülmektedir.

Tablo 26: Katılımcıların yaşı ile Suriyeli bireylerden dolayı gelecek kaygısı hissetme durumu

		Yaş					Toplam
		18-25	26-35	36-60	61 ve üzeri		
Suriyeli bireylerden dolayı gelecek kaygısı hissediyor musunuz?	Evet	N	236	158	102	3	499
		%	65,3	62,8	61,1	33,3	62,8
	Kararsızım/Emin	N	39	46	29	2	116
		%	16,1	12,2	17,4	22,2	14,6
	Hayır	N	45	94	36	4	179
		%	18,6	25,0	21,6	44,4	22,5
Toplam	N	242	376	167	9	794	
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

Tablo 26'ya göre; katılımcıların yaşı ile Suriyeli bireylerden dolayı gelecek kaygısı hissetme durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p=0,158$). 18-25 yaş arasındaki kişilerin diğer yaş gruplarına göre daha fazla gelecek kaygısı hissettiği gözlemlenmiştir.

Belirtilen tablodaki verilere bakıldığında, Suriyelilere yönelik tutumlar özellikle geleceğini henüz inşa etme aşamasında olan genç kesim tarafından gelecek ve ekonomik kaygıları ile ilişkilendirilmektedir. Yaşanan kaygı ve endişenin nedeni olarak Suriyeli sığınmacıları sorumlu tutma eğilimleri görülmektedir.

Tablo 27: Katılımcıların yaşı ile Suriyelilerin kültürel ve sosyal açıdan ülkemize uyum sağladıklarını düşünme durumu

		Yaş				Toplam
		18-25	26-35	36-60	61 ve üzeri	
Suriyelilerin kültürel ve sosyal açıdan ülkemize uyum sağladıklarını düşünüyor musunuz?	Evet	n 20	40	28	3	91
		% 8,4	10,6	16,8	33,3	11,5
	Kararsızım	n 69	129	58	1	257
		% 29,0	34,2	34,7	11,1	32,5
	Hayır	n 149	208	81	5	443
		% 62,6	55,2	48,5	55,6	56,0
Toplam		n 238	377	167	9	791
		% 100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 27'e göre; katılımcıların yaşı ile Suriyelilerin kültürel ve sosyal açıdan ülkemize uyum sağladıklarını düşünme durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p=0,012$). 61 ve üzeri olanlarda uyum sağladıklarını düşünme oranı diğer yaşlara kıyasla daha yüksek tespit edilmiştir.

Tablo 28: Katılımcıların yaşı ile Suriyeliler hakkındaki kanaatleri oluşurken resmi kurumların yaptığı açıklamalar

		Yaş				Toplam
		18-25	26-35	36-60	61 ve üzeri	
Suriyeliler hakkındaki kanaatleriniz oluşurken resmi kurumların yaptığı açıklamalar düşüncenizi olumlu yönde etkiliyor mu?	Evet	n 41	71	32	3	147
		% 17,2	18,9	19,3	33,3	18,6
	Kararsızım	n 104	144	71	2	321
		% 43,5	38,4	42,8	22,2	40,7
	Hayır	n 94	160	63	4	321
		% 39,3	42,7	38,0	44,4	40,7
Toplam		N 239	375	166	9	789
		% 100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 28'e göre; katılımcıların yaşı ile Suriyeliler hakkındaki kanaatleri oluşurken resmi kurumların yaptığı açıklamalar düşüncelerini olumlu yönde etkileme durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p=0,667$).

Tablo 29: Katılımcıların eğitim durumu ile Suriyeliler hakkındaki kanaatleri oluşurken resmi kurumların yaptığı açıklamalar

			Eğitim durumu					Toplam
			Okuryazar	İlköğretim	Lise	Üniversite	Lisansüstü	
Suriyeliler hakkındaki kanaatleriniz oluşurken resmi kurumların yaptığı açıklamalar düşüncenizi olumlu yönde etkiliyor mu?	Evet	N	3	27	31	79	8	148
		%	17,6	25,2	15,3	19,1	16,7	18,8
	Kararsızım	n	6	47	91	161	14	319
		%	35,3	43,9	45,0	39,0	29,2	40,5
	Hayır	n	8	33	80	173	26	320
		%	47,1	30,8	39,6	41,9	54,2	40,7
	Toplam	n	17	107	202	413	48	787
		%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 29'a göre; katılımcıların eğitim durumu ile Suriyeliler hakkındaki kanaatleri oluşurken resmi kurumların yaptığı açıklamalar düşüncelerini olumlu yönde etkileme durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p=0,148$).

Tablo 30: Cinsiyete göre bir Suriyeli ile evlenme isteği

			Cinsiyet		Toplam
			Kadın	Erkek	
Bir Suriyeliyle evlenmek ister miydiniz?	Evet	N	6	35	41
		%	1,4	9,2	5,2
	Kararsızım/Emin	N	42	67	109
		%	10,1	17,6	13,7
	Değilim	N	366	279	645
		%	88,4	73,2	81,1
	Hayır	N	414	381	795
		%	100,0	100,0	100,0

Tablo 30'a göre; cinsiyete göre bir Suriyeli ile evlenme isteği arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,001$). Erkekler kadınlara kıyasla daha fazla oranda evlenmek istemektedir.

Erkeklerin özellikle kuma olarak Suriyeli kadınlarla yapılan evlilikleri sonucunda, özellikle de sınır illerinde kuma vakalarının artması ve çocuk yaşta genç kızların evlendirilmesi erkeklerin evliliğe daha sıcak bakmasına neden olmaktadır. Karasu (2016) yılında yaptığı çalışmada; Suriyeli olup da, Şanlıurfa'da kuma (ikinci eş) olarak alınan kadın sayısı 30 bine yaklaştığını aktarmıştır.

Tablo 31: Suriyeliler ile ilgili Bilgi Kaynağına Ulaşma Durumu

	N	%
Televizyon	611	76,7
Gazete	186	23,3
Sosyal çevre	542	68,0
Sosyal Medya	601	75,4
Radyo	74	9,3
Diğer	35	4,4

Tablo 31'e göre; katılımcılar Suriyeliler ile ilgili bilgi kaynakları en fazla TV, sosyal çevre ve sosyal medya üzerinden takip etmektedir.

Bilgi alma kaynakları algı oluşturma'nın en önemli ayağını oynamaktadır. Belirtilen verilere bakıldığında TV, sosyal çevre ve sosyal medya gelmektedir.

Tablo 32: Suriyeli Denince Akları Gelen İlk 3 Kelime

SURIYELİ DENİNCE AKLAN GELEN İLK 3 KELİME		
Kelime Grupları	Sayı	Yüzde%
Açlık	106	13,30%
Sefalet	53	6,70%
İşsizlik	45	5,70%
Çocuklar	116	14,60%
Savaş	22	2,80%
Ölüm	16	2,00%
Ayrımcılık	45	5,70%
Ahlaksızlık	39	4,90%
Hırsızlık	68	8,50%
Mağduriyet	87	10,90%
Dilencilik	96	12,10%
Çaresizlik	34	4,30%
Fakirlik	55	6,90%
Esad Rejimi	14	1,80%
Toplam	796	100%

Tablo 32'e göre; katılımcıların Suriyeli denince akları gelen ilk 3 kelimeye verdikleri yanıtlar gruplandırılmıştır. Katılımcıların %13,30'u açlık, %6,70'i sefalet, %5,70'i işsizlik, %14,60'ı çocuklar, %2,80'i savaş, %2'si ölüm, %5,70'i ayrımcılık, %4,90'ı ahlaksızlık, %8,50'si hırsızlık, %10,90'ı mağduriyet, %12,10'u dilencilik, %4,30'u çaresizlik, %6,90'ı fakirlik, %1,80'i, Esad rejimi yanıtı vermiştir. Verilen cevaplar incelendiğinde yerel halkın algısında Suriyelileri ilk olarak nasıl tanımladıklarına ve algısında neler olduğunu öğrenmek mümkün olacaktır. Genelde somut kavramlarla özdeşleştirdikleri görülmektedir. Olumlu yargılara ve olumsuz yargılara sahip olan kişi sayısı arasında büyük bir fark görülmemektedir. Olumlu kelimelerin genellikle insancıl olduğu, olumsuz kelimelerin ise genellikle güvenlik endişesinden kaynaklandığı görülmektedir. Bu yargılardan çıkarılacak iki sonuç; yerel halk Suriyelilere acıyıp, bu bireyler için üzüyor olsa da onlardan korkmakta ve endişe yaşamaktadır. Ayrıca verilen cevaplara bakıldığında Suriyeli bireylere karşı algı ve güncel olarak yaşadıkları sorunları anlamak mümkün olacaktır. Özellikle yoksulluk, çaresizlik, dilencilik işsizlik, açlık ve sefalet gibi kelimelerden yola çıkılarak mevcut güncel durumda yerel halkın Suriyeliler ile ilgili algı ve gözlemleri ortaya çıkmıştır.

Tablo 33: Suriyeliler İlgili Haberleri Nasıl Değerlendirme Durumu

İLETİŞİM HABER ARAÇLARINDA (TV, SOSYAL MEDYA, GAZETE, RADYO VB.) SURIYELİLER İLGİLİ HABERLERİ NASIL DEĞERLENDİRİYORSUNUZ?		
Kelime Grupları	Sayı	Yüzde%
Abartılı	187	24%
Asılsız	144	18%
Doğru ve Tarafsız Haber Yaklaşımı	89	11%
Ayrıştırıcı	75	9%
Aşağılayıcı	49	6%
Gündemin Fazla Meşgul Edilmesi	138	18%
Fikrim Yok	114	14%
Toplam	796	100%

Tablo 33'e göre; Katılımcıların iletişim haber araçlarında (TV, sosyal medya, gazete, radyo vb.) Suriyeliler ilgili haberleri nasıl değerlendiriyorsunuz sorusuna verdikleri yanıtla gruplandırıldığında katılımcıların %24'ü abartılı, %18'i asılsız, %11'i doğru ve tarafsız haber yaklaşımı, %9'u ayrıştırıcı, %6'sı aşağılayıcı, %18'i gündemin fazla meşgul edilmesi, 14'ü fikrim yok yanıtını verdiği sonucuna ulaşmıştır.

Bu yargılardan çıkarılacak sonuçlar; Suriyeliler ile ilgili yapılan haberlerde yerel halkın medyaya güven duymadığı, gündemin meşgul edilmesine yönelik yapılan algı olduğu, düşük bir oranın ise bu yaklaşımların tersine haberlerin doğru ve tarafsız olduğuna yöneliktir.

Yapılan bir çalışmada; Tümeğ (2018) medyanın, yerel halkın Suriyeli bireylere bakış algısını şekillendiren en önemli kaynaklardan birisi olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Medyadaki söylemlere bakmanın önemli olduğu, toplumdaki algının medya üzerinden yaratıldığı vurgulanmıştır. Bir diğer araştırmada Budak, Demir, Tan ve Sarı (2017), Suriyeli bireylere karşı ekonomik, güvenlik, uyum, sosyo-kültürel gibi konulardaki algı tespit edilmeye çalışılmıştır. Suriyelilerin en fazla ve en az bulunduğu iki mahallede 30 kişiyle görüşme yapılmıştır. Bu iki mahallede yapılan görüşmelerde çıkan sonuçlarda medyadaki haberlere göre farklılıklar tespit edilmiştir. Suriyelilerle birlikte yaşamayan katılımcıların medyada yer alan haberlerden etkilendiği, diğer taraftan Suriyelilerle etkileşim halinde bulunan katılımcıların medyadaki haberlerin yalan ve abartı olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 34: Suriyelilerin Yoğun Bir Şekilde Şanlıurfa'yı Tercih Etme Durumları

SURIYELİLERİN YOĞUN BİR ŞEKİLDE ŞANLIURFA'YI NEDEN TERCİH ETTİKLERİNE DAİR BİR FİKRİNİZ VAR MI?		
Sınıra Yakınlık	349	44%
Ucuz Yaşam Koşulları	256	32%
Akrabalık İlişkileri	112	14%

Benzer Kültürel İlişkiler	54	7%
Fikrim Yok	25	3%
Toplam	796	100%

Tablo 34'e göre; katılımcıların Suriyelilerin yoğun bir şekilde Şanlıurfa'yı neden tercih ettiklerine dair bir fikriniz var mı sorusuna verdikleri yanıtla gruplandırıldığında katılımcıların 44%'ü sınıra yakınlık, 32%'si ucuz yaşam koşulları, 14%'ü akrabalık ilişkileri, 7%'si benzer kültürel ilişkiler, 3%'ünün ise fikrim yok yanıtını verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan bu çalışma Suriyeli sığınmacılar konusunda durum tespiti yapmayı ve bir çerçeve oluşturarak bu çalışmada da üzerinde durulan şeyin bir “çerçeve” arayışı olduğu belirtilmelidir. Çalışma sonucunda halkın tutumlarını etkileyen faktörlerin bilinmesi, geliştirilecek ulusal veya yerel düzeyli sosyal hizmet, sosyal uyum politikasının bir çerçeve oluşturulmasına katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Özellikle göç hareketleri göç eden ve göç alanlar açısından bakıldığında sosyal uyumun önemi birçok çalışma gündemine oturmuş ve kitlesel hareketlilikler ile birlikte bununda önemi ortaya çıkmıştır.

Genel bağlamda bu çalışmanın araştırmasında, giriş bölümünden sonra bu çalışmanın birinci bölümünde kuramsal bir çerçeve çizilerek çalışmanın ana kavramları olan tutum, algı ve sosyal uyum kavramı üzerinde durulmuştur. Genel olarak tutum kavramı literatürden katkı sağlanarak aktarılmıştır. Tutum öğeleri, algıyı şekillendiren unsurlar ve tutumun gelişimine dair eklemelerde bulunulmuştur. Sosyal uyum kavramı üzerinden sosyalleşme ve göç, sosyal uyum ile ilişkilendirilmiştir. Bu bölümde son olarak göç kavramı ve göç çeşitleri üzerinden göçün nedenleri ve uluslararası göçmen statülerine yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde; ülkemizde bulunan güncel Suriyeli nüfusu ve çalışmanın konu edindiği örneklem olan Şanlıurfa’da yaşayan Suriyeli nüfusu ele alınmıştır. Türkiye’nin Suriyeli göçünden önceki göç mevzuatı ve göçten sonra oluşturan yeni kanun ve bu mevzuatlar kapsamında ne gibi yenilikler yapıldığı ele alınmıştır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında geçici koruma altına alınan Suriyelerin kanun kapsamında faydalandığı hizmetler aktarılmıştır. Gelişen göç dalgasının Türkiye’ye tüm alanlarda ne gibi etkiler yarattığı bu etkilerin sonuçları ve yerel halkta yarattığı etkiler ve sosyal değişimler açıklanmıştır. Suriyelilerin yaşadığı sorunlar ve ülkemizde yaşadıkları sosyal uyum problemlerine yönelik koruyucu hizmetlere yer verilmiştir.

Araştırmanın son bölümde ise çalışmanın amacı, önemi ve yöntemi açıklanmış daha sonra ise bulgulardan hareketle elde edilen çıktılarına değinilmiştir.

Bu çalışmada, Şanlıurfa ilinde ikamet eden kişilerin geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik tutumlarını öğrenmek amacıyla, farklı demografik özelliklere sahip 798 kişinin katılımıyla gerçekleştirilmiş ve çalışma neticesinde Suriyelilere karşı olumsuz tutumları bulunduğu ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Sorulan anket soruları arasında ulaşılan bulgular ışığında anlamlı ilişkiler kurulmuştur.

Araştırmanın bulgularında yerel halkın Suriyeli sığınmacılarla sağlık hizmetlerinde halkın büyük çoğunluğu (%80.1) gibi bir oranla karşılaştığını belirtmişlerdir. Ayrıca Suriyelilerden dolayı eğitim hizmeti almakta zorluk yaşayıp yaşamadıkları sorusuna katılımcıların %32,5’i evet cevabını vermiştir ve %60,8 gibi büyük bir çoğunluk Suriyelilerden dolayı sağlık hizmeti almakta zorluk yaşadığını ifade etmiştir. Bu doğrultuda katılımcıların yarısından fazlası Suriyelilerden dolayı güvenlik sorunu hissettiğini ve Suriyelilerden dolayı gelecek kaygısı yaşadığını anlaşılmıştır. Katılımcıların %63,7’si Suriyelilerden dolayı iş bulmakta zorlandıklarını ve %64,9’u Suriyelilerden dolayı konut kiralamakta zorluk yaşadığını düşünmektedir.

Buna yönelik sorulan sorular arasında anlamlı ilişki kurulduğunda; çok fazla karşılaşarlarda sorun hissetme durumu varken, karşılaşmayanlarda sorun hissetme durumu gözlenemediği tespit edilmiştir. Sağlık ve eğitim hizmetlerine başvururken Suriyelilerle karşılaşma sıklığı ile Suriyeli bireylerden dolayı sağlık ve eğitim hizmeti almakta zorluk yaşandığını düşünme durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Araştırmanın bulgularında, katılımcılar büyük bir çoğunluğu Suriye’de yaşanan iç savaş ı yanlış veya çok yanlış bulduğunu ifade etmiştir. Buna rağmen katılımcılar Suriyelilerin Türkiye’ye gelişlerini de ortalama bir cevap verdikleri %39,4’lük bir kesim yanlış veya çok yanlış, 35,9 ise doğru bulduğunu ifade etmiştir. Bu durumu sorular arasında anlamlı ilişki kurulduğunda; akrabası olanların Suriyelilerin ülkemize gelme durumlarını çok doğru ve doğru bulma oranları daha yüksek gözlenmektedir.

Suriye’de yaşanan iç savaş sonrası Türkiye’nin uyguladığı açık kapı politikasını yanlış veya çok yanlış bulduklarını ifade etmiştir. Buna yönelik Suriyeli akrabası olanlar bu durumu olumlu karşılamıştır.

Katılımcıların çoğunluğu Suriyelilerin Türkiye’de kalmalarından memnuniyetsizlik duysa da, buna karşın %56,2’lik bir kesim Türkiye’nin Suriyelilere yardım etmesini doğru veya çok doğru bulmaktadır. Katılımcılara Suriyelilerin Türkiye’de kalmalarını nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda yalnızca %23,7’lik bir kesim bunu doğru veya çok doğru bulduklarını dile getirmiş yerel halkın çoğunluğu rahatsızlık duyduğu anlaşılmıştır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%74,6) Suriyelilerin Türkiye’de kalmaları konusundaki memnuniyetsizlikleriyle paralel olarak, başka bir ülkeye gitmelerini doğru veya çok doğru olarak değerlendirmiştir.

Katılımcılara yerel halk ile Suriyeliler arasında gerçekleşen evlilikler hakkındaki düşünceleri sorulduğunda %59,2’lik bir kesim bunu yanlış veya çok yanlış olarak değerlendirmiştir. Katılımcılara kendilerinin bir Suriyeliyle evlenmek isteyip istemedikleri sorulduğunda ise %81,1’inin bunu istemedikleri görülmektedir. Sorulan sorular arasında anlamlı ilişki kurulduğunda; cinsiyete göre bir Suriyeli ile evlenme isteği arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Erkekler kadınlara kıyasla daha fazla oranda evlenmek istemektedir. Akrabası olmayanlarda evlenmek istememe durumu daha yüksek gözlenmektedir.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu Suriyelilere yardım yapan bir dernekte çalışmadıklarını ve böyle bir derneğe yardımda bulunmadıklarını ifade etseler de %6,1’lik bir kısmı kendi imkânlarıyla Suriyelilere yardım ettiklerini ifade etmiştir. Akrabası olanların çalışma oranları daha yüksek iken, akrabası olmayanlarda çalışmama oranları daha yüksek gözlenmektedir.

Katılımcıların %77,9 gibi büyük bir çoğunluğu Suriyelilere Türk vatandaşlığı verilmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcıların yaklaşık olarak yarısı (%47,7) Suriyelilere çalışma izni verilmemesi gerektiğini, %30,2’si ise çalışma izni verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Suriyelilerin iş yeri açmalarına izin verilmesi hakkında ise katılımcıların %57’si buna karşı olduklarını, diğer yandan %23’ü bu durumu kabul

ettiklerini ifade etmiştir. Akrabası olmayanlarda vatandaşlık verilmesini isteme durumu daha düşük gözlenmektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%71,2) Suriyelileri kiracı olarak istemeyeceklerini ifade etmiştir. Ancak, bu katılımcıların yalnızca %20,6'sı kiralık konut/iş yeri sahibidir. Katılımcıların yalnızca %13'ü konut/iş yerini daha önce bir Suriyeliye kiraladığını belirtmiştir. Katılımcıların %10,9'u daha önce Suriyeli bir kiracıyla sorun yaşadığını ifade etmiştir.

Katılımcıların çoğunluğu (%55,9) Suriyelilerin kültürel ve sosyal açıdan ülkemize uyum sağlayamadığını düşündüğü, Eğitim ile ilişkilendirilen soruda, üniversite ve lisansüstü eğitime sahip katılımcıların Suriyelilerin uyum sağladığını düşünme oranları daha düşük gözlenmiştir. 61 ve üzeri olanlarda uyum sağladıklarını düşünme oranı diğer yaşlara kıyasla daha yüksek tespit edilmiştir.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğun kanaatinin resmî kurumların yaptığı açıklamalardan olumlu olarak etkilemediği görülmüştür.

NİTEL BULGULARA YÖNELİK SONUÇLAR

Katılımcıların Suriyeli denince akları gelen ilk 3 kelimeye verdikleri yanıtlar gruplandırılmıştır. Katılımcıların %13,30'u açlık, %6,70'i sefalet, %5,70'i işsizlik, %14,60'ı çocuklar, %2,80'i savaş, %2'si ölüm, %5,70'i ayrımcılık, %4,90'ı ahlaksızlık, %8,50'si hırsızlık, %10,90'ı mağduriyet, %12,10'u dilencilik, %4,30'u çaresizlik, %6,90'ı fakirlik, %1,80'i, Esad rejimi yanıtı vermiştir. Verilen cevaplar incelendiğinde yerel halkın algısında Suriyelileri ilk olarak nasıl tanımladıklarına ve algısında neler olduğunu öğrenmek mümkün olacaktır. Genelde somut kavramlarla özdeşleştirdikleri görülmektedir.

Katılımcıların iletişim haber araçlarında (TV, sosyal medya, gazete, radyo vb.) Suriyeliler ilgili haberleri nasıl değerlendiriyorsunuz sorusuna verdikleri yanıtla gruplandırıldığında katılımcıların %24'ü abartılı, %18'i asılsız, %11'i doğru ve tarafsız haber yaklaşımı, %9'u ayrıştırıcı, %6'sı aşağılayıcı, %18'i gündemin fazla meşgul edilmesi, 14'ü fikrim yok yanıtını verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların Suriyelilerin yoğun bir şekilde Şanlıurfa'yı neden tercih ettiklerine dair bir fikriniz var mı sorusuna verdikleri yanıtla gruplandırıldığında katılımcıların 44%'ü sınıra yakınlık, 32%'si ucuz yaşam koşulları, 14%'ü akrabalık ilişkileri, 7%'si benzer kültürel ilişkiler, 3%'ünün ise fikrim yok yanıtını verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

- Yerel halktan edinilen bulgulardan hareketle, Suriyelilere karşı etnik ve milliyete dayalı olumsuz bir tutumun bulunmadığı, daha çok ekonomik temelli problemlerden kaynaklı olumsuz tutumların oluştuğu düşünülmektedir.
- Konuşulan lisanın farklı olması nedeniyle yerel halk ve Suriyeliler arasında yaşanan iletişimsizlikten ve olumsuz algılardan kaynaklı bir sosyal mesafenin olduğu düşünülmektedir.

- Genç yaş grubunun yaşadığı iş bulma zorluğu ve gelecek kaygısına neden olarak Suriyeli sığınmacıların görüldüğü, bu durumun Suriyelilere karşı olumsuz bir tutuma neden olduğu düşünülmektedir.
- Yerel halkta Suriyeli akrabası bulunan kişilerin Suriyeli sığınmacılara yönelik olumlu tutum içerisinde olduğu tespit edilmiştir.
- Olumsuz tutumlar hem Suriyeli sığınmacılar açısından hem de yerel halk açısından sosyal uyum problemleri yaratmakta ve sosyal adaptasyonu güçleştirmektedir.
- Yerel halk Suriyelilerin Türkiye’de kalmalarına karşı ekonomik temelli memnuniyetsizlik içerisinde olsalar bile algılarında Suriyelilerin mağdur olduğu tespit edilmiştir.
- Yerel halkın çoğunluğu Suriyeli sığınmacılara mülklerini kiraya vermeye olumsuz bakmaktadırlar ancak kiraya verenlerin yaşadığı temas sonrasında daha olumlu tutum içerisinde oldukları tespit edilmiştir.
- Yerel halkta Suriyeli sığınmacılara işyeri açmalarına ve çalışma izni verilmesine çoğunlukla karşı oldukları tespit edilmiştir.
- Suriyeli sığınmacılarla evlilik konusuna yerel halkın büyük bir çoğunluğu tarafından sıcak bakılmamaktadır. Ancak kadınlara kıyasla erkeklerin bu evliliklere daha olumlu baktığı görülmüştür.
- Suriyeli sığınmacılardan dolayı yerel halkın çoğunluğu sağlık hizmetlerine ve eğitim hizmetlerine erişmekte sorun yaşadıkları gibi bir tutumun oluştuğu tespit edilmiştir.
- Yerel halkta Türkiye’de kalmamalara paralel olarak Suriyeli sığınmacıların ülkelerine veya üçüncü bir ülkeye gitmeleri gerektiği düşüncesi yaygındır.
- Yerel halkın Suriyelilerden dolayı işsizlik, ekonomik problemlerden dolayı gelecek kaygısı yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Üniversite ve lisansüstü eğitimine sahip katılımcıların Suriyelilerin uyum sağladığını düşünme oranları daha düşük gözlenmiştir.

Öneriler

1. Suriyelilere yönelik en başta gelecek konulardan biri Türkçe dil ve eğitim fırsatlarından yararlanmaları sağlanmalı, Suriyeliler genelinde sosyal uyumu kolaylaştıracak Türkçe dil eğitimi verilmesi ve buna yönelik kurslar artırılmalıdır.
2. Sosyal uyum konusunda yaşadıkları sorunlar ile başa çıkılması adına Suriyelileri dâhil ederek süreci kolaylaştırmak adına motive edilmelidirler.
3. Sosyal uyum projeleri artırılmalı ve STK’lar bu konuda desteklenmelidir.
4. Eğitim, sağlık, ekonomi ve iş sektörü gibi alanlarda daha kalıcı mevzuatlar geliştirilmeli ve toplumun yine bu alanlardaki önyargılarını giderecek çalışmalar sağlatılmalıdır.
5. Suriyelilerin eğitimi konusunda çalışmalar yürütülmeli, geçici koruma altındaki bireylerin hakları kapsamında bilinçlenmeleri sağlanmalıdır.

6. Suriyeli bireylerin görüşleri alınarak politik düzenlemeler sağlanıp, bu alanda daha önceki deneyimlerden yararlanmalı, diğer ülkelerin tecrübelerinden yararlanılmalı ve yapılacak faaliyetlere ağırlık verilmelidir.
7. Suriyelilerin dâhil oldukları toplum ve o toplumun kültürüne ilişkin dair bilinçlenmeleri sağlanmalıdır.
8. Suriyelilere yönelik ötekileştirici, taraflı ve ayrıma sebebiyet veren algıyla mücadele etmek adına, medyanın bu anlamda sorumluluk alması sağlanmalıdır.
9. Suriyeliler tarafından göç alan kentlerin ekonomik kalkınması için adımlar atılmalı ve iş gücünü olumsuz etkilediği yerlerde hem yerel halk hem de Suriyeliler adına düzenlemeler yapılarak iki grup arasındaki çatışmayı engelleyici düzenlemeler sağlatılmalıdır.
10. Yerel halkın Suriyeli bireylere karşı olumsuz tutumlarla ilgili düzenlenen panel, sempozyum ve kongrelere katılımının teşvik edilerek farkındalıkları arttırılmalı ve Suriyelilere yönelik olumlu tutum kazanmaları sağlanmalıdır.
11. Geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik hizmet sağlayan kişilere yönelik olumsuz tutuma ilişkin empati oluşturmaya ve farkındalıklarını arttırmaya yönelik hizmet içi eğitimler düzenlenmeli ve hizmet içi eğitimlerle bu kişilerin tükenmişliğe uğramasını engellemek adına psiko-sosyal açıdan desteklenmelidir.
12. Yerel halkın, tutumlarının olumlu hale getirilmesi noktasında sosyal uyum faaliyetlerin daha istekli hale getirilmelidir.
13. Cuma hutbelerinde Suriyeli bireylere yönelik olumsuz tutum vb. konulara daha geniş yer verilmelidir.
14. Geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik olumlu tutum kazanmaları ve bu olumlu tutumlarını sürdürmeleri hususunda yerel halk ve Suriyeliler arasındaki bağlarının güçlendirilmesine yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sunulmalıdır.
15. Yerel halkın, Suriyelilere ilişkin daha olumlu tutumlar kazanmaları noktasında iki halk arasındaki pozitif örnekler üzerinde durulmalıdır.
16. Yerel halk ve Suriyelilerin en sık yaşadığı sorunların neler olduğu belirlenmeli ve sorunun çözümü için tedbirler alınmalıdır.
17. Yerel halkın daha olumlu tutumlar edinmesi için göçmen vurgusunun yapıldığı sinema, tiyatro gibi kültürel ve sanatsal faaliyetlere yönlendirilmelidir.
18. Yerel halkın daha olumlu tutum kazanmalarını sağlamak için çalışma hayatında birlikte çalışan Suriyeliler ile arasındaki etkileşim arttırılmalıdır.
19. Tutum ölçekleri geliştirilmeleri ve tüm illerde belli aralıklarla ölçülmeli, her kentin olumsuz tutum ölçümü de yapılmalıdır.
20. Yerel halkın Suriyelilere yönelik tutumlarına etki eden etmenlerin ayrıntılı bir şekilde incelenebilmesi için niteliksel çalışmalar yapılmalıdır.
21. Suriyeli algısına dair olumsuz kalıp ön yargıların değişmesi noktasında toplumun tüm kesimine yönelik olarak eğitimler verilmeli, görsel ve yazılı medyada yaşlılıkla ilgili önyargıların yanlış olduğu işlenmelidir.
22. Yerel yönetimler Suriyeli ve yerel halkın uyum sağlaması amacıyla çeşitli çalışmalar yapmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abacı-Yıldız, C. (2019). Suriye Kaynaklı Göç Ekseninde Türk Göç Mevzuatının Tarihsel Açından Yeniden Değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmalar Dergisi*. 19(43). (237-266).
- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*. (2). (58-83).
- Akpınar, T. (2017). Türkiye’deki Suriyeli mülteci çocukların ve kadınların sosyal politika bağlamında yaşadıkları sorunlar. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*. 3(3). (16-29).
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 5(20). (294-295).
- Albayrak, N. ve Abdioğlu, Z. (2017). “Türkiye’de İç Göçü Etkileyen Faktörlerin Analizi”. *Social Science Studies*. 5(10). (293-309).
- Aliyev, R. ve Öğülmüş, S. (2016). Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Kültürlenme Düzeylerinin İncelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 4(1). (89-123).
- Altay, F. B. ve Güre, A. (2012). Okul Öncesi Kuruma (Devlet-Özel) Devam Eden Çocukların Sosyal Yeterlik Ve Olumlu Sosyal Davranışları İle Annelerinin Ebeveynlik Stilleri Arasındaki İlişkiler. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 12(4). (2699-2718).
- Ankaralı, H. Pasin, Ö. Karacan, B. Tokar, M. Künüroğlu, M. Çaça, M. Özislam, M. E. ve Şahingöz, N. B. (2017). Üniversite öğrencilerinin Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılara bakış açısı. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 7(3). (122-132).
- Arap, E. ve Çerçi, S. (2014). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Getirdikleri. *Hukuk Gündemi*. 14(2). (121-127).
- Artan, T. ve Arıcı, A. (2017). İstanbul’da Yaşayan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilere Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamalarının Değerlendirilmesi. *Sosyal Çalışma Dergisi*. 1(1). (1-21).
- Aşkın, E. Yayar, R. ve Oktay, Z. (2013). Kırsal Göçün Ekonometrik Analizi: Yeşilyurt İlçesi Örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*. 14(2). (231-252).
- Avcı, U. (2016). *Türkiye’de Geçici Koruma Altına Alınan Suriyeliler Sosyo-Ekonomik Durum, Uyum, Beklentiler Üzerine Bir Alan Araştırması: İstanbul/Kartal İlçesi Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi İstanbul.
- Aydın, B. (2014). *Eğitim psikolojisi: Gelişim-öğrenme-öğretim*. Pegem Akademi Yayınları.
- Aydoğdu, F. (2019). *Göçmen Aile Çocuklarının Uyum Düzeylerine Sosyal Uyum Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ataseven, A. ve Bakış, Ç. (2018). ‘Türkiye’de Sosyal Uyum’. *İstanbul Politikalar Merkezi (İPM) ile İNGEV*.
- Bakan, İ. ve İlker, K. E. F. E. (2012). Kurumsal Açından Algı Ve Algı Yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2(1). (19-34).
- Bakan-Kefe, I. (2012). The Research Preferences And Occupational Commitment Of Academic Staff. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 47. (449-454).

- Bakioğlu, A. Artar, F. ve İzmir, H. (2018). Ankara'daki Suriyelilerin Mültecilik Deneyimleri Göç, Gündelik Yaşam, Geçim Deneyimleri ve Sosyal Dışlanma. *Sosyoloji Derneği*, Ankara:
- Barut, B. (2005). Siyasal Reklamcılık Özelinde Siyasal Tutumların Oluşması Süreci. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2). (295-317).
- Başarıcı, M. (2019). 2011-2017 Tarihleri Arasında Suriyeli Sığınmacıların Kente Uyum Sürecinde Yaşadıkları Ekonomik ve Sosyal Sorunlar: Gaziantep Örneği. (Yüksek Lisans Tezi). Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Başel, H. (2007). *Türkiye'de Nüfus Hareketleri ve İç Göçün Nedenleri*, 1(53): 515-542.
- Bayhan, P. ve Işıtan, A. G. S. (2010). Ergenlik döneminde ilişkiler: Akran ve romantik ilişkilere genel bakış. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(20). (33-44).
- Bayraklı, C. (2007). *Dış göçün sosyo-ekonomik etkileri: Görece göçmen konutları'nda (İzmir) yaşayan Bulgaristan göçmenleri örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Berry, JW (2003). *Kültürleşmeye kavramsal yaklaşımlar*. Amerika Psikoloji Derneği.
- Beyazkürk, D. Anlıak, Ş. ve Dinçer, Ç. (2007). Çocuklukta Akran İlişkileri ve Arkadaşlık. *Eurasian Journal of Educational Research*, (26). (13-26).
- Budak, A. G. P. Demir, A. G. M. S. Tan, A. G. M. ve Sarı, A. G. M. *Yerel Halkın Algısında Suriyeli Sığınmacılar Ve Toplumsal Etkileri: Elazığ İli Örneği*.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaktüs Yayınları.
- Canakay, E. U. (2006). Müzik Teorisi Dersine İlişkin Tutum Ölçeği Geliştirme. *Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi*, (26-28).
- Coşkun, M. (2012). Gençlerin Kimlik Gelişimi Ve Sosyalleşme Sürecine Televizyon Dizilerinin Etkisi. *Akademik Bakış Dergisi*. (28). (1-21).
- Coşkun, Y. D. ve Demirel, M. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(42). (108-120).
- Çam, O. ve Bilge, A. (2013). Türkiye'de Ruhsal Hastalığa/Hastaya Yönelik İnanç, Tutum Ve Damgalama Süreci: SistematiK Derleme. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 4(2). (91-101).
- Çelik, F. (2006). İç göçlerin itici ve çekici güçler yaklaşımı ile analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (27).
- Çetingöz, D. ve Cantürk Günhan, B. (2012). The Effects Of Creative Drama Activities On Social Skills Acquisition Of Children Aged Six. *Çukurova University Faculty of Education Journal*, 41(2).
- Çevik, U. P. D. G. B. ve Atıcı, M. (2008). Lise 3. Sınıf Öğrencilerinin Arkadaşlık İlişkilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2). (35-50).
- Çoştı, Y. (2009). Toplumsallaşma Kavramı Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme. *Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 9(2). (117-140).
- Çubukçu, Z. ve Gültekin, M. (2006). İlköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal beceriler. *Bilgi*, (37). (155-174).

- Dağ, A. (2017). Suriyeli Kadın Sığınmacıların Sosyal ve Ekonomik Problemleri: Karaman Geçici Eğitim Merkezi Örneği. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, (4). (564-573).
- Dağdeviren, G. (2018). *Suriyeli Sığınmacıların Entegrasyon Süreci ve Sorunları: Elazığ Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Elazığ.
- Danış, M. Z. ve Şahbikan, İ. (2014). Suça Sürüklenmiş Çocukların Yeniden Toplumsallaşma Sürecinde ve İnsan Hakları Bağlamında Sosyal Hizmet Yaklaşımlarının Yeri ve Önemi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 7(18). (627-651).
- Demir, İ. (2010). *Benlik kimlik kişilik*. H.(Ed.) Yıldız, A. Ergin. Nobel yayın dağıtım. Ankara.
- Demirci, H. G. (2006). *Ticaret Meslek Ve Anadolu Ticaret Meslek Liseleri Bilgisayar Programcılığı Bölümü Öğrencilerinin İnternete Yönelik Tutumları İle" İnternet Ve Ağ Sistemleri" Dersindeki Akademik Başarıları Arasındaki İlişki*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Dereli-İman, E. (2014). Değerler Eğitimi Programının 5-6 Yaş Çocukların Sosyal Gelişimine Etkisi: Sosyal Beceri, Psiko-Sosyal Gelişim ve Sosyal Problem Çözme Becerisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(1). (249-268).
- Dilmen, N. E. ve Öğüt, S. (2010). Sosyalleşmenin Yeni Yüzü: Sosyal Paylaşım Ağları. *Marmara Üniversitesi Yeni Medya ve Etkileşim Konferansı Bildiri Kitapçığı*, (237-242).
- Dolaş, M. (2019). *Suriyeli Sığınmacıların Yerel Toplumla Kültürel Uyum Pratikleri: Şanlıurfa Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Duğan, Ö. ve Gürbüz, S. (2018). Suriyeli Sığınmacıların Sosyal Entegrasyonuna Yönelik Bir Araştırma. *Electronic Turkish Studies*, 13(26).
- Duman, T. (2019). Toplumsal Uyum İçin Eğitimin Önemi: Türkiye'deki Suriyeliler Örneği/Significance of Education towards Social Cohesion: The Case of Syrian Refugees in Turkey. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (41). (343-368).
- Duruel, M. (2016). Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorunu. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30(5). (1399-1414).
- Duruel, M. (2017). Suriyeli Sığınmacıların Türk Emek Piyasasına Etkileri Fırsatlar ve Tehditler. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(2).
- Duruel, M. (2017b). Suriyeli Sığınmacıların Karşılaştıkları Temel Sorunlar, Algı ve Beklentiler: Hatay Örneği. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (62). (57-79).
- Dücan, E. (2016). Türkiye'de İç Göçün Sosyo-Ekonomik Nedenlerinin Bölgesel Analizi. *International Journal of Economic & Social Research*, 12(2).
- Düzgaya, H. (2016b). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların İstihdamına Genel Bir Bakış: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Kamu'da Sosyal Politika Dergisi*, 9(35). (23-29).
- Ekici, S. ve Tuncel, G. (2015). Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1). (9-22).

- El Nokali, N. E., Bachman, H. J., ve Votruba Drzal, E. (2010). Parent Involvement And Children's Academic And Social Development In Elementary School. *Child Development*, 81(3). (988-1005).
- Elçin, D. (2016). Türkiye'de Bulunan Suriyelilere Uygulanan Geçici Koruma Statüsü 2001/55 Sayılı Avrupa Konseyi Yönergesi İle Geçici Koruma Yönetmeliği Arasındaki Benzerlik Ve Farklılıklar. *TBB Dergisi*, (124). (9-80).
- Emin, M. N. (2019). *Geleceğin İnşası Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi*. Ankara: SETA Yayınları.
- Er, A. (2015). "İtici ve Çekici Faktörler Bağlamında İç Göç; Gaye Hiçyılmaz'dan Fırtınaya Karşı." *Göç Dergisi*. 2(1). (43-58).
- Erdoğan M. ve Ünver C. (2015). Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Türk İş Dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler Konusundaki Görüş, Beklenti ve Önerileri. Ankara.
- Erdoğan M. (2014). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması*, Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi Raporu.
- Erdoğan, M. (2019). *Türkiye'deki Suriyeliler Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M. ve Ünver. C. (2015). *Türk İş Dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler Konusundaki Görüş, Beklenti ve Önerileri*. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Yayın, 353.
- Erdoğan, S. (2010). Erken Çocukluk Döneminde Televizyonun Sosyal Gelişime ve Değerler Eğitime Etkisi. *In International Conference on New Trends in Education and Their Implications*. (764-767).
- Erdönmez, A. (2016). Türkiye'ye Kitleli Göçle Gelen Mültecilere Yönelik Yürütülen Eğitim Öğretim Süreci. *Eğitime Bakış Dergisi*, 12(36). (24-34).
- Ergun, G. ve Usta, Ö. Ü. S. (2018). *Mültecilerin Kente Uyumunu Ölçmeye Yönelik Karaman İlinde Bir Araştırma*.
- Erkul, A. ve Koca, M. (2016). Yoksul Yardımlarını Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Bağlamında Yeniden Düşünmek. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* (ODÜSOBİAD). 6(3). (615-628).
- G. K. Yönetmeliği, (2014). Resmi Gazete (Sayı: 29153). Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5,20146883>.
- Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik (2016). T.C. Resmi Gazete, 15 Ocak 2016. *Geçici Koruma Yönetmeliği* (2014). T.C. Resmi Gazete, 29153, 22 Ekim 2014
- Genç, Y. Gündüz, D. U. ve Çöpoğlu, M. Göç ve Kalkınma İlişkisi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*. 7(18). (479-498).
- GİGM (2020). Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler. Ankara: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 12 02, 2020 tarihinde <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden alındı.
- Gimba, Z. ve Kumshe, M. G. (2011). Causes And Effects Of Rural-Urban Migration In Borno State: A Case Study Of Maiduguri Metropolis. *Asian Journal of Business and Management Sciences*. 1(1). (168-172).

- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018. Göç İstatistikleri Geçici Koruma Erişim Tarihi, 10.06.2020. Erişim Adresi, http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019. Göç İstatistikleri Geçici Koruma Erişim Tarihi, 10.01.2021. Erişim Adresi, <https://www.goc.gov.tr/uyum-hakkinda>
- Göksen Korkmaz, A. (2018). *İstanbul İlinde Yaşayan Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler, Sosyal Profil, Uyum, Beklenti, Sorunlar, Üzerine Alan Araştırması: Eyüpsultan Ölçesi Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Yeniüzyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güçer, M. Karaca, S. ve Dinçer, O. B. (2013). *Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı Suriyeli Mülteciler Alan Çalışması*. International Strategic Research Organization (USAK).
- Günay, E., ATILGAN, D. ve Serin, E. (2017). Dünya’da ve Türkiye’de göç yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 7(2). (37-60).
- Güneş-Aslan, G. ve Güngör, F. (2019). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Göç Sonrası Yaşadığı Sorunlar: İstanbul Örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 11(18). (1602-1632).
- GÜNEŞ, E. P. U. (2016). Toplumsal Değişim, Teknoloji Ve Eğitim İlişkisinde Sosyal Ağların Yeri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*. 2(2). (191-206).
- Güney, Ü. ve Konak, N. (2016). Bolu’da Suriyeli ve Iraklı Sığınmacılar: Milliyetçilik, erillik ve vatandaşlık temelinde öteki algısı. *Alternatif Politika*. 8(3). (506-535).
- Günindi, Y. (2011). Bağımsız Anaokullarına ve Anasınıflarına Devam Eden Çocukların Sosyal Becerilerinin Değerlendirilmesi. *Journal of Kırşehir Education Faculty*. 12(1).
- Güreşçi, E. (2016). “Ortak ve Farklı Yönleriyle İç ve Dış Göçler”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 9(43). (1058-1064).
- <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> Erişim:05.05.2020
- Hutt, RL, Wang, Q. Evans, G.W. (2009). *Ebeveyn-Gençlik Etkileşimli Değişimlerin Ergen Sosyo-Duygusal Gelişimi İle İlişkileri*. Sosyal Gelişim, 18(4). (785–797).
- Işık, M. (2007). *Anasınıfına Devam Eden Beş-Altı Yaş Çocuklarına Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğinin Uyarlanması ve Uygulanması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İçduygu, A. Erder, S. ve Gençkaya, Ö. M. E. R. (2009). *Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları 1923 2023 Ulus devlet Oluşumundan Ulus ötesi Dönüşümlere*.
- İlbay, N. (2017). *Hatay’daki Suriyeli mültecilerin sosyal yaşama adaptasyonu: Sorunlar ve çözüm önerileri* (Unpublished doctoral dissertation). Mustafa Kemal University, Hatay.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum, algı ve iletişim*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları.
- Kabasakal, Z. ve Çelik, N. (2010). Sosyal Beceri Eğitiminin İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Uyum Düzeylerine Etkisi. *İlköğretim Online*. 9(1). (203-212).
- Karadağ, S. (2012). *İlköğretim 8. Sınıf Ve Lise 11. Sınıf Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Bağlı Olarak Karşılaştırılması: Kırıkkale örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.

- Karademir, D. ve Doğan, M. (2019). Suriyeli Mültecilerin Mekânsal Analizi: Şanlıurfa Örneği. *Coğrafya Dergisi*. 1(1).
- Karagülle, A. ve Çaycı, B. (2014). Ağ Toplumunda Sosyalleşme ve Yabancılaşma. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*. 4(1). (1-9).
- Karasu, M. (2016). Şanlıurfa’da Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Kente Uyum Sorunu. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. (3). (995-1014).
- Kariman, S. (2015). *Türkiye’ye göç eden mültecilerin sosyal hayata uyum sürecinin incelenmesi: Isparta örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Kartal, B. ve Manço, U. (Eds.). (2018). *Beklenmeyen Misafirler: Suriyeli Sığınmacılar Penceresinden Türkiye Toplumunun Geleceği*. Transnational Press London.
- Kaypak, Ş. ve Bimay, M. (2016). Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri: Batman Örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*.
- Kırık, A. M. (2013). Televizyonun Gelişim Çağı Çocukları Üzerindeki Olumsuz Etkileri ve Ebeveynlerin Kontrol Sorunu. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*. (188).
- Kızılçelik, S., ve Teorileri, S. (1994). 3, Saray Kitabevleri, İzmir-1996 Kızılçelik, Sezgin-Erjem, Yaşar. Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü.
- Kim, Y. Sohn, D. & Choi, S. M. (2011). Cultural Difference İn Motivations For Using Social Network Sites: A Comparative Study Of American And Korean College Students. *Computers İn Human Behavior*. 27(1). (365-372).
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri Ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3). (163-184).
- Kurt, Hacı. (2006). “Göç Eğilimleri ve Olası Etkileri”. *Yönetim Bilimleri Dergisi*. 4(1). (136).
- Küresel Eğilim Raporu, <https://www.unhcr.org/globaltrends2018/> Erişim: 25.05.2020
- Mazlumder (2014). Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Kadın Sığınmacılar Raporu. *Mazlumlar için Dayanışma Derneği*. (MAZLUMDER). (45).
- Merrell, K. W. Juskelis, M. P. Tran, O. K. & Buchanan, R. (2008). Social And Emotional Learning İn The Classroom: Evaluation Of Strong Kids And Strong Teens On Students' Social-Emotional Knowledge And Symptoms. *Journal Of Applied School Psychology*. 24(2). (209-224).
- Mıdık, Ö. (2018). *Tutumun Ölçme ve Değerlendirmesi*. Türkiye Klinikleri Medical Education-Special Topics, 3(3). (19-26).
- Ogelman, H. G. Önder, A. Seçer, Z. ve Erten, H. (2013). Anne Tutumlarının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerini Ve Okula Uyumlarının Yordayıcı Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (29). (143-152).
- Oktay, E. Y. ve Muharrem, E. S. (2015). Türkiye’ye Sığınan Kadınların Problemleri: Isparta Örneği. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*.
- Okumuş, E. (2014). *Din ve Sosyalleşme*. Electronic Turkish Studies, 9(11).

- Oral, B. ve Çetinkaya, F. (2017). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Göç, Tanımı, Nedenleri ve Göç Kuramları. *Türkiye Klinikleri Halk Sağlığı Özel Dergisi*. 3(1). (1-8).
- ORSAM. (2015). *Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri raporu*. Ankara: Oytun Orhan & Sabiha Şenyücel Gündoğar.
- Otara, A. (2011). *Algı: Yöneticiler ve liderler için bir rehber*.
- Önal, A. (2015). *Isparta'da yaşayan mülteci ve sığınmacıların sağlık hizmetlerine erişimde yaşadıkları sorunlar üzerine bir araştırma* (Doctoral dissertation, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Özdemir, M. (2008). *Türkiye'de İç Göç Olgusu. Nedenleri ve Çorlu Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Özer, M. A. (2012). Bir Modern Yönetim Tekniği Olarak Algılama Yönetimi ve İç Güvenlik Hizmetleri. *Karadeniz Araştırmaları*. (33). (147-180).
- Özkan, R. (2011). *Genel ve İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumlarının karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özpolat, C. (2019). *Suriyelilerin Entegrasyonu: Şanlıurfa Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Öztürk, N. ve Altuntepe, M. (2008). Türkiye'de Kentsel Alanlara Göç Edenlerin Kent Ve Çalışma Hayatına Uyum Durumları: Bir Alan Araştırması. *Journal of Yaşar University*. 3(11).
- Özyürek, A. Begde, Z. ve Yavuz, N. F. (2014). Okul Öncesi Çocukların Sosyal Becerileri ile Yakın Çevresindeki Yetişkin Etkileşimleri Arasındaki İlişki. *Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences*, 16(2).
- Pehlivan, S. (2017). *Lise öğrencilerinin sosyal uyum becerileri ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Doctoral dissertation, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Satır, Y. ÖZPINAR, E. Çilingir ve Düşündere, A. T. (2016). *Türkiye'deki Suriyeliler: İşsizlik ve sosyal uyum*. TEPAV Yayını (Değerlendirme Notu), Ankara.
- Gök, S. (2019). *Türkiye'de Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Bakış Açısının İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi.
- Sayın, Y., Usanmaz, A., Aslangiri, F. (2016). "Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler" *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 18 (31). (1-13).
- Seven, S. (2007). Ailesel Faktörlerin Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Davranış Problemlerine Etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*. 13(3). (477-499).
- Sezgin, A. A. ve Yolcu, T. (2016). Göç İle Gelen Uluslararası Öğrencilerin Sosyal Uyum Ve Toplumsal Kabul Süreci.
- Siryk, B. & Baker, R. W (1984). *Measuring adjustment to college*. *Journal of counseling psychology*, 31(2), 179.
- Steelman, L. M. Assel, M. A. Swank, P. R. Smith, K. E. & Landry, S. H. (2002). Early Maternal Warm Responsiveness As A Predictor Of Child Social Skills: Direct And İndirect Paths Of İnfluence Over Time. *Journal of Applied Developmental Psychology*. 23(2). (135-156).

- Süleymanov, A., Sönmez, P., (2017). Birlikte Yaşama Kültürü Çerçevesinde Avrupa Birliği ve Türkiye Politikaları: Suriyelilere Yönelik Tutumun Sultanbeyli Örneği Üzerinden Değerlendirilmesi. *Göç Dergisi*, 4(1). (41-61).
- Şahin, Aytaç. (2015). *Suriyeli sığınmacıların Kahramanmaraş Çadır Kent'te yaşam koşulları*.
- Şahin, M. C. ve Aydemir, S. (2018). *Zorunlu-kitlesele göç olgusuna sosyolojik bir yaklaşım: Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar örneği*. *Dini Araştırmalar*, 21. (121-148).
- Şahin, T. ve Coşkun, S. (2009). *Sosyal dışlanma ve yoksulluk ilişkisi*. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.
- Şen, M. (2014). Türkiye'de İç Göçlerin Neden ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi. *Çalışma ve Toplum*, 40(1).
- Tanrıverdi, H. ve Erarslan, N. Okul Öncesi Çocukların Sosyal Uyum Ve Beceri Düzeyleri İle Değer Kazanımları Arasındaki İlişki. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9). (9-23).
- Taşcı, F. (2009). *Bir sosyal politika sorunu olarak göç*. *Kamu-İş*, C, 10, 177-204.
- Taşdemir, N. (2018). Ulusal Kimliğin Sınırlarını Tanımlama Biçimleri Ve Türkiye'ye Gelen Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutumlar. *Türk Psikoloji Yazıları Dergisi*, (21). (3-18).
- Taştan, C. Haklı, S. Z. ve Osmanoğlu, E. (2017). *Suriyeli Sığınmacılara Dair Tehdit Algısı: Önyargılar ve Gerçekler*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Taştan, Coşkun, İrdem, İbrahim ve Özkaya, Ömer (2018), *Politika ve Uygulama 33 Göç, Uyum Ve Sivil Toplum Boyutlarıyla Göç ve Uyum*, Polis Akademisi Başkanlığı, GÖÇMER, Rapor No: 18,
- Tekindal, S. (2015). *Duyuşsal özelliklerin ölçülmesi için araç oluşturma*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Topaloğlu, A. Ö. (2013). *Etkinlik temelli sosyal beceri eğitiminin çocukların akran ilişkilerine etkisi* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Tuncel, G. ve Ekici, S. (2015). Göçün Siyasal Etkisi: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye'nin Siyasal Hayatına Etkisi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2). (48-72).
- Tunç, Şebnem Ayşe (2015). "Mülteci Davranışı Ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme" *Tesam Akademi Dergisi* ISSN:2148- 2462 Temmuz 2015
- Tuzcu, A. ve Bademli, K. (2014). Göçün Psikososyal Boyutu. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(1). (56-66).
- Tümeğ, D. (2018). *Türk Halkının; Suriyeli Mülteci/Sığınmacı Algısı*. Ankara: Türksam.
- Tümtaş, M. S. & Ergun, C. (2016). *Göçün Toplumsal Ve Mekânsal Yapı Üzerindeki Etkileri*. Süleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences, 21(4).
- Türkmen, E. (2018). *Türkiye'de Mülteci Çocuk Emeği: Şanlıurfa'da Çalışan Suriyeli Mülteci Çocuklar*.
- Uysal, A. ve Balkan, İ. K. (2015). Sosyal Beceri Eğitimi Alan ve Almayan Okul Öncesi Çocukların, Sosyal Beceri ve Benlik Kavramı Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması. *Psikoloji Çalışmaları*, 35(1). (27-56).

- Üresin, B. (2012). *Beden eğitimi derslerinde uygulanan bireysel rekabetçi ve işbirlikçi hedef yönelimlerinin ilköğretim 2 kademesinde okuyan öğrencilerin beden eğitimi derslerine yönelik tutumlarına etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yanık, O. (2019) *Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Sosyo Ekonomik Durumları ile Sosyal Uyum İlişkisi: Sultanbeyli Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Yavuz, S. (2013),“Göç, Entegrasyon ve Din: Avrupa’da Yaşayan Türkler Bağlamında Bir Değerlendirme”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 6(26). (610-623).
- Yazıcı, E, Düzkaya, H. (2017). Misafirlikten Vatandaşlığa Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü: Türkiye Ve Avrupa Birliği Mevzuatı Ekseninde Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 6(16). (419-456).
- Yengimolki S, Kalantarkousheh Sm, Malekitabar A (2015). *Self-concept, social adjustment and academic achievement of Persian students*. International Review of Social Sciences and Humanities, 8 (2): 50-60.
- Yıldırım, S. İslamoğlu, E. ve İyem, C. (2017). *Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma*. Bilgi, 19(2).
- Yılmaz, A. (2014). *Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri Ve Etkileri*. Electronic Turkish Studies, 9(2).
- Yılmaz, E, Tepeli, K. (2013). 60-72 Aylık Çocukların Sosyal Problem Çözme Becerilerinin Duyguları Anlama Becerileri Açısından İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 172(172). (117-130).
- Yılmaz, E. (2012). *60-72 aylık çocukların duyguları anlama becerilerinin sosyal problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yiğit Özudoğru, H. & Kan, A. (2020). *Examining the people’s attitude towards Syrians according to levels of communication and relationship*. International Journal of Geography and Geography Education (IGGE), 42, 244-262.

EKLER

Ek 1: Etik Kurulu İzni

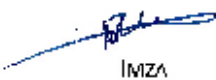
T.C
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARARI

PROTOKOL NO: 2020/12

ARAŞTIRMA BAŞLIĞI	Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutumlarının Sosyal Uyumla İlişkilendirilmesi: Şanlıurfa Örneği
ARAŞTIRMAMIN TÜRÜ	1- NİCFI – Tanımlayıcı Araştırma-ilişki arayıcı-prospektif- Metodolojik araştırma 2- Tez Çalışması – Yüksek Lisans Tezi
ARAŞTIRMACILAR	1- Sorumlu Araştırmacı : İbrahim KÖLGE 2- Tez Danışmanı Ünvanı : Prof. Dr. Bedrettin KESGİN
KARAR	Etik Kurulundan Oy Birliğiyle Geçmiştir.

Prof. Dr. Bülent YİĞİT
ETİK KURULU BAŞKANI

TARİH
22.12.2020

İMZA

Dikkat: Araştırmada kullanılacak her türlü veri toplama aracı, ölçek ve anketin bir kopyasını dosyasının altına ekleyerek teslim ediniz.

Ek 2: Anket Formu

Değerli katılımcı;

Bu anket Yalova Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Bölümü Anabilim Dalında “Yerel Halkın Suriyeli sığınmacılara Yönelik Tutumlarının Sosyal Uyumla İlişkilendirilmesi: Şanlıurfa Örneği” adlı yüksek lisans tezinin veri toplama aracıdır. Ankette yer alan sorulara vereceğiniz yanıtlar bilimsel amaçla kullanılacaktır. Bu nedenle ankette yer alan sorulara doğru ve samimi yanıtlar vermeye özen gösteriniz. Ankete geçmeden önce, bu katılımın gönüllük esasına dayandığını belirtmek isterim. Katılımınız için teşekkür ederim.

İbrahim KÖLGE

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Sosyal Hizmet Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi

YEREL HALKIN GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SURİYELİ SİĞINMACILARA YÖNELİK ALGISI ANKETİ

1. Yaşınız nedir?

☐ 18-25 ☐ 26-35 ☐ 36-60 ☐ 61 ve üzeri

2. Cinsiyetiniz nedir?

☐ Kadın ☐ Erkek

3. Mesleğiniz nedir? Belirtiniz:.....

4. Eğitim Düzeyiniz nedir?

☐ Okur-yazar Değil ☐ Okur-yazar ☐ İlköğretim ☐ Lise ☐ Üniversite ☐
Lisansüstü

5. Medeni durumunuz nedir? ☐ Evli ☐ Bekâr

İLETİŞİM SORULARI					
Size uygun olan seçeneği “X” ile işaretleyiniz.	Çok Fazla	Çok	Bazen	Az	Hiç

1. Yaşadığınız mahallede Suriyeli sığınmacılarla ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz?					
2. Gündelik hayatınızda Suriyeli sığınmacılarla ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz?					
3. Eğitim hizmetlerine başvururken Suriyeli sığınmacılarla ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz?					
4. Sağlık hizmetlerine başvururken Suriyeli sığınmacılarla ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz?					
5. Kamu hizmetlerine başvururken Suriyeli sığınmacılarla ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz?					
6. İş yerinizde Suriyeli sığınmacılarla ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz?					
7. Trafikte Suriyeli sığınmacılarla ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz?					

ALGIYA YÖNELİK SORULAR					
Size uygun olan seçeneği “X” ile işaretleyiniz.	Çok doğru buluyorum	Doğru buluyorum	Kararsızım	Yanlış buluyorum	Çok yanlış buluyorum
1. Suriye de yaşanan savaş ve sorunları nasıl değerlendiriyorsunuz?					
2. Suriyeli sığınmacıların savaştan kaçarak ülkemize gelmelerini nasıl değerlendiriyorsunuz?					
3. Suriyeli sığınmacılara yönelik açık kapı politikası uygulanmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?					
4. Ülkemizin Suriyeli sığınmacılara yardım etmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?					
5. Sizce Suriyeli sığınmacıların ülkemizde kalmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?					
6. Suriyeli sığınmacıların başka ülkelere gitmelerin, nasıl değerlendiriyorsunuz?					

7. Sizce Suriyeli sığınmacıların ülkemiz vatandaşları ile evlilik yapmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?					
8. Sizce ülkemiz vatandaşlarının Suriyeli sığınmacılarla evlilik yapmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?					

LÜTFEN ARKA SAYFAYA GEÇİNİZ

ALGIYA YÖNELİK SORULAR			
Size uygun olan seçeneği “X” ile işaretleyiniz.	Evet	Kararsızım/Emin Değilim	Hayır
1. Savaştan kaçarak ülkemize gelen Suriyeli sığınmacı akrabanız var mı?			
2. Daha önce Suriyeli sığınmacılara yardım yapan bir dernekte gönüllü olarak çalıştınız mı?			
3. Daha önce Suriyeli sığınmacı bireylere yardım yapan bir derneğe yardımda bulundunuz mu?			
4. Daha önce Suriyeli sığınmacılara gönüllü olarak kendi imkânlarınızla yardım yaptınız mı?			
5. Sizce Suriyeli sığınmacılara ülkemizde vatandaşlık verilmeli midir?			
6. Sizce Suriyeli sığınmacılara ülkemizde çalışma izinleri olmalı mıdır?			
7. Sizce Suriyeli sığınmacılara iş yeri açmalarına izin verilmeli midir?			
8. Bir Suriyeli sığınmacı ile evlenmek ister miydiniz?			
9. Yaşadığınız mahallede Suriyeli sığınmacılarla sorun hissediyor musunuz?			
10. İş yerinizde sizinle birlikte çalışan Suriyeli sığınmacı var mı?			

11. Suriyeli sığınmacılardan dolayı güvenlik sorunu hissediyor musunuz?			
12. Suriyeli sığınmacılardan dolayı gelecek kaygısı hissediyor musunuz?			
13. Suriyeli sığınmacılardan dolayı iş bulmakta zorluk yaşadığını hissediyor musunuz?			
14. Suriyeli sığınmacılardan dolayı işlerinizin kötü gittiğini düşünüyor musunuz?			
15. Suriyeli sığınmacılardan dolayı işlerinizin iyi gittiğini düşünüyor musunuz?			
16. Suriyeli sığınmacılardan dolayı eğitim hizmeti almakta zorluk yaşadığınızı hissediyor musunuz?			
17. Suriyeli sığınmacılardan dolayı sağlık hizmeti almakta zorluk yaşadığınızı hissediyor musunuz?			
18. Suriyeli sığınmacılardan dolayı konut kiralamakta sorun yaşıyor mu?			
19. Kiralık konut/işyeriniz var mı?			
Cevabınız evet ise;			
20. Konut/işyerinizi bir Suriyeli sığınmacılara kiralamak ister miydiniz?			
21. Konut/işyerinizi daha önce bir Suriyeli sığınmacıya kiraladınız mı?			
Cevabınız evet ise;			
22. Suriyeli sığınmacı kiracınızla sorun yaşadınız mı?			

1. Suriyeli sığınmacılar ile ilgili konuları hangi bilgi kaynaklarından elde ediyorsunuz?
(Bir den fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

☐ Televizyon kanalları ☐ Sosyal medya ☐ Gazete ☐ Sosyal çevre ☐ Radyo
Diğer()

2. Suriyeli sığınmacılar hakkındaki kanaatleriniz oluşurken resmi kurumların yaptığı açıklamalar düşüncenizi olumlu yönde etkiliyor mu?

☐ Evet, ☐ Kısmen ☐ Hayır

3.İletişim haber araçlarında (TV, Sosyal Medya, Gazete, Radyo Vb.) Suriyeli sığınmacılar ile ilgili haberleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Açıklayınız:.....

4. Suriyeli sığınmacıların kültürel ve sosyal açıdan ülkemize uyum sağladıklarını düşünüyor musunuz?

() Evet, () Kısmen () Hayır

5. Suriyeli sığınmacıların yoğun bir şekilde Şanlıurfa'yı neden tercih ettiklerine dair bir fikriniz var mı?

6. Suriyeli sığınmacı denilince aklınıza gelen üç kelimeyi lütfen belirtiniz?

1)

2)

3)

ÖZGEÇMİŞ

İbrahim KÖLGE, [REDACTED]
İlköğretimini Batman Mehmet Akif İlköğretim Okulu'nda, liseyi ise Batman Raman Anadolu Lisesi'nde tamamladı. 2011 yılında Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet bölümünü kazandı ve 2016 yılında bu bölümden mezun oldu. 2016 Aralık ayında EVS programıyla Romanya'da gönüllü faaliyetlere katılmıştır. 09.11.2017 tarihinde Şanlıurfa Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nde sosyal çalışmacı olarak göreve başladı. 2017 yılında Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başlamış, işbu tez çalışmasıyla Ocak 2021'de mezun olmuştur.

